

ARGIA

Abuztuko zenbaki berezia

larrun 78

Indarkeria bikotean

Arazoa konpontze aldera,
gizonekin ere
egin behar da lan

Hilketak ugaritu dira
emakumeak egoerari
aurre egiten hastean

Legedia garatzea
ez da nahikoa

5€
ARGIA

Bernardo Atxagaren
azken ipuina
esklusiban!

BERNARDO ATXAGA

TERESA,
POVERINA MIA

ABUZZTUKO JAIK

Atzoko eta gaurko festak
Herri txikietako jai handiak
Parrandako fauna marrazkitan

LARRUNGO TRENTIA

Martxotik Azarora arte irekita
Isteerak goizeko 9:00etatik aurrera 35 minutuero

San Ignazio lepoa 64310 Sara
Tel.: 00 33 5 59 54 20 26
Fax.: 00 33 5 59 47 50 76
e-posta: TrainRhune@aol.com
Web guinea: www.Rhune.com

ISTURITZE ETA OTSOZELAIKO HARPEAK

Egunero irekita Martxoaren 15atik Azaroaren 15era arte

- ✓ Martxoa, Apirila, Maiatza, Urria eta Azaroan:
14:00etatik 17:00ak arte
- ✓ Eskola Oporretan eta Jai egunetan: 11:00etan eta
14:00etatik 17:00ak arte
- ✓ Ekainean eta Irailan: 11:00etan, 12:00tan eta
14:00etatik 17:00ak arte
- ✓ Uztailan eta Abuztuan: irekita 10:00etatik 18:00ak arte

64640 Donamartiri
Tel.: 00 33 5 59 29 64 72
Fax.: 00 33 5 59 47 30 17
e-posta: cromagnon@grottes-isturitz.com
Web guinea: www.grottes-isturitz.com

ORTILLOPITZ SARAKO 1660EKO BASERRIA

Bisita gidatuak egunero Apirilatik Urria arte

- ✓ Apirila, Maiatza, Ekaina, Iraila eta Urrian:
14:00etatik 18:00ak arte
- ✓ Uztaila eta Abuztuan: 11:00etatik 19:00ak arte

64310 Sara
Tel.: 00 33 5 59 85 91 92
Fax.: 00 33 5 59 85 91 93
e-posta: basque@ortillopitz.com
Web guinea: www.ortillopitz.com

Erljioari lotuta daude Euskal Herriko udako jairik gehienak. Franco garaiko festa moldetik abiatuta, eta 70 eta 80ko hamarkadetan irabazi zuten herrikoitasuna aztertuz, egungo aldaketetara iritsiko gara. Oso jai ezberdinak biltzen ditu abuztuak. Herri txikietako familia girotik, hiriburuetako eromenera. Gozatu ederra hartzeko bada aukerarik. **4**

Abuztua jairik jai

asteko gaia

- **Festak: Txissss.....Puuunn!!!** JON MAIA **4**

pertsonaia

- **Bingen Zupiria: "Euskarazko albistegigintza frustrazio txiki bat bezala bizi dugu".**
MIEL ANJEL ELUSTONDO **14**

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA **20**
• **Kariñoa.** KOLDO ALDALUR **21**
• **Migrazio garaikideak.** IXABEL ETXEBERRIA **22**
• **Herriari galdetu.** PERNANDO BARRENA **23**
• **Osasuna eta politika.** GARI BERSALUZE **24**
• **Luparekin:** Demokrazia parte-hartzailea Araban. IÑAKI MARTINEZ DE LUNA **26**
• **Txandan:** Mariano: ahotsa eta diskurtsoa. JOXERRA GARZIA **27**
• **Hiruko txikian:** Viva Zapata. J. M. OSTOLAZA **27**
• **Uztaileko hostoak:** ANJEL LERTXUNDI **28**
• **Oihartzunak** **30**

erdiko kaiera

- **Kale antzerkia:** Espaloietako komedianteak. AINARA GURRUTXAGA **31**
• **Ur Apalategi:** "Literatura ez da jolas huts eta debaldekoa, literatura tentsioa da". MIKEL ASURMENDI **35**
• **Ezpalak:** KATIXA GARATE **38**
• **Argitalpenak:** Jabier Muguruzari galdezka. PILAR IPARRAGIRRE **40**
• **Denbora-pasak** **42**
• **Ihesi:** Azkaratetik Txindokira, Mariren lurretan. ANDONI OTAMENDI / MIKEL ZARAUTZ **44**
• **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA **48**

Luparekin

I. Martinez de Luna
26

Uztaileko hostoak

Anjel Lertxundi
28

GERRAKO HAURRAK

1937ko koloniak

1937ko udaberriaz geroztik milaka euskal haur eraman zituzten Europara. 36ko Gerratik ihesi bidali zituzten uda igarotzera eta baita ikas-tera ere. Bizpahiru urte ondoren itzuli ziren batzuk eta beste batzuentzat, berriz, udako oporretako herria bizi osorakoa bihurtu zen. **51**

Bingen Zupiria

Esataria zuzendari

Hernaniarra ETBko zuzendari lanetan bost urte bete zituen egunean elkarriketatu genuen. Euskal Telebista ETB1 eta ETB2 soilik ez dela errepikatu duen arren, bi kate hauei buruzko gora-beherek osatu dute ia elkarriketa guztia. **14**

- **Sukaldean:** Mugurdi ur izoztua. HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE **50**

gaiak

- **36ko Gerrako haurren koloniak.** JOSU CHUECA **51**

termometroa

- **Zuberera here azken hatsetan?** AMETS ARZALLUS **57**
• **Martin Aranburu:** "Gatazkari bide zibiletik aurre egin dakiokela onartzen hasiak dira ezker abertzalean". MIKEL ASURMENDI **59**
• **Bero-beroan** **62**
• **Net Hurbil:** Web ozeanoan Tokelautik dator ipar-haize epela. PELLO ZUBIRIA **64**

azkena

- **Uda-haize, txoro-haize?** IÑAKI MENDIGUREN **66**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibxu Eizaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortá. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

FESTAK

Abuztuko Euskal Herria satellite bidez ikusiko bagenu, gure lur zati txikia txinpartez eta koloretako dirdirez betea agertuko litzaiguke. Izan ere, udan Euskal Herrian festa da nagusi bazterrik bazter, zer esanik ez, abuztuan. Udako solstizioaren ospakizunekin hasten da urteko jai denboraldi indartsuena eta iraileko Mikel Deunak ezartzen duen marrara arte, etenik gabe lehertzen ari den traka bihurtzen da gure geografia, ekialdetik mendebaldera eta hegotik iparrera. Abuztuan gure herrian geratzeko hautua egin duenak, ez du aukera faltarik izango.

JON MAIA

TxiSSS....

LIZARRA, EZPELETA, Erromo, Donostia, Mendexa, Baigorri, Baiona, Artzentales, Lanestosa, Getaria, Orbaizeta, Ondarroa, Gasteiz, Atharratze, Derio, Trapagaran, Donibane Garazi, Ahurti, Larraul, Argedas, Irurita, Donapaleu, Mehaine, Kanbo, Bilbo, Leitza, Barkoxe.... erreportaje guztia egingo genuke abuztuan jaiak ospatzen dituzten herrien zerrenda guztia emanez gero.

Eta gauza bera gertatuko litzateke santuen zerrenda osatzera joko bagenu: Esteban, Lorentzo, Tiburtzio, Nikolas, Andra Mari, Salbatore... santuak eta herriko jai nagusiak, denak bat. Herri gutxi izango dira gurean bezala nahasten direnak egutegi kristaua eta festaren liturgia. Nafarroako Donamarian, Doneztebetik hurbil, herritar gehienak elkartuko dira bazkari herrikoian. Ondoren musika eta dantza, bertsolariak... izango dira eta mahai ingurukoa bukatutakoan, herritar guztiak erromerian joaten dira herri ondoan dagoen klausurako mojen komenturaino. Han, mojak zain-zain egongo dira, urtean zeharreko itxitura hausten duen tartearen irrikan. Trikitixa doinueta, herritarrak kantuan eta dantzan, kalejira alaian

DANI BLANCO

.....Puunn!!!

sartuko dira komentu barruraino eta han, mojek urteko bisitarik jendetsuena pozez hartuko dute. Egun horretarako beren-berengi egindako opiltxoak prestatuta izango dituzte herritarrei emateko. Herritarrak salto, kantu, musu, uju eta dantza artean dauden artean, mojak koroan kantatzeko prestatu dituzten kantuekin hasiko dira, hori guztia egonleku txiki samar batean eta soilik mostradore modu-

ko batek bereizten duelarik klausura eta festa. Ondoren, bertsolariek mojei kantatuko diete eta bueltan, kalejiran herrira itzuliko dira herriko taberna bakarrean festarekin jarraitzeko.

Erromeriak, erromesaldiak

San Joanetako suen inguruko jaien jatorria aurkitzeko, udako solstizioari hasiera ematen dion antzinako ospakizunetara eta erritoetara

OLARRONDO JATETXEA

5. zenb. - 20170 Usurbil (Gipuzkoa)
Tel: 943 36 03 76
www.olarrondo.com

*Paregabeko ingurune natural batean
160 pertsonentzako jangela.
Aproposa eskontzak,
jaunartzeak, bataioak...
Denboraldiko menuak eta
menu ezberdin ugari
Aparkaleku pribatua*

ERRESERBAK
943 36 03 76 telefonoan

Franco garaiko festa haiek...

Garai bateko festak erlijio ospakizunei egungoak baino lotuagoak eta mugatuagoak bazeuden ere, orduan ere izaten ziren ekitaldiak eta ospakizunak haur, gazte eta helduentzat. Francoren diktaduraren garaiko festak ziren. "Hiru egun jarraian jai izaten genuen. 'Sabado ingles' eta horrelako ezer ez zegoen garaian, hori asko zen" kontatzen du Zumaiako Bixente Esteibarrek herriko San Pedro jaiei buruz. "Guretzat dena taberna zen, eta gero, gaueko hamarretan-edo, bi hiru pieza dantzan egin eta balekoa". Orduan ere izaten ziren, ordea, jendeak parte hartzeko ekitaldi ugari. Gaur egungo egitarauetan agertzen direnak baino gehiago zenbait kasutan. "Denetarik izaten zen. Futboleko *plairotako* finala jokatzeko zen, farorako paseoa 'tiro al plato'. Plazan asto karrerak izaten ziren, zaku karrerak eta neskak bakarrik ere bai, zeinek korri gehiago egin. Zinta karrerak ere bai, bizikletan mar-txan zoazela, makila txiki batekin zintzilik zegoen zinta uztaian

kateatu eta dena kanpora atera behar izaten zen. Uretako festak ere ederrak ziren: kukaina, aha-tea harrapatzea...".

Festa egutegia eta jaiak egiteko aukera gaur egungo baino murriztagoa izateak ere bazuen bere eragina jendearengan. "Orduan beste ezer ez zegoen eta jende guztiak kale-ira irteten zuten haiek ikustera". Festetan herrietako kaleen itxura ere ez zen oraingoa. "Prozesioak eta izaten zirenean balkoietan zapi zuriak edo izarak jartzen ziren. karlistek ez, jakina, horiek bandera espainolak".

HERNANIKO KRONIKA

Gaztediaren festak, 1964an, Hernaniko Ereñozu auzoan. Trontza saioa Guardia Zibilek bigiradapean.

jo badezakegu ere, abuztuko jai eta ospakizun-gehienak egutegi kristauari erabat lotuta daude. Gaur egun ere, ugariak dira ermitetara eta gurutzetara egiten diren erromesaldiak. Esaterako, Arabako Pipaonen San Roketan egiten dena, kastañuela eta gaiten doinueta. Bilboko Begoñako Amaren egunean ere, garaian garaiko alkateak ahal duen moduan agurra dantzatu behar izaten duen erromeria eguna edota, lakuntzarrek Aralarra egiten duten erromesaldia, jatorria, "Lakuntzako pertza" izenez ezagutzen den kondairan duena; zenbait herritar astoa odolkitz eta txorizoz betetako lapikoarekin zamatuta igotzen dira, gainontzeko herritarrek atzetik doazela.

Uztailan, Barkoxeko Madalenako ermitara ere erromesaldia egiten da. Gaztelugatxeko San Joanera hiru erromesaldi egiten dira uda garaian: San Joan bataiatzailearen egunean bermeotarrak dira ermitarainoko 231 eskailerak igotzen dituztenak, Inazio deunaren egunean, uztailaren 31n Arrietakoek hartzen dute lekukoa eta abuztuaren 29an, aldiz, bakiotarrek. Ernioko gurutzerako lau erromesal-

MONIKA DEL VALLE / A3

dietako lehenengoa abuztuko azken igandean izaten da eta milaka dira, gutxienez, Zelatungo zelaietara hurbiltzen direnak. Alta, han izaten den jan, edan eta dantza festaren ondoren, gutxiago izango dira gurutzeraino iritsiko direnak.

Eraldaketa

70eko eta 80ko hamarkadetan herrietako jaiak jauzi nabarmena egin zuten. Ordura arte festen nondik norakoa nagusiki eliza erakundearen eta botere politikoaren esku egon bazen ere, poliki-poliki, kultur, gizarte eta herri mugimenduek gero eta indar handiagoa hartu zuten festen antolakuntzan. Lehenengo

txosnen, rock kontzertuen, aldarrikapenen eta herritarren esku hartze zuzenagoen garaia zen. Horren adierazgarri da Bilboko Aste Nagusiaren sorrera. "Bilboko jaiak hutsalak ziren. Boxeo borrokaren bat, euskal dantza emanaldiren bat, meza.... abuztuaren Bilbo hustu egiten zen, jende guztiak kanpora alde egiten zuen", azaltzen dute Bilboko konpartsetako kideek beren webgunean. "Halako batean,

"Herriko jaien izaera aldatuz joan da. Festa batzordeak zeuden lekuan, egun jai egitarauak antolatzen lan egiten duten enpresak daude"

INSTALAZIO BERRIA

- 1.300 lagunentzako lekua • Partzela hesituak eta gunee zabala hesitugabea • Partzela bakoitzean ura, argindarra eta estolda • Bungalow telebistarekin alogerean hartzeko aukera • Ostatura • Logelak lterekin, eta pentsio erdia edo osorako prezio bereziak • Ur beroa doan

ERROTA-EL MOLINO kanpina

Mendigorría, Nafarroa

Tel. 948 34 06 04 - Fax 948 34 00 82

E-mail: info@campingelmolino.com Web: www.campingelmolino.com

lehenengo udal demokratikoak jaien inguruko lehiaketa bat antolatu zuen. Txomin Barulloren proposamenak irabazi zuen eta, auzo elkarteekin babesarekin, saria hitz hutsean ez geratzeko eskatu zuten, alegia, jaiak proposatu bezala egin egin behar zirela". Horrela, udalean jaiak antolatzeke batzordea osatu zen PSOEko eta HBko bi zinegotzi buru zirela. "Koadrilak eta elkarteak, konpartsetan egituratuta, jaien antolakuntzari ekin zioten. Alde Zaharrean eta Areatzan izan ziren lehenengo jai haiek eta ahantzezina izan zen. Sekulako giroa piztu zen, eta berehala zabaldu zen jai horien berri. Bilbon udan izaten zen exodoari buelta eman zitzaion, alegia, jendea hirira itzultzen hasi zen". Txosnak, jai egitarau herrikoia, partehartzailea, konpartsak jaien bultzatzaile nagusi eta festaren bihotza, guztientzat pentsatutako egitaraua... Bilboko Aste Nagusia jai herritarren eredu bikaina bihurtu zen, gaur egun dena bihurtzeraino.

Herriko jaien izaera aldatuz joan da denborarekin. Herri askotan udako jaiak kanpotarrak erakartzeko amutzat erabiltzen dituzte udal askok. Kasu askotan erabat merkantilizatu dira jaiak eta, garai batean herritarrek parte hartzen zuten festa batzordeak zeuden lekuan, gaur egun jai egitarauak osatzen eta antolatzen lan egiten duten enpresak daude. Gero eta gehiago dira katering bidez egiten diren herri bazkari eta afariak. Lehengo dantzaldiek indarra galdu dute, nola erromeriak hala berbenak, eta Dj formulak, esaterako, gorakada nabarmena izan du. Beste festa molde bat da. Pixkanaka-pixkanaka, 70eko hamarkadaren bukaera eta 80ko hamarkadan arautu gabe zeuden hainbat espazioak eta kontzeptuk gero eta baldintza mugatuagoetara lotu beharra dute: ordutegiak, segurtasun arauak, osasun baldintzak, baimenak... Festa bere

izaera basapiztiena galtzen ari dela esan al genezake?

Jai herrikoien ereduak kolokan?

Maiatzean Iruñeko Peñek, Gasteizko Brusek, Bilboko Konpartsek eta Donostiako Piratek adierazpen bateratua egin zuten, kultur, gizarte, kirol eta arte munduko hainbat eragileekin batera. Bilboko Konpartsen federazioko presidentea den Iñaki Uriartek eta aurtengo Aste Nagusiko txupinera Maite Perezek "Jai eta Herri kulturaren aldeko manifestua" ren berri eman zuten.

Bultzatzaileen arabera, manifestua Euskal Herriko jaien gainean dagokeen mehatxuen hausnarketa da. Horrez gain, "jaia bizia eta gizartea askea, osasuntsua eta sortzailea" izateko proposamenak egiten ditu.

Hainbat dira manifestu hau egitera bultzatu dituzten kezkak: Bilboko iragan inauterietan gertatutakoak, Iruñean txosnak jartzeko debekua, brusa koadrilaren eta Gasteizko udalaren arteko tira-birak edota hainbat artistari ezartzen zaien zentsura bera. Hori dela eta "festaren berezko zentzua mantentzeko eta sustatzeko" asmoz osatu dute sei puntuz osatutako agiria. "Jaien merkantilizazioa, zentsura politikoa, ikuskizunaren alde eta pate hartzearen aurka egitea, dirulaguntzen murrizketa... kezkatzen gaituzten era horretako alderdiei aurre egiteko ekimena da", Iñaki Uriarteren hitzetan. Bere hitzetan, "gure ustez, festak ez du izan behar programa batean zerrendatutako ikuskizun andana hutsa. Hori baino gehiago izan behar du, eta, horregatik, jende guztiak parte hartu ahal izango duen jaien alde ari gara lanean".

Momentuz, manifestuak eragile ugariaren babesa eta atxikimendua bildu du dagoeneko. Bilboko konpartsen webgunean bertan ere atxikimendua emateko aukera dago. ■

70eko eta 80ko hamarkadetako bi konpartsen irudiak, Txomin Barullo eta Txirlari konpartsa.

UZTARTZA

Aterpeleia • Jatetxea
Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 693481

Eguneroko menua 8€-tan. Asteburuetan beliko sukaldaritza

Hiri eta herri handietako jaiak bereganatzen dute gehienetan festazaleen eta komunikabideen arreta. Bada, ordea beste festa eredu bat, beharbada antzinako euskal festa moldetik hurbilen dagoena: herri eta auzo txikietako festak. Nekez sartuko dira festa egitarauak diseinatzen jarduten diren enpresak. Nekez erreko dituzte diruak su artifizialetan. Auzolana, ardura banaketa, meza, herri kirolak, herri afariak eta erromeria edo berbena dira nagusi honakoetan. Eta hauek ere mugitzen dute jende andana.

Herri txikietako jai handiak

IMANOL OTEGI / ARGAZKI PRESS

HERRI ETA HIRI ertain eta handietako udako festetan *buleria buleria* eta antzeko udako kantuen erritmoak nagusi badira ere, bada beste festa zirkuitu bat non kantu latino horien artean euskal country musikak tarte handia hartzen duen. Oraindik ere musika zintetan saltzen den paraje bakanak badira. Eta euskal countrya izena ezarri diogun horri beharbada bi abizen gehitu behar genizkioke: Epelde eta Larrañaga.

Epelde eta Larrañaga gaur egungo euskal musikaren salmentetan top zerrendaren gailu-

Zeraingo erromeria.
Herri osoa dantzan
jartzen duen
urteroko festa.

rreko postuetan daude. Biak ere aspaldi trikitian ala bertsotan herriz herri ari direnak dira eta, badirudi, urteak joan urteak etorri, beraien unerik gozoenean daudela. *Elkarren ondoan* izeneko lehendabiziko diskoarekin 5.000 ale saldu zituzten eta iazko *Noiz arte* bigarrenarekin 12.000 ale saltzea erdietsi zuten. Euskal giroko herri askotan, *Kupela kupela* dantzatzuz pasa zen uda. Biak ere gaur egungo euskal musikan lortzen oso zailak diren zifrak dira. Udako agenda ere topera dute eta Euskal Herriko mendi arteko udako

festen berri ondo aski dakite. Angel Larrañaga izan dugu solaskide. Solasgai, herri txikietakoa festak.

Altzo, Uztegi, Goiatz, Bidegain, Azkaine, Arano, Amezketta, Iturriotz, San Pelaio, Aia, Uharte, Atxondo... dira beste askoren artean Larrañagak aipatu dizkigun erromeria eta festa lekuetakoa batzuk. Gehienak aldapa eta sigisaga ugariren ostean iritsi beharreko lekuak dira. Larrañagaren ustez, oro har herri txiki horietako jaien garairik txarrenak pasa dira, "herri askotan nabaritu dugu garai bateko baxualditik irteten ari direla, berriz ere jendea hurbiltzen ari dela". Izan ere, gazteak dira nagusiki beraiek taldearekin eskaintzen duten erromeriara hurbiltzen direnak. "Pozgarria da gure musikarekin hainbeste gazte jende plazan ikustea. Baxualdi luzean izan diren zenbait lekutara joan dira azkenaldian eta jendea erruz hurbildu dela ikusita, antolatzaileen esker ona ere jaso dute. "Azken urteetan herriko jaiak beheara nola egiten zuten ikusi ondoren, gauzak behar bezala eskainiz gero, formularekin asmatuz gero, jendeak erantzun duela ikusi dute leku batean baino gehiagotan". Izan ere, herri txiki horietan festa giroa piztu dadin, ezinbestekotzat jotzen du Larrañagak antolatzaileen aldetik ahalegin bat egitea, jendea bildu dadin. "Gu izaten garen lekuean herri bazkariak eta afariak izaten dira. Horiei esker herritarrek etxetik ateratzeko aitzakia dute, elkartzeko eta festa giroan elkarrekin egoteko formula ona da hori". Larrañagaren ustez, "Festa bizitzeko moduak eskaini behar zaizkio. behin hori lortuta askoz ere samurragoa da arratsalde ala gau aldera festa giroa lortzea". Epelde eta Larrañaga beren doinuekin ibiltzen diren

lekuetakoa festa erdua ez dago orain dela 50 urteko eredutik urrun. "Herri kirolak, bertsolariak eta erromeria hor izaten dira gehienetan, orain tartean bestelakoak ere sartzen diren arren". Dena den, alderik handiena gizartearen eraldaketak ekarri du festa hauetara ere. "Garai batean gauza gutxi izaten zen, jendea festa goseak egoten zen eta auzoko denak hantxe elkartzen ziren". Orduan, ez zegoen batetik bestera mugitzeko gaur egun dagoen azpiegiturarik ere. "Urrategi, Arrate... Oinez joan eta etorri ohi ginen. Igual zapata kaxan oilasko erreka sartu eta martxa! lehen festa gutxiago egiten zen urtean, ez zegoen hainbeste herrietara mugitzeko oraingo aukerarik ere eta herriko jaiak edo auzokoak zirenean hantxe, topera zukutzen genituen!". Gauza bat ba omen da gehiegi aldatu ez dena, orduan bezala orain ere "oso giro euskalduneko herriak dira gu joan ohi garen gehienak".

Gogoan ditu jai horietako batzuetan sortutako une bereziak ere, "iaz Aranon kalejira jotzen hasi ginen, tabernaz taberna, herriko kaleetan zehar. Pixkanaka, gazte jendea inguratu zitzaigun, azkenean talde handia elkartzeraino. Tabernetan nik ere bertso batzuk tartekatzen nituen eta sekulako festa giroa sortu zen. Gaur egun lortzen zaila den jai giro horietakoa izan zen".

Larrañagak ez du etorkizuna beltz ikusten. "Zenbait herritan gero eta gazte jende gehiago biltzen da, ikusten da gazteak maite dituela festa modu horiek". Horra hor, beraz, abuztuan jairik jai ibiltzeko beste giro bat, ezagutzen duenarentzat betikoa, ezagutzen ez duenarentzat, ordea, berria izan daitekeena. ■

Goiko argazkian, Baztandarren Biltzarra Elizondon. Erdikoan, Abaltzisketako aizkol apustua. Eta behean, Idiazabalgo San Blas jaiak.

BRANKA

Ondarretan "haize orrazia"ren ondoan

Jatetxea Bertako jakietan oinarritutako sukaldaritzaren aldeko apustua.

Taberna Pintxoari gurtza. Ogitartekoak eta Tostak.

Terraza Jazza zuzenean eta gau musikalak.

EDUARDO TXILLIDAREN PASALEKUA, 13
TEL: 943 317 096 - FAXA: 943 214 890 - 20008 DONSOTIA
www.branka-tenis.com

Festetako paisaia eta fauna txikia

Asko eta asko dira abuztuan gure herrira etortzen diren bisitariak. Herriz herri dabiltzala, doazen lekura doazela festa eta festa besterik ez dute aurkitzen. Behin ingeles batek hala esan zidan. Iritsi omen zen Euskal Herrira eta lehenengo herria ikusi zuena jaietan izan omen zen. Han, sekulako parranda egin, hurrengo egunean bigarren herri bat bisitatzera joan eta han ere jaiak, eta nola ez, parranda berriz ere. Hirugarrenean berdin gertatu omen zitzaion. Azkenean, harrituta, bere buruari galdetu omen zion: "Baina, hemen, noiz egiten dute lo?". Jakin dezagun nola ikusten den Euskal Herriko udako jai giroa kanpokoan begietatik.

Dieti

«Gurean koadrila kontzepturik ez da»

St. Gullen (Suitza) Kantoiko Degersheim herrikoa. Han alemana da hizkuntza nagusia. Duela sei urte etorri zen lehenengo aldiz Euskal Herrira, lan kontuak zirela eta, udaberri batean. Berriz etorri behar izan zuen eta orduan Amaia ezagutu zuen. Handik gutxira, bertan geratzeko apustua egin zuen eta ondo atera zitzaion, orain Suitzan bizi badira ere.

1) Espainiarragoa espero nuen, Espainiari buruz nuen irudi tipikoa. Lehenengo aldiz ikusi nuenean, ordea, eskema hori hautsi zitzaidan: kostaldea, jende irekia, rollo ona...

2) Koadrilan ibiltze hori oso deigarria da niretzat, han ez dugu horrelakorik. Hemen jaia lagun taldean bizitzen duzue: planak, otorduak, poteoa... asko gustatzen zait hori. Jendea hemen nahastuagoa ibiltzen da, denak elkarrekin, kaleko bizitza handia dago.

3) Herriko jaietan denak berdin jantzita ibiltzea, arrantzalez, esaterako. Horrek jende guztia itxuraz berdindu egiten du eta herriari ere bestelako zaporea ematen dio, gure herrian hori ez da gertatzen. Horrez gain, txakolina edatea eta herri kirolak ikustea ere oso gustuko dut.

4) Eguraldi txarra, kar kar. Ingurumenean ere, zabor asko ikusten da. Eta politikan, zenbaitetan gaiak hitz egitea saihesten dela ere nabaritu dut, alegia, tentsio hori ere badagoela.

5) Gurean bi eguneko azoka bat antolatzen dute. Jendeak jan eta edan egiten du, baina han ez dago jai egitaraurik, jendea biltzen da eta kitto. Han zozoagoak gara festarako, hemen adituak zarete festa antolatzen eta ospatzen.

1) Zein izan zen Euskal Herriak egin zizun lehenengo inpresioa?

2) Ezagutzen duzun Euskal Herriko jai giroan zerk bereganatu du zure arreta gehien?

3) Bereziki gustatu zaizun zerbait?

4) Eta bereziki gustatu ez zaizun zerbait?

5) Zure herrian ospatzen al da festarik? Zein desberdintasun ikusten dituzu hemengoekin alderatuta?

Harry

«Goizaldeko 3etan txaranga parean pasa zenean, surrealista iruditu zitzaidan»

Ascot (Ingalaterra) Londres inguruko herri txiki batekoa da. Pride of Bilbaon iritsi zen Santurtzira. Duela 11 urte etorri zen lehenengo aldiz, Zarautza, Londresen ezagututako zarautzar batekin: 18

urte, 600 libra poltsikoan eta plastikozko poltsa batean mudak.

1) Ferryan nentorrela, porturatzen ari ginela kostaldea lainotua zegoen. Atzean, ordea, mendiak ikusten ziren, berdea... Espainiako paisaia espero nuen, lehorra. Hori da gogoratzen dudana lehenengo irudia. Beste oroitzapen bat Zarautzera iritsi nintzeneko da: batetik harritu egin nintzen hain herri txikian hainbeste neska polit ikusteaz. Bestetik joan ginen lehenengo tabernan harritu egin nintzen jendea etxean bezala ikusita: egunkaria irakurtzen, partxisean... harriarria.

2) Zarauzko Euskal Jaiak izan ziren ezagutu nituen lehenengoak. Baserritarrez jantzi ninduten eta abarka horiek jarri zizkidatenean ezin izango nuela tente egon uste nuen! Harrituta geratu nintzen tabernetan hainbeste jende ikusita. Ingalaterran gehienezko jende kopuru bat soilik sar daiteke. Kopuru horretatik behera hustu arte itxaron behar duzu sartzeko. Hemen ez dago mugarik, denak estu-estu! Bestalde, deigarria egin zitzaidan hain zerbeza txikiak edatea, tragoa kalean hartzea... Behin, goizaldeko hiruretan tragoarekin kalean nintzela txaranga pasa zen, atzetik jende pilo dantzaz zekarrela. Zur eta lur geratu nintzen, surrealista iruditu zitzaidan, Woody Allenen film batekoa.

3) Barrakak, zaldiko maldikoak jartzearena-eta bitxia iruditzen zait. Han hori egiten dutenean jaiaren erdigunea izaten da, ez osagarria. Bestalde, hemengo kaleko giroa,

koadrilak, gau guztirako denok dirua jartzea, elkarte gastronomikoak... jende desberdina batera ibiltzeko gaitasun hori gustatzen zait. Hemen dagoen konfiantza ere harriarria da: jatekoa tabernetako barran eskueran, umeak libre eta gurasoekin parrandan gauera arte...

4) Jende pilaketa aipatuko nuke, askotan gehiegia da, tabernetan-eta. Zenbait ohitura ere basati samarrak iruditzen zaizkit, antzarekin egiten dutena eta hori guztia...

5) Gure herrian ez da festarik ospatzen. Beno bai, bada bat zaldi lasterketen bueltan egiten dena, emakume guztiak kapela barregarriak jantzita joaten diren jai famatu hori... baina bestela ez. Urtean eskolako festa bat ospatzen da, jolasak eta horrelakoak egiten dira, baina besterik ez. ■

ZALDIBIAKO UDALA

Notiziak, iritziak edo sentimenak
ilunpetik atera nahi dituenak
Argitan luze jotzea merezi duelako,
Urte askotarako, zuri!

Zaldibiako Udala: 943 88 03 57
Kultur Etxea: 943 16 03 38
www.zaldibia.net

Festetako paisaia eta fauna txikia

● Erraldoiak

Gure festaren unibertsoan eta kultura imaginarioan erabat txertatuak daude erraldoiak. Herri askotan dituzte beren dantzak eta jendeak izenez ere ezagutzen ditu. Mitologiaren eremu aberatsean, azalpenetako bat honakoa da: Jainkoen semeak gizakien alabekin nahastean sortzen dira erraldoiak. Nekazaritzan oinarritutako ekonomia zaintzeko egindako jainkoen irudikapen bikainak ere izan bide dira erraldoiak. 1657an jadanik, Tolosan erraldoiak egin zituzten Iruñerako, ez dira beraz atzo goizekoak.

● Buruhandiak edo nanoak

Oraindik ere ustezko heldu bat baino gehiagori hotzikara sortzen zaio urrutira etortzen ikustean. Behi maskuria makilari lotuta hurbiltzen ikustean, hamaika korrikaldi egindakoak gara buruhandien aurrean, eta oraindik ere gaurko umeengan ikus dezakegu gure orduko aurpegi urduria. Erraldoiak bezala, hainbat pertsonaia ezagunen irudikapenak ere izaten dira nano buruhandiak, beti zirikatzaile.

● Su festak

Herri askotan tradizio handia dute. Hiri handienetan lehiaketak ere antolatzen dituzte. Donostiako Aste Nagusiaren ekitaldirik jendetsuena eta ospetsuena da ordu erdiz milaka pertsona zerura

begira mantentzen dituen: Oooo-ohhhhh!!!!

● Txistulariak eta dultzaineroak

"Ez da sortu eta asmatuko ere euscaldunentzako oslancai edo instrumento pozgarriagorik, nola diraden danbolina eta txilibitua" dio Iztueta Zaldibiko koreografoak. Alardeak, kalejirak, goizeko dianak... gozatzeko zein esnatzeko entzungai ditugu gure herriko jai askotan.

● Prozesioak

Herriko zaindariaren omenez, jaiaren adierazpen tradizionala izaten da. Parte hartzaileen batez besteko adinak dezente gora egin badu ere, gure festen paisaiaren zati garrantzitsu izaten jarraitzen dute. Apaiak, santua edo ama birjina, udalbatza... konpainia solemne eta serioa izaten da prozesioarena. Goiz partean herriko kaleetan doala, gaupaseroekin tupust egin ohi dute sarri. Baina horiena beste prozesio mota bat da, barruan eraman ohi dena.

● Gaupaseroak

Eguna egunarekin lotzen dutenak dira. Berehala ezagutuko dituzu pausoaren balantzagatik zein begirada eroriagatik. Ez bazara beraietakoa, litekeena da ohetik ere kantuan sumatzea, goizeko txorien kantu alaiarekin batera.

irudiak:
Aristo Urmeneta

Txoznak

Herri gehienetako jaien paisaia ohikoak bihurtu ondoren, leku askotan gero eta zailtasun gehiago dituzten jai guneak. Aldarrikapenen eta kultur ekimen alternatiboentzako lekua ere izan ohi dira. Oro har, hainbat kolektiboren eta herri mugimenduren espazioa osatzen dute eta diru iturri garrantzitsuak izan dira urteetan isunak eta fidantzak ordaintzen hasi ziren arte.

Hanka beltzak

Hiri eta herri handienetako jaietan erruz biltzen dira. Munduko edozein leku-tatik iristen dira eta Izarpeko hotolean egiten dute lo. Limosnatxo bat eskatu ohi dute, jainkoaren izenean ez, beste edozerenean.

Txaranga, fanfarreak

Oso tipikoak hauek ere. Kanean gora kalean beheara, herrian festa giroa zabaltzen jardun ohi dira. Festetako himno herriko askoren interpretatzaileak dira, eta, dantzari baldarrenek salto batzuk egiteko aukera ezin hobia eskaintzen dute.

Djak

Gero eta gehiago agertzen dira gure herri eta hirietako jaietan. Fauna berria da gurean baina arrakasta handia dute. Betiko berbera taldeen lekua bereganatzen ari dira poliki-poliki. Axular, Joseina edo holako beste gutxi batzuk izan ezik, oso izen sofistika-tuak eta fashionak izaten dituzte.

Baratzuri zopak

Ezinbesteko osagaia herri eta auzo txiki-tako jaietan. Gorputza makalaldian sartzen hasten denerako droga naturala da, indar berritzailea aurrera jarraitze-ko, etxera joan gabe.

Herri kirolak

Turistak aho bete hortz geratu ohi dira 250 kiloko harria altxatzen ikustean, aizkolarien lanaren aurrean zein bestelako gure kirol ez olinpikoei begira. Gu ere, turista bagina, halaxe geratuko ginatke.

Urepeleko artzainzaleak

Berehala ezagutuko dituzu, basoa eskuetan eta inguruko zarata guztien gainetik Non hagoka eztarria urratu beharrean, kantuan. Gutxienez, bi ordu-tik behin egin beharra duten erritua izaten da, kantatzearen plazera eta nortasunarena batzen dituen. Ez dituzu Dj-en inguruan aurkituko. ■

JOLASTOKI J A T E T X E A

Makalen etorbidea, 24 • NEGURI (Getxo) • P.K. 48990
Tel.: 94 491 20 31 | Faxe: 94 460 35 89
Posta elektronikoa: aboa@jolastoki.euskalnet.net
Web orria: www.jolastoki.com

Bingen Zupiria

1983an mutil aurpegi-gazte begi-argi bat sartu zen gure etxeetan pantaila txikitik. Bingen Zupiria zen, ETBko esatari lanetan. "Euskal Telebista hasi berria zen. Dena zen berria orduan. Telebistarekiko exijentzia maila ere txikiagoa zen. Ontzat ematen zen edozein gauza. Gaur askoz ere gehiago eskatzen zaio telebistari". Hogei urte joan dira eta, egun, ETB zuzentzen du. ETBko zuzendari izendatu zutenetik host urte bete ziren egunean elkarriketatu genuen Bingen Zupiria, uztailaren 13an, asteartez. Mutil aurpegi-gazte begi-argi hura gizondu egin da, ETBekin batera heldu da.

«Euskarazko albise frustrazio txiki bat»

Elkarriketa prestatzen ari nintzela, EITBren estatutuetara jo nuen, asko pentsatu gabe ere. Lagunduko al didazu nire joera interpretatzen?

Iruditzen zait horrela jokatzeko duenaren buruan susmoa dagoela, edo uste bat: alegia, telebista ikusten duena eta berak ikusi nahiko lukeena ez datozela bat. Baina hori gauza ona da, jatorrizko testuetara jo eta azterketa egin. ETBren legeak gure jardunerako ezarri zituen oinarriak aztertzea, eta ondotik etorri diren Plan Estrategikoa eta Kontratu Programa bera aztertzea... ariketa egokia da jendeak, tartean behin bada ere, ariketa hori egitea. Egiten ari garena agindutakoarekin bat ote datorren ikustea? Ongi iruditzen zait. Ez du askok egiten

MIEL. A.
ELUSTONDO

Argazkiak:
Dani Blanco

ariketa hori. Jendeak legea irakurriko balu, ustekabe bat baino gehiago izango luke.

Zein eratako ustekabeak?

Adibidez, oraintxe eztabaidan dira Espainiako Estatuan, telebista publikoaren ereduari buruz. Auzitan jarri da zuzendaria aukeratzeko prozesua, administrazio-kontseilua aukeratzeko modua, finantzatzeko bideak... Horri dagokionez, esango nuke EITBren zuzendaria dela, Espainiako Estatuan, legebiltzarrean gehiengo osoz izendatzen den telebista zuzendari bakarra. Gainerako telebistetan gobernuak aukeratzen ditu zuzendariok. Beste zera bat ere, eztabaidan dagoena, administrazio-kontseiluak osatzeko

egigintza bezala bizi dugu»

- Autokarabana, Karabanak eta Erremolkeen exposizioa.
- Furgoneten eraldaketa tailerra.
- Mc Louis autokarabanen alokairua.

caravanas
tolosa

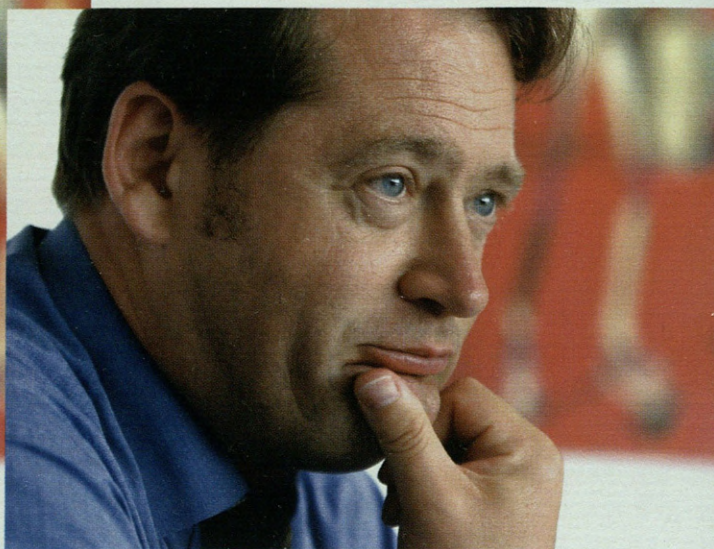
Polig. Indus. Aldaba, z/g • 20400 TOLOSA • Tel: 943 65 50 85 • Faxa: 943 65 50 86
E-mail: admin@caravanastolosa.com • www.caravanastolosa.com

SEA
Partner

Concesionario para:

modua da. Oker ez banago, Espainiako Estatuan bakarrik gara horretan ere: alderdi politiko-koen ordezkariak gainera, gizartean diren beste zenbait eragileren ordezkariak ere biltzen ditugu guk. Eta, gauzak nola diren, Eusko Jaurlaritzan gehiengo diren alderdiek ez dute gehiengorik gure administrazio-kontseiluan. Horrek, jakina, ahalegin handiagoa eskatzen dio EITBko zuzendari nagusiari, alderdiekin bildu eta akordioak sarri-sarri lortzeko. Finantzazioari dagokionez, berriz, 2002. urteaz gero bada Eusko Jaurlaritzaren eta EITBren arteko harremanak zehazten dituen dokumentua: Programa Kontratua. Bertan zehazten da zein eratako edukiak landu behar ditugun, zenbat ordu eskaini behar dizkiogun halako eta halako edukiari, nola kudeatu EITB enpresa moduan... eta horren truke, zein finantzazio emango digun Eusko Jaurlaritzak. Kontuok ez dira askotan aipatzen, baina gure telebista Legeak eta Programa Kontratuak definitu dute EAerako telebista eredua. Bere telebista eredua definitu ez dutenek, eztabaidan direnek, horra non edukiko luketen kontuan hartzeko, edo kopiatzeko, beste elementu bat.

Ur handiak dira horiek: ikusleak ez daki horretaz eta egunero pantailan ikusten duenari begira dago. Eta ez dakit oso konforme dagoen...

Programa Kontratuak horri buruz hitz egiten du. Zerbitzu publikotzat definitzen du EITB taldea, eta talde honek dituen hainbat euskarriren bidez -telebista, irrati eta Internet-, zein eratako edukiak eskaini behar dituen, eta zenbat ordu azaltzen du. Ez da antolatzea bakarrik, lan-esparrua oso mugaturik dago lege horien bitartez.

Nortasun agiria

Bingen Zupiria (Hernani, 1961). Herriko ikastolan eskolatu zen lehenengo, eta bertako institutuan gero. Ordurako, lanean ere ari zen, etxeko negozioan. Euskara irakasle jardun zuen gero. Filologia ikasi zuen Deustuko Unibertsitatean eta ikasketak amaitu orduko, esatari frogak bete ETBn, eta bertan hasi zen 1983an. 1989an, Ardanza lehendakariak prentsa-arduradun lanak betetzeko hots egin zion eta horretan jardun zuen hark kargua utzi arte. Hurrena, ETBko zuzendari izendatu zuten. Bost urte daramatza bertan. Bitartean, Hernanin, Donostian, Gasteizen eta Durangon bizi izan da. Bilbon bizi da orain, emaztearekin eta hiru seme-alabekin.

Eta paperean idatzirik agertzea ez ezik, urtean behin azterketa egiten digu Eusko Jaurlaritzak, eta kontuak eskatzen, hartu ditugun konpromisoak -eduki mota bakoitzari eskaini diogun ordu kopuruak, besteak beste-, zuzen bete ditugun ala ez erabakitzeko. Horren arabera-koa izango da finantzazio publikoa. Gaia ez da, beraz, etereoa.

Zein da azterketa horren emaitza? Eusko Jaurlaritzak ontzat eman du zuen jarduna, ala oharrak egiten dizkizue?

2002koa da Programa Kontratua eta orain arte egin dizkigun bi azterketetan Eusko Jaurlaritzak betetzat eman dizkigu hartutako konpromisoak.

Telebistaren estatutuetan asko dio, ordea. Paragrafoa aldatu dizut, hona: "EITB euskal herritarren informaziorako eta parte hartze

publikorako oinarritzko zerbitzu publikoa eta berebiziko tresna izan zedin sortu zen, bai eta gure hezkuntza sistemari laguntzeko bitarteko funtsezkoa izan zedin ere eta, halaber, euskal kultura sustatzeko eta zabaltzeko eta, batik bat, euskara sustatzeko eta garatzeko bitartekoa izan zedin...". Zenbateraino betetzen du hori ETBk?

Ahalegina egiten dugu hori betetzen. EITB taldeak hainbat euskarri ditu eta helburua ez da euskarri denek lan bera egitea, euskarri horiekin helburuak betetzea baizik. Espezializazioa dago. EITB ahalik eta euskaldun gehienetara iristen saiatzen da, horiek EAEn edo munduan bizi. Bi telebista kate ditugu hemen eta beste bi satellite bidez lan egiten dutenak; sei irrati emisio; eitb.com

eta, laster, albisteak Internet bidez emango dituen ataria, euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez. Legeak agintzen diguna betetzen saiatzen gara, EITB taldean. Euskarri bakoitzak bere eginkizuna du, bestalde. ETB2, legeak eskatzen digun "hiritarren parte hartzea" bermatzen saiatzen da; ETB1, berriz, askoz ere irauliago da hizkuntza kontuetara: haur programazioaren bidez, bereziki, eta beste inork eskaintzen ez duen aukera eskainiz...

Legeak agintzen duena betetzera jotzen duzue, baina EITB taldea osorik harturik...

Horixe. Gainera, telebista bakoitzaren barruan hainbat eredu dago jokoan. EITB hainbat esparrutara iristen da, eta tresna ezberdinak ditu horretarako. Txikiengana hurbiltzeko, telebista programazioa du, ordu asko, eta, gainera, klub bat abian. *Betizu* klubaren bitartez Euskal Herrian bizi diren 60.000 haurrengana iristen gara. Tira, gehiagorengana iristen garela badakigu, baina 60.000 horiekin harreman zuzena dugu. Kate bakoitzak ez du lan egiten ikusle multzo osoa hartzeko, bakoitzak bere ikuslea eta entzulea du helburu.

ETB1eko ikusleok, berriz, ez dugu zuen helburu eta asmo horien berri: dena nahi izaten dugu euskaraz.

Izan liteke. Gertatzen da gaztelaniaz dagoen eskaintza ez dela kate bakarrekoa, hainbat kate dira aukeran. Euskaraz, bakarra dugu, eta normala iruditzen zait ETB1en ikusleak gehiago nahi izatea. Desoreka handia dago, eta handiagoa izan liteke aurrerantzean, aukera bera ere handiagoa izango delako laster eta telebista kate gehiago egongo direlako aukeran.

Esan izan duzu, batz bestea, 40.000-46.000 ikusle dituela ETB1ek. Telebista ikusleak EAEn, berriz, 250.000tik gora omen dira. Datuak datu, ETB1ek audientziari begiratu behar dio, edo telebista ona egin eta nahikoa litzateke?

2004ko Rikardo Arregi saria ETBri.

"Nik uste saria eman dutenek ETBren errealitatea saritu dutela, telebistak dituen alde on eta txarrak gorabehera. Baina horrela da; ikuslegoa du, edukiak ere bai, batzuetan txalo eta besteetan, gehienetan, kritika... baina hor dago. Errealitate horrek eragile eta bultzatzaileak izan zituen, eta Rikardo Arregi sariak haien lana goraipatu nahi izan duela esango nuke, kasu honetan, Ramon Labaien".

Audientziari begiratu, bai, baina horrek ez du esan nahi telebista ona ezin egin litekeenik. Egunkari batek ez al du gehiago saltzeko ahalginik egin behar? Berria-k, edo ARGIAk, ez al dute horretan ere saiatu behar? Gure idazleak ez al dira ahalgintzen bere liburuak ahalik eta gehien saltzen? Legea bera da. Audientziari kasu egin behar zaio. Eta guk kasu egiten diogu: lehenengo, zer ikusten duten jakiteko obligazioa dugu eta, horren arabera, zer ikusi nahi duten asmatzen. Ondorioz, hori eskaintzen saiatzen gara, baina ez edozein modutara. Beraz, audientzia inportantea da, baina ez ikusle kopuruari dagokionez bakarrik. Esaterako, gure helburuetan jarrita dago audientziak guri buruz iritzi ona izan behar duela, eta urtero galdetzen diogu ikusleari zein iritzi duen telebistari buruz. Badakigu hiritarrak gehienentzat, nahiz eta gehien ikusten dena ez izan, ETB2k duela irudirik onena eta, euskal hiztunentzat, berriz, ETB1ek, nahiz eta euskal hiztunek beraiek ere gehien ikusten duten katea ez izan. Baina gizartean dugun irudia, audientzia emaitzak bezain inportantea da. Biak ditugu irizpide.

Normala ere bada euskaldunok, euskal hiztunok esan nahi dut, ETB1 ez ikustea gehien, dozena erdi aukera ditugu, bakarra euskaraz...

Hara, euskaldunok, eta euskal hiztunok, gehien ikusten dugun telebista katea T5 da.

Negargura ematen du horrek...

Ni ez naiz gauza jendearen gustuak ezagutu eta negargura ematen dutela esateko. Baina tira, T5-k jakin du ikusleak zer ikusi nahi duen asmatzen.

Zuek, zein kate ikusten den gehien ez ezik, zein programa ikusten den gehien ere jakingo duzue...

Bai, oraintxe bukatu berri den denboraldian, *Los Serrano*, horixe ikusi da gehien, eta ikusi dute gehien euskal hiztunek.

BUNGALOWAK ALOKAIRUAN

**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. 31291 LERATE (Nafarroa)

Tfnoa./Faxa: 948 39 50 64

e-posta: aritzale@net-way.net

www.aritzaleku.com

Allozko urtegiaren hainbat jardura egin ahal izanen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanen dituzu.

Eta euskalgintzatik, eta kulturgintzatik oro har, kritika ETB1i, ez dituelako euskaldunon nahiak asetzen...

Kritikak entzun eta aztertu egiten ditugu, horretarako gaude eta. Gure lehenengo helburua, hala ere, telebista ikusten duenari kasu egitea da, zeren gure artean askok ez du telebista ikusten, eta bestelako aukerarik izanda ere ez luke ikusiko. Hortaz, ikusle ditugunen satisfazioa dugu helburu. Kritikak aintzat hartzen ditugu. Baina, era berean, aintzat hartzen dugu lehengo datu hori ere: euskaldunontzat, irudirik onena duen telebista ETB2 izatea. Orekan bizi beharra daukagu.

Alde batetik egurra ETB1i. Bestetik, euskal hiztuna *Los Serrano*-ri begira... Zezen hau torea-tuko duenik ez dago...

Ikuspegi ezberdinak dira. Jenderik gehienak etxera iritsi, telebista piztu eta ordu bat, pare bat orduko atsedena nahi du. Ematen dutena ematen dutela ere, irentsi. Jarrera kritikorik ez du telebista kontsumitzaileak, gehienetan behintzat. Telebista hainbeste ikusten ez duenak, berriz, kritika gehiago egiten dio. Eta honen kritikak haren jarrera akritikoak besteko garrantzia du niretzat. Baina hauen juizioa ez dator telebista ikuslearen partetik, telebistari ikusten dioten zerbitzu publiko izaeratik baizik. Eta kritikoa dute diskurtsoa. Eta, esan dizut, biak ditut aintzat hartzekoak. Orekan bizi behar da.

Zeuk esana da ETB1 dugula euskalgintzak duen tresnarik garrantzikoena. Nirekiko, euskaltzalea bere lanean are gehiago lagun diezaion eskatzen ari zaio ETB1i...

Izan liteke. ETB1era etorrira, gogoeta egina daukagu. Gure ustez, gizarte honi egin geniezaiokeen zerbitzurik eraginkorrena jendearen gustuko edukiak euskaraz eskaintzea da. Gainera, edukiak modu naturalean jaso ditzan nahi dugu, hizkuntzari buruzko galderarik egin gabe. Horren arabera jokatzeko dugu. Uste dugu gure lana eraginkorra izango dela hori lortzen badugu.

Zein dira ETB1en muga eta ezinak?

Badago uste bat, etxe honek ahalegin handiagoa egiten duela ETB2ren alde, eta ETB1 hankamotzago geratzen dela. Egia, berriz, beste bat da: diru gehiago gastatzen da ETB1en, barne produkzio handiagoa egin behar delako, ETB2n baino. ETB2n pisu handia dute albistegiek eta filmek. Eta zinema erosketak horiek oso merke zaizkigu, beste zenbait telebistarekin batera erosten ditugulako. Ondorioz, zinemarekin merke betetzen dugu ordua. ETB1i dagokionez, berriz, horixe da gure eginbeharra, geuk sortutako produktuak eskaini behar ditugu hainbat orduz, eta horrek diru gehiago eskatzen du. ETB1en aurrekontuak igoarazi egiten ditu horrek, beraz.

Besterik ere baduzu horri buruz...

Albistegiak egitea dugu egunero-eguneroko erronketako bat, eta euskarazko albistegintza frustrazio txiki bat bezala bizi dugu. ETB1ek erabiltzen dituen baliabide berak erabiltzen dira ETB2n, ez gehiago ez gutxiago. Etxe honek garai batean hartutako erabakia da erredakzio bakarraren bitartez bi telebistak egitea. Baliabideak banatu egiten dira eta ez bata ez besteak dute baliabide gehiago edo gutxiago. Ikusleak, aldiz, bestelako ustea du. Albistegi berdintsua eskaini euskaraz iluntzeko 20:30etan eta gaztelaniaz 21:00etan, kazetari berak dira egile, eta jendeak dioena, xamurrago hartzen dituela gaztelaniazkoak. Euskal hiztunek gehien ikusten duten albistegia

ETB2ri ere kritika

"Kritika ez da ETB1en kontua bakarrik. Telebista ereduari buruzko eztabaida indarrean dago. Telebistari behin ere baino kritika handiagoa egiten zaio eta, aldi berean, behin ere baino gehiago kontsumitzen da. Ikusleak ikusi egiten du bateko eta besteko telebistetan eskaintzen dena eta ETB2ri, besteak bezain berri-tzaile izan dadin eskatzen dio, besteak baino aurrerago joan dadin eskatzen dio. Hori egiten dugun neurrian, txalo jotzen digu, baina, bestela, kritika ETB2ri ere".

Bertsoa

DOINUA: AMODIOA
GAUZA TRISTEA

Irakasletzan jardun ondoren
prentsa bulegoa hauta,
gero ETBn zuzendaritzan
aurkitu zenuen mauka.
Kritikak jaso izanagatik
batzuk alde, batzuk aurka,
izena oker jarri zioten,
oraindik hortan dirau ta
kaja tontoa kaja da baina
tontotik ezer ez dauka.

Aitor Mendiluze

ere, *Teleberri* da, gaztelaniazkoa. Horren aurrean, guri pentsatzea dagokigu, zergatik jokatzen du horrela euskal hiztunak? Aurkezleak egoki dira. Albisteak, berak. Balia-bide eta lekukotasunak, berdintsuak. Hor-taz, badago hor arrazoiren bat, oraindik antzeman ez duguna.

Entzun dizut honen gainera aipamenen bat eta galdera egin nahiko nizuke: euskaldunok ba ote dugu gaitasunik telebista hobea egiteko?

Nik ez dut ezagutzen 600.000ren bat hiztun dituen komunitate batentzako egiten den honen moduko beste telebistarik. Beste inon egiten ez den zerbait egiten ari gara. Hobea egiteko gaitasunik ba ote dugun? Zer den telebista hobea jakin beharko genuke lehenengo, gehiagok ikusiko duena, edo bestelako edukiak emango dituen. Dena dela, bata izan, bestea izan, gaitasuna badugula esango nuke. Ez dakit, hala ere, egunean 24 orduz eta urtean 365 egunez etengabe euskaraz egingo duen telebista egiteko gaitasunik dugun, zeren, horrek, edukiez gainera, protagonistak behar ditu, jendea, bere lekukotasunak emango dituen, aktore izango dena... Dugun unibertsoa kontuan hartuta, 600.000 hiztun, 250.000 ikusle... ez dakit hortik askoz gehiago ateratzerik dagoen.

Ikusleak eta ETBren hizkuntza eredua

"Ikusleak esaten digu entretenimenduzko saioetako euskara ia bat-bateko hori, oso modu naturalean jasotzen duela; alegia, idatzitako gidoi bati estu-estu loturik ez dauden testuak dira. Aldiz, idatzitako gidoiari gehiago lotzen zaizkion testuak gogorragoak eta zailagoak egiten omen zaizkio; eta adibide moduan ematen ditu albistegietako eta filmetako hizkuntza. *Input* horixe jasotzen dugu, hori hobetu beharra dugula".

Kritikak asko ETBk, baina errekonozimendua ere badu, ala? Dena ez da arantza...

Nik uste saririk onena ikuslearen errekonozimendua dugula. Norbera konturatzen da gauzak hobeto xego edo oker xego egiten ari garen eta, gauzak ongi egiten ari garen ikusleak onartzen du. Guk errekonozimendu hori badugu.

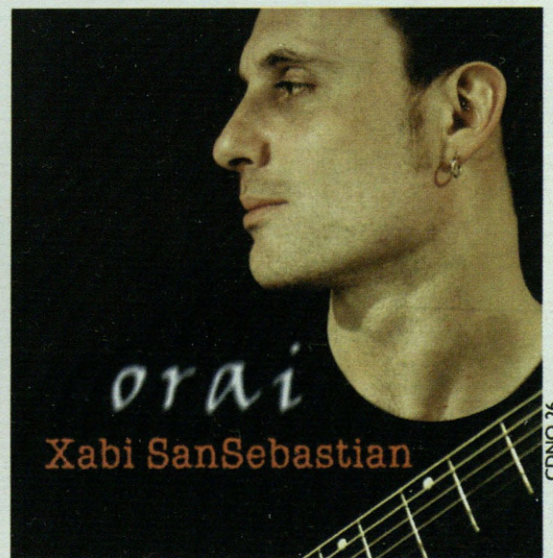
Barkatu teman jardutea, baina zuek hainbat euskarritan banatu dituzue helburuak eta, aldiz, euskaldunak —euskal hiztunak, zuk diozunez—, batean, euskarazko telebistan nahiko lituzke denak. Sortzezko konponezina da, beharbada...

Ikusleak eskubidea du nahi duen bezala pentsatzeko. Gure taldeak eredu jakin bat landu du eta horren arabera ari gara. Uste izan dugu taldean dugula indarra, hainbat euskarritan lan egin beharra dugula, EITB osotasunean harturik: telebista kate bi, bata euskaraz, bestea gaztelaniaz, Europarako satellite bidezko katea; Amerikarako Canal Vasco; Euskadi Irratia, Radio Euskadi, Eitb irratia, Radio Vitoria, hurrena etorriko den Internet bidezko ataria... Hori dena da EITBren eskaintza. Beste autonomia erkidegoetan ez da horrelako eskaintzarik. ■

Banatzaila: UNiVERSAL MUSIC SPAIN S.L.

Xabi SanSebastianen kd berria zure diska-etxean salgai.

Euskal
HERRI-MUSIKA
guztiz
berrituta

Portuetxe Kalea 83 1-13 bul.
20018 Donostia-San Sebastián
Gipuzkoa. Spain
Tel: +34 943 31 48 00 Fax: +34 943 21 57 88
www.nocd-rekords.com info@nocd-rekords.com

Management: SYNTORAMA
Portuetxe Kalea 83. 20018 Donostia
Tel: +34 943 31 48 00
syntorama@syntorama.com

Syntorama

Koldo Aldalur

KAZETARIA

Kariñoa

Ibili-ibili eginda kariño kontua izan da azkenean. Kariñoa da bizitzak egunero botatzen digun demari aurre egiten laguntzen digun akuilua Nik uste nuen kazetarien kontua bakarrik zela, baina bai zera. Itxuraz kirolariak ere guztiz beharrezkoa dute.

Agustin Arantzabalek Erreala utzi du, besteak beste, harmailetatik hainbatek txistua jo eta kariñorik erakutsi ez diolako. Galanta da. Bertako mutila, kontratu ikaragarria, ekipoa toki duena eta, nora eta, Zaragozara. Hemen aurkitu ez duen kariñoaren bila.

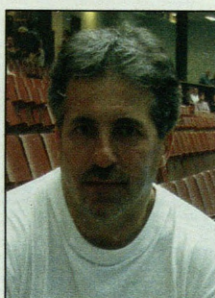
Jexux Mari Astigarraga azpeitiarra da eta Gipuzkoako herriarteko pilota txapelketan parte hartu du garaipena lortuz Hernaniren aurkako final larrian. Jexux Mari profesionala izan zen duela hainbat urte Jolas Nahi enpresan baina profesionaltasunari ez zion —dirutan— apenas ezer atara.

Orain ordea harro egoteko moduan da. Herrian pilotazaleak kasu egiten dio eta finalari buruz galdetzen badio epeltasun gozoa igotzen zaio sabel barrura. Kariñoa eman dio herriartekoak.

Agustin eta Jexux Mari soka beraren bi muturrak besterik ez dira. Kirolariak jasotzen duen soldataren kontzeptua galdu du kasuotan. Batak lepo duelako, besteak kirolek dirua jaso dezakeenik ere pentsatzen ez duelako. Eta diruarena ez bada garrantzitsua, kariñoa da topatu nahi duena.

Agian kirola bizitzeko bi moduez ari gara kirolari konkretu batzuei buruz baino gehiago. Ez da berdina entrenamendura joan eta arropak plantxa-plantxa eginda topatzea eta zortzi ordu tailer zuloan sartu eta gero takoak jartzen hastea.

Talde handi horietan —talde profesionalei buruz ari naiz—

ALBERTO ELOSEGI

pertsona ito egiten da komunikabideen zurikerian eta sarri txolinkerian erortzeko arriskuan izaten da ia hutsetik jainkotzera aitaren egin orduko pasa den nerabea.

Pilota talde apal gehienetan pilotariak bere materiala eraman behar izaten du, kantxan erratza pasa, entrenamendu aurreko umeen partidutan epaile lanak egin, gabon inguruan errifak saldu, gure kasuan alboko herriko pilotariak hobeak direla entzun —axkoitiarrak, jakina— eta deskuidatu ezkerro partida garrantzitsuetan txapela pasa. Inpli-

kazio kontua.

Horrek uzten duen ondorioa, ordea, gozoa da benetan. Taldean etxean bezala —eta askotan dezente hobeto— sentitzea. Zurea da eta inork ezer esan gabe heltzen diozu erratzari edo errifari, txapelari edo txapari. Eta badira honela urteak eman dituztenak ezker txarreko afizio honetan, poeta tristeak zioen bezala erabat beharrezkoak bihurtzeraino. Fisioterapia eta hematokritoak, edo, psikomotrizitatea edo EPOa zer diren ideiarik gabe baina baratxuria baino finagoak. Oraingoek dakitena jakin izan balute. Uztarri berean jarriko balira haien borondatea eta oraingoan jakituria.

Eta bukatzeko Agustin eta Jexux Mariren kirol bizitzek antza handiagoa izan dezaten, hainbat proposamen, aukeratzeko.

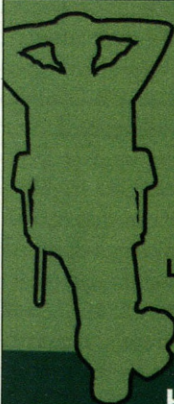
Kirolari afizionatuek har dezatela egun erdia lantegitik jai gustuko duten kirola hobeto egiteko, edo bestela jainkotutako profesio-

nalak has daitezela errifak saltzen eta erratza pasatzen taldea berea dela sentitzeko. Ez da ba kariñoa azken helburua?

Eskerrak batzuetan umore puntu batekin eusten diogun inguratzen gaituen munduari bestela, kariñoarekin edo gabe, hobeto geundeke kirolek urrun. ■

Eskerrak batzuetan umore
puntu batekin eusten
diogun inguratzen gaituen
munduari bestela,
kariñoarekin edo gabe,
hobeto geundeke kirolek

urrun

Gozatu atsedenez Lumaren eskutik

URTEBETEKO HARPIDETZA:
Lumaren+Lumatxo haurrentzako gehigarriaren
12 ale = 30 euro

Harpidetzak: 943 37 15 45 • www.argia.com/luma

Luma aldizkariak eskaintza berezia egin nahi dizue Argiaren harpidedunei: uztailan edo abuztuan Luman harpidetuz gero, Lesakako Atxaspi Hoteleko 2 Relax-astebururen zozketan parte hartuko duzu.

2004ko abuztuaren 1a

21

Isabel Etxebarria

URRUNAKO HAUTETSI ABERTZALEA

Migrazio garaikideak

Pirinioetan ibiltzea ez aski eta aurtan Alpeetara joan gara Euskalteleko txirrindularien sostengatzera. Harantzagoko bidean, Espainiara zihoazen lerro luzeak gurutzatu ditugu, milaka jende leku berdintsuetara joaten, eguzkia aurkitzeko eta pausatzeko. Pausa urrunago bilatu beharko dute, bidea, eguzki azpian eginen baitute, denak autoetan blokatuak, desesperatzeko ere bada edo bederen urtzeko guttieneko baldintzak. Udako migrazioak.

Alpeetako mendi zoragarri horiek ez dute aspalditik basahuntzik ikusten, bakerik ez baita, alde batetik burdinezko igogailuak landatuak dira denetan, eta bestaldetik, mendi tontorretan dauden ostatueta igozteko autoz ibiltzeko bideak eginak dira. Inkesta tiki bat egin eta erraten didate etxebizitzak, hemen ere, gero eta gehiago kanpokoen eskuetan ari direla erortzen, bertakoentzat sobera garestiak direlako, opor agentzia handiek esku hartze handia dute eremu hauetan ere. Alemanak eta ingelesak dira gehien bat etortzen. Turismoari lotutako ingurumen horretan, gure aldean ezagutzen dugun egoera berdintsua sortua da, lurraren, etxebizitzaren jabegoaren mugimendu handiak, giro berri bat ekarriz. Karrikan, alemanez, ingelesez hitz egiten da frantsesez baino gehiago. Egoera hau urtean zehar ezaguna dut. Hemen zenbait estatutan langileak ingelesak dira, giroa bezala, bezeroek etxean direnaren sentimendua ukan dezaten, Migel Angulok zioen bezala: "Hobe da ekologista bakar bat mendian mila ekologista baino". Mendiaren hondatzea begi bistan dugu. Bi mila metrotik gora igo beharko da mendi lasaiaren zati baten atzemateko. Neguko migrazioa asmatzen dut.

Eta pixkanaka-pixkanaka, etaparen zain, mendia betetzen doa, ingelesak, alemanak, frantsesak, euskaldunak ere ageri dira. Iritsi orduko talde bakoitzak bere bandera ateratzen du. Egunkarietan nazionalista gisa aurkezten gaituzte, mende hauetara etorri behar lukete alemanak, ingelesak, frantsesak, amerikanoak nola aritzen diren ikusteko. Ez al dira nazionalistak? Ala baimendua al da hau? Zoko guztietan kanpin-karrak, mendian izaten den isiltasuna hautsiz. Europa guztitik etorritako jendea elkartzen da hemen, txirrindularien ikusteko. Egun hauetan jendea itzulika ibiltzen da une

GAIZKA IROZ

nagusiaren zain, batzuek baliatzen dute mendia bizikletez igozteko, txirrinda ederrenak atez, profesionalek egiten duten indarra hobeki neurtzeko eta beren indarrak ere zertan diren ikusteko. Gizonak dira gehienak, baina urtetik urtera emazte gehiago ari da.

Urteko une inportantea izaten da Frantziako Itzulia euskaldunok ekipa dugunetik. Besteak baino hobeak? Ez, baina besteak bezain onak eta borrokalaria. Orduan, telebistan lasterketen segitzeak badu interes polita eta postaren aitzinean animatzen aritzen gara, baina lasterketan zehar bide bazterrean egotea eta oihuka ari zela, denak laranjaz jantzita, hori bai xarma!

Txirrindularitzak sortutako migrazioa. Inbasioaren itxura guztia du. Bi mila metrotan izan ki ere mendia autoz eta kanpin-karrez josia da eta bidexketan txirrindulariak dira. Zenbait egunez milaka eta milaka zale elkartzen gara, ekipa-

Eta pixkanaka-pixkanaka, etaparen zain, mendia betetzen doa, ingelesak, alemanak, frantsesak, euskaldunak ere ageri dira.

Iritsi orduko talde bakoitzak bere bandera ateratzen du.

Egunkarietan nazionalista gisa aurkezten gaituzte, mende

hauetara etorri behar lukete alemanak, ingelesak, frantsesak, amerikanoak nola aritzen diren ikusteko. Ez al dira nazionalistak?

mendu izugarria mugiaraziz, minutu bakarreko ilusioarentzat, gure gazteen sostengatzeko, eta aurtan sekulan baino gehiago denak laranjaz. Euskaltel-Euskadi taldearen zaletasunaren migrazioak berrogeita hamar mila jendetaraino zenbatu dute egunkariak. Une xoragarriak!

Baina, honek ez du iraunen, etxerat itzultzeko unea hurbilduko da eta betiko errealitatearekin elkartuko gara, hor ere migrazioa. Lantzen ari garen SCOT delakoan, -Lapurdi Hegoaldeko lurralde antolaketa eskema-, 24 eta 59 urte arteko jendearen %46a, erran nahi baita lan egiteko adina duena, departamentutik kanpo sortua da, ondorioz argi da gure gazteak kanpora doazela lan egitera. Hau migrazio kezkarria! ■

Pernando Barrena

BATASUNAKO MAHAIKIDEA
NAFARROAKO FORU PARLAMENTARI HAUTATUA

Herriari galdetu

Ezker Abertzalearen oinarri sozialak berriki erakutsi du hirutan urtebetean, eta azkenik, hauteskunde europarretan bere apustuaren sendotasuna ez dela nolanahikoa. HZk lortutako emaitza apartekoei muzin egitea ezinezko bihurtu zaie Ezker Abertzalea legalitate espainiarretik kanpo utzi zuen Alderdi Popularrari, Europarako zerrendaren bertan behera uztea sustatu eta lortu zuen Zapateroren gobernuari eta noski, Alderdien Legeak ematen dien abantailaz baliatuta Ezker Abertzalearen ordezkoko papera jokatu nahi zutenei. Horiek guztiak ikasiko ahal zuten behingoz ezinezkoa dela Ezker Abertzalearekin bukatzea, ez makilaz ezta azenarioaz ere.

Ezker Abertzaleak beraz, ilegitalazio politikaren zilegitasun eza eta antzutasuna agerian utzi ditu, eta hori gutxi balitz historikoki beharrezkotzat jo dituen terminoetan kokatu du eztabaida politikoa.

Egun, gure herriko gehiengo sozialak nabarmen egiten du bat aldaketa politikoa beharrezkin. Gure herriak gatazka politikoa gainditzearen aldeko apustu egiten du eta testuinguru horretan Ezker Abertzaleak eskua luzatu eta eskaintza politikoa egiten du. Hor kokatzen du Ezker Abertzaleak datorren ikasturte politikorako erronka: urratsak eman nahi ditugu Euskal Herriko eragile demokratiko guztiak autodeterminazioaren aldeko estrategia berean kokatuko dituen eskenatoki politikoko berri baterantz.

Lizarra Garazi Akordioan zehaztu genituen gatazka gainditzeko edukia: herriaren hitza eta erabakia errespetatu. Orain ekintzetara pasatzeko garaia heldu da. Aldarrikapenetik ekintzetara. Orain definitu behar duguna da nola egiten dugun Euskal Herriaren erabakia errespetatua izan dadin, nola egiten dugun bide hori. Eta horrek erantzun ximplea du guretzako: herriari galdetu. Herriari galdetu behar zaio. Herriak hitz egin dezala. Herriak erabaki dezala.

Hori dela eta, Ezker Abertzaleak abian

MIKEL SAIZ

jarri nahi du euskal eragile oro Akordio Nazionala erdietsi bidean hiru zutaberen inguruan: Euskal Herria/Autodeterminazio Eskubidea/Herri Galdeketa. Hor kokatu behar da Batasunak berriki publiko egindako eskaintza Ibarretxe Planak zilegitasun politikoa oinarritzen dituen ardatzen inguruan aliantza berriak bilatzeko asmotan.

Ezker Abertzaleak ez dugu ulertzen nolatan ez den zazpi herrialdeetarako egitasmo politikorik aurkezten Gasteizko hirukoitzetik Ibarretxe Planaren hitzaurrean zazpi herrialdeen arabera euskal zilegitasuna azpimarratzen denean. Hobeki esanda, oso ongi ulertzen dugu zergatik egiten den horrela EAJren kultura politikoa ezagututa baina ez diogu inongo logikarik aurkitzen; areago, zilegitasuna zazpitan bilatu geroko asmoak hirutarako aurkezteko guztiz kontraesankorra dela esanzen genuke.

Horretan datza zertzelada lodian emanda Ezker Abertzalearen eskaintza; horra gure prestutasuna euskaldun guzientzako Plana osatzeko, bazterketarik gabea, aipatutako hiru zutabe horietan aurkitzen den euskal zilegitasunean oinarrituta. Beraz, ez gara Ibarretxe Plana negoziatzeaz hitz egiten ari; herri osoarentzako Planaz ari gara, beti ere zazpiren arabera Akordio Nazionalaren testuinguruan, zazpirentzako eta bakoitzarentzako, baina inola ere ez hirurentzako.

Beraz, guretzat argi dago garaia heldu dela Euskal Herria autodeterminazioaren alde arituko den akordio erraldoia martxan jartzeko. Zeren eta hori oso garbi daukagu: hemen ez dago normalizazio politikorik ez konponbiderik, Euskal Herriak erabakitzeko duen eskubidea aitortu ezean.

Eta hori horrela, ordua iritsi da eragile bakoitzak bere lekua eta jarrera definitu dezan, presarik gabe baina baita gelditu gabe, seriotasunez eta ardura politikoz. Behin berriro ere, gakoa euskaldunon eskutan dago, inondik ere Madrilan edota Parisen. ■

Gure herriak gatazka politikoa

gainditzearen aldeko apustu

egiten du eta testuinguru horretan

Ezker Abertzaleak eskua

luzatu eta eskaintza politikoa egiten

du. Hor kokatzen du

Ezker Abertzaleak datorren ikasturte

politikorako erronka:

urratsak eman nahi ditugu

Euskal Herriko eragile demokratiko

guztiak autodeterminazioaren

aldeko estrategia berean kokatuko

dituen eskenatoki politikoko berri

baterantz

Gari Berasaluze

UROLA-KOSTAKO HITZA EGUNKARIKO ZUZENDARIA

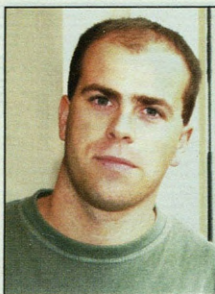
Osasuna eta politika

Negu Gorriak taldeak aspaldi abesten zuen interes ekonomikoak eta politikoak uztartuz gero gureak egin duela. Narkotrafikoa zuten hizpide abesti zehatz hartan, baina gerora interes ekonomiko erraldoiak gailentzeko, gurean ezarri nahi izan diren hainbat egitas-mok bidea nola egin duten ikusi dugu.

Zaila da agintean daudenak ukitzen dituzten eta interes ekonomiko handien itzalean sortzen diren egitasmoei aurre egitea. Ondo lotuta izaten dituzte kontu guztiak, baina nabarmenegiak izateak uzten ditu agerian. Ia salbuespenik gabe, herri guztietan ezagutzen ditugu interes ekonomikoengatik bidea ilun-pean egin dutenak. Ez dago Tolkien-en *Eraztunen Jauna* irakurri beharrik erabateko botereak apalena ere usteldu eta galbidera eraman dezakeela jakiteko. Ezagunegia zaigu eraikuntza enpresa handi askoren jokamoldea, eta esparru zehatzetan aurkitzen duten babesak.

Larriena, ordea, eskuak diruarekin zikintzeko herritarren osasunarekin eta bizitzarekin jolastea da. Azken urteotan, sinestezin begiratu dugu denok Itoitz aldera. Alferrik izan dira urtegiaren ezker magalaren egonkortasunak arazo larriak dituela dioten txosten guztiak. Alferrik izan dira Nafarroako Gobernuak berak magal horren egonkortasuna aztertzeke egindako txostenaren ondorio kezagarriak. Europa osoan ez da herririk Nafarroako presidentearen sorterrian bezainbeste eraikuntza enpresa dituenik. Horrek ulertarazten du guztia. Milaka herritarren bizitzan arrisku larria eraikitzen ari direla jakin arren, interes ekonomikoek dute lehentasuna.

Gipuzkoan ere, herritarren osasuna eta bizitza jokoan dagoenean gardentasuna ez lehenestea da azken aste hauetan herritarren haserrearen arrazoi nagusietako bat. Bat nahikoa ez eta bi errauste planta ezarri nahi dituzte agintariek. Lehenago, hauteskunde programetan inork ez zuen zehaztu errauste plantak egingo zituztenik batean eta bestean, eta orain herritarrei galdetu gabe ezarri nahi dituzte. Alferrik dira errauste planten aurkako plataformek aurkeztutako txos-

DANI BLANCO

ten zientifikoak. Alferrik dira ehunka medikuk sinatutako agiriak. Alferrik da minbiziaz eta arrisku larriaz hitz egitea. Kontsultarik gabe, datuak ezkatutuz eta ostrukarena eginenez, eztabaida saihestu eta bi errauste planta ezartzea erabaki dute.

Zaborraren arazoari heldu beharrean, zabortegien eta guztion kontsumo ohituren eta hondakinei buruzko eztabaida gizarteratu beharrean, ihesbide errazena aukeratu dute: errausketa, horrek dakartzan arriskuak ezkatutuz. Zaborrari buruzko gogoetarik ezean, ordea, ekoizten ditugun hondakinak murriztu ezean, hamar urte barru beste hainbat errauste planta beharko ditugu. Hori da benetako arazoa: interes ekonomiko

erraldoiek sortu dizkiguten kontsumo ohiturak nola aldatzen ditugun eta sortzen ditugun hondakinak nola murrizten ditugun. Gainerakoak eztabaida antzuak dira.

Gipuzkoan ezarriko duten bigarren errauste plantaren kokalekua da, esaterako, nahita sortutako eztabaida antzuen kasurik argiena. Errauste plantak eraiki nahi dituztenek nahi duten eremura eraman dute eztabaida. Bigarren errauste planta Donostian eraikiko dutela esan ondoren, bertako alkatearen eta aldundiko ordezkarien arteko eztabaida sortu da. Donostiako alkatea, ordea, ez dago errauste planten aurka, errauskailua bere herrian jartzean aurka baizik. PSE-EEren eta EAJ-EAren arteko eztabaida politikoa bihurtu dute kokalekua, nahita, errauste planten beharrezkotasunari buruzko eztabaida desbideratuz.

Herritarrek, ordea, benetan kezakuta gaude. Onartezina da guztion osasuna interes zehatzen arabera dagoela ikustea. Gurean, postaletako Zarautz turistikoa eta eder horretatik 12 kilometrorra soilik dago Aritzeta. Azterketa zientifikoen arabera, minbizi kasuak ugaltzeko arrisku eremu guztien barruan. Bete-bete. Nekazaritza arriskuan dago, barazkiak egoera larrian, eta mahastiak dioxinaz beteta, txakolina ere ezberdina izango da aurrerantzean. Baina, tira, ostruken haragia ere ederra omen da... ■

Zaborraren arazoari heldu
beharrean, zabortegien eta
guztione kontsumo ohituren eta
hondakinei buruzko eztabaida
gizarteratu beharrean, ihesbide
errazena aukeratu dute:
errausketa, horrek dakartzan
arriskuak ezkatutuz. Zaborrari
buruzko gogoetarik ezean, ordea,
ekoizten ditugun hondakinak
murriztu ezean, hamar urte
barru beste hainbat errauste
planta beharko ditugu

Aktiba Txartela EUSKADIKO KUTXA

Erosketak egiteko modu berria

Eskatu **Aktiba Txartela**, lasai-lasai ordaindu
eta erabat kontrolatu asteko erosketak

Informazio gehiagorako, Euskadiko Kutxaren sukurtsalak, 901 333 444 edo www.cajalaboral.com

Zurekin elkarlanean

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Iñaki Martínez de Luna

SOZIOLOGOA

Demokrazia partehartzailea Araban

Gaurkotasun eta interes handiko edukiak landu zituen UEUK Biarritzeko Soziologia sailaren jardunean, “Demokrazia parte-hartzailea: erronkak eta esperientziak” izeneko ikastaroan.

Bi egunez, gogoeta teorikoak eta adibide praktikoak tartekatuz, gure gizarteko zein mundu osoko kasuak aipatu eta aztertu ziren: metodologia parte-hartzailea, herritarren parte-hartzea Europan, aurrekontu parte-hartzaileak, Brasileko eskarmentuak, gazteriaren parte-hartzea, Amorotoko Herri Batzarra, Urdaibaiko erreserbaren esperientzia, Berako kultur politika parte-hartzailea, Zornotzako herri kontsulta eta Altzako plan komunitarioa, hain zuzen ere.

Saio horien ardura zuen Parte Hartuz taldearen lana merezi bezala gorestearekin batera, azpimarra dezagun gaiak egun duen garrantzia; izan ere, indarrean dauden baldintza demokratikoak, gurean nahiz munduan, ez dira oso sendoak. Adibidez, hiritarren “nahigabe edo atsekabe politikoa” –political dissatisfaction– AEBko aditu unibertsitarioek aspaldidanik landutako gaia dugu, mendebaldeko sistemaren ohiko ahulezia gisa. Hori ez ezik, azken urteotako bilakaera politikoa, oro har, ez da demokrazia-erantz bideratu, kontrako norabiderantz baizik. Horregatik, demokrazia partehar-

JOSEBA OLALDE

tzaileak izan dezake leku berezia demokrazia biziberritzeko asmo berrietan.

Horren harira, itzul gaitezen beraz Biarritzeko saioetara. Bertan, 1979an Amoroton sortu zen Herri Batzarraren berri eman zen eta esperientzia horrek Araban dauden Kontzejuak –Concejos– edo Administrazio Batzarak –Juntas Administrativas– gogorarazi zizkidan. Mendez mende iraun duen herri antolamendu hori ia guztiz ezezaguna zen bertan bildutakoen artean, horiek guztiak partehartze zuzenaz oso interesatuta egon arren. Arabako Kontzeju horiek tradizioan errotuta ditugu eta, seguru asko, beste herri eta kultur jatorretan ere halako edo oso antzeko antolamendu mota leku askotan egongo da. Azal ditzagun, segidan, antolamendu “babazorro” horrek dituen ezaugarri nagusi batzuk.

Kontzejuak ohiko herrixketan edo auzoetan dute oinarri. Ondoren, duela hamarkada batzuk, gaur egun indarrean dagoen udalen antolamenduan bilduak izan ziren. Hartara udal batek kontzeju bat, bi, hiru edo gehiago izan ditzake; baita bakar bat ere ez. Kontzejuak 1924 eta 1954an toki-administrazioaren arauen egokitzapenetan aipatzen baziren ere, Franco ondoko erakundetzetik kanpo gelditu ziren; hau da, toki-administrazioaren lege-arautze berrian ez ziren kontuan hartuak izan.

Hutsune hori bete nahi izan zuten Arabako Biltzar Nagusiek, 1995eko martxoaren 20an onartu zuten Foru Arauarekin –Arabako Lurralde Historikoaren Aldizkari Ofizialaren 38. zk.–. Foru arau horrek, Arabako kontzejuen izaera berdintze aldera, euren osagaiak –lurraldea, biztanleria eta antolamendua– zehazten eta mugatzen ditu; era berean, herri-erakunde hauek dituzten eskumenak, baliabide eta eskubide ekonomikoak, auzolana, herri-ondarearen –adibidez, soro eta basoen– zainketa eta erabilera finkatzen ditu ere. Arau horrek zioenenez, 324 kontzeju zeuden Araban; kopuru ugaria, nonbait, kontuan izanda, batetik, Lurralde Historiko horretako udalerriak, 51 baino ez direla eta, bestetik, udalerri guztietan kontzejurik ez dagoela.

Biarritzeko saio horretan Amorotoko

Herri Batzarraren berri izateak Arabako

toki-erakunde berezi horiek gogorarazi

zizkidan, biek baitute herria ardura

publikoaren oinarri. Esperientzia bizkaitar

eta arabar horiek duten beste berezitasun

komun bat, hauxe da: barne-agintarien

hautaketa alderdi politikoen eragin

zuzenetik kanpo egitea, hau da,

auzokideek bertatik bertara erabaki bezala

Foru arau horrek zenbait bereizketa aipagarri egiten du; adibidez, herriko bertako bizilagun guztiak ez dira kontzeju-kideak, nahiz eta bertan erroldatuta egon. Kontzeju-kide izateko, herrian erroldatuta egoteaz gain, urtean gutxienez zazpi hilabetez bizi behar da bertan. Baldintza horiek bete ezean, auzotarrak ez dira kontzeju-kidetzat hartzen eta kontzeju-batzarretan ez dute ahotsik ezta botorik ere.

Halere, hemen azpimarratu nahi dugun ikuspuntua Administrazio Batzar horietako batzuen oinarri demokratikoarena da, herriaren kudeaketan eta arduran herritarrek zuzenean parte hartu dezaten ahalbidetzen baitute. Kontzeju batzuen diogu, hori ez baita guzti-guztietan horrela izaten; soilik kontzeju irekietan, izan ere badaude herri-batzarrik ez duten kontzeju itxiak ere. Kontzeju ireki horien aginte gorena Herri-Batzarretan datza, eta bertan auzotar —kontzeju-kide— heldu guztiek dute parte.

Horregatik, hain zuzen, Biarritzeko saio horretan Amorotoko Herri Batzarraren berri izateak Arabako toki-erakunde berezi horiek gogorarazi zizkidan, biek baitute herria ardura publikoaren oinarri. Esperientzia bizkaitar eta arabar horiek duten beste berezitasun komun bat, hauxe da: barne-agintarien hautaketa alderdi politikoen eragin zuzenetik kanpo egitea, hau da, auzokideek bertatik bertara erabaki bezala.

Halere, Amoroto eta Arabako kasu horien artean ezberdintasun sakonak egon badaude; lekuri ez, ordea, horiek hemen azaltzeko. Demokrazia parte-hartzaileaz interesa duen orok orain badaki Araban dúela aztergai ere du historiko iraunkor eta interesgarri bat. ■

Joxerra Garzia

Mariano: ahotsa eta diskurtsoa

Informazioaren Gizartea. Hala esaten diote adituek mendebaldeko herrialde aurreratueta bizi-edo dugun —bizi-edo gaituen— gizarte moduari, informazioa omen baita gizarte modu horren ardatz, muin eta bihotz. Eta, aldez behintzat, hala da hori. Sekula baino ahots gehiago entzuten da bazterretan, eta sekula baino bazter gehiagok eskaintzen du ahotsa entzunarazteko aukera.

Nago, ordea, ahotsak ugaltzenago eta diskurtsoak berdintzen, bat egitenago ez ote doazen. Ahotsen ugaritasunak ez du, berez eta besterik gabe, polifonia bermatzen, ez behintzat ahots guztiak partitura bat beraren arabera badihardute. Eta hori da, gutxi-asko, hedabideetan gertatzen dena. Iritziak iritzi, Diskurtso Bakarraren Basamortu horretan, oasi bakan izan dugu urteetan Marianoren ahotsa, moda guztien gainetik eta lubaki guztien azpitik.

Orain erretiroa eman dio Marianok bere ahotsari. Zilegi ez ezik, ondo merezia du atsedena, eta goza dezala luzaroan. Ahotsarekin batera, diskurtso bat ere isilduko da beharbada, baina barka ezina litzaiguke Marianoren irakatsirik behinena aintzat ez hartzea: nork bere diskurtso propioa eraiki beharra, alegia. ■

Joxe Mari Ostolaza

Viva Zapata

Hartan izango zen estreinakoz nik ikusia, auzoko frantziskotarren salan. Geroztik dozena erdi bat aldiz ikusia daukat. Elia Kazanen filmak maite nituen, Marlon Brando gogokoa nuelako-edo. Geroago konprenitu nuen langile polakoarena, eskirol traidore haren gozamenak kideak salatzen zituenean, zuzendariak berak bai baitzuen bere bizian zer zuritu, langile harengan proiektatuz berea berdindu zezakeelakoan aginduta. Elia Kazan bera, izan zuen Brandok balanka, goraka egiteko lanabes. Azkarra eta koadrilako neskek ziotenez ederra oso, sentsuala. Dramatan zuen bere dirdira nabarmentzen, nik behintzat ez diot komediarik ezagutu. Berrikitan izan dut aukera berriz motozale desklasatuaren larruan ikusteko, larruzko zamarra soinean ezinaren xerka. Ingeles dotorea oldartu den barkuan, militar nazia, Mafia egituratu boteretsuan nagusi. Gazte bortitz azkar hura zahartzen jakin izan ez balu bezala ikusi dugu azkenetan, bere gantzen morroin eroria. Parisko tangoarena Biarritzeko zineman utzi dut hondarrerako, aitortu behar baitut neskari gehiago erreparatu niola berari baino, Isiltasunaren Legean, Viva Zapatan eta gainerakotan ez bezala. Itzulia alderantzizko norabidean egin nahi izan zuen. Ez dut uste lortu zuenik. ■

Anjel Lertxundi

IDAIZLEA

Tragediaren ertzak

Hemendik urruti harrapatu ninduen Oihana Errazkinen heriotzak, eta, itzulerarako, erdi itzaliak ziren erreakzio eta ondorioak. Ertz zail asko zituen gertakariak, ia tabua bihurtzerainoko osagai askoz ehundutako forma hartu du oraingoan tragediak: suizidioa, neska, gaztea, mendebaldeko tradizio politiko formalaren kontrako jarrera, klandestinitatea, kartzela, bakardadea, deserria...

"Ez dago suizidiorik, hilketak bakarrik daude", zioen Elsa Triolet-ek. Ez naiz makurtzen kartzelari bakarrik egoztera Oihanaren hilketa.

Baina nola hitz egin horretaz guztiaz zuzen eta duintasunez? Nola zabaltu askatasun osoz eta inolako eta inoren markaketarik gabe gutariko bakoitzaren barrena, Oihanaren borrokarikin bat datozenena eta gainerakoona?

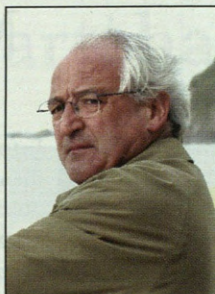
Inon aurki ahal baleza hemen eman ez genion sosegua... ■

Pentsamendu bakarraz

Godoeak bi aldiz eztabaidatzen omen zituzten beren arteko arazoak: lehendabizikoa, mozkor-mozkor eginda; bigarren, mozkorra pasatu bitarteko kaskarreko minez. Xelebrea bezain probatzekoa izango da debetari pasioa eta zuhurtzia emateko modu hori.

Guk ez diegu utzi mozkortzeari eta kaskarreko minei, baina bai eztabaidatzeari. Eta eztabaidatzekoan, lehendabiziko modalitatean gustatzen zaigu: total egin da eta bero-bero, ahoa bete pasioz. Biharamunak, berriz, badu berez dakarren nekerik bestelako kezkei begiratu gabe ere.

Gure artean ez dago debaterik. Ez, behintzat, *debate* deitzea merezi duen iritzi desberdinen arteko jardun aske-rik. Pentsamendu bakarraren kontrako jardunaz beterik daukagu ahoa, baina arerioarenari soilik deitzen diogu pentsamendu bakarra. Ez diogu begiratzen geure iritziek duten topikotasunari, morrontzari, zuzenta-

ALBERTO ELORRAGA

Gurea omen da
inguruotako
gizarterik
politizatuena.
Politizatuena,
ala politikak
gehien makurtu
eta isilarazi
duena?

irudiak:
Antton Olariaga

sun politikoari. Demagun Ibarretxeren plana. Ez dira hain urrutikoak Estatutua herriz herri eta auzoz auzo eztabaidatu genuen garaiak. Kontra zein alde, jende asko inplikatu zen. Estatutua ezagutzea lortu genuen –estatutuaren maiuskulak, behintzat–, hartaz hitz egiteko ezagutza eta motiboak genituen askok eta askok. Baina Ibarretxeren planaz hitz egin dutenak eta hartaz eztabaidatzen ari direnak goikoak dira, goiko horretan sarturik Anaia Handia ere, goikorik goikoena. Alde nahiz kontra egon, inork ez du plana ezagutarazteko kemen berezirik egin. Eta gu, mutu. Botoa emateko ordua irits dadinean ere, mutu batzuen botoa izango da gurea. Goikoen farfailak orbeldutako papera.

Gurea omen da inguruotako gizarterik politizatuena, hala esan ohi dugu harrokeria puntu batez. Politizatuena, ala politikak –batzuen eta besteen politikoki zuzenak– gehien makurtu eta isilarazi duena? Nabarmena da lagunene arteko jardun konfiantzazkoan eta inguru zabaloetan ageri dugun jardunen desberdintasuna: bigarren, gure arerio naturalak omen direnen kontrako diskurtso politikoki zuzena nagusitzen zaigu; lehendabiziko jardunean, lagunene artekoan, gure bidaide naturalak omen direnen diskurtso zaharren kontrako isilpekako kritika dugu naturalena.

Mitxelena, Aresti, Rikardo Arregi... Gaur baino gartsuago eta gupidagabeago eztabaidatzen zuten. Eta, batez ere, beren buruak agerian jarritik, inoren itzala bilatu gabe eta Asteasu-ko Agirrek esaten zuen moduan: "Anziñaco demboran festetan irten oi ciran gudariak elcarren contra peleetzera; quentzen cituen soñeco guciac, izan etzezan etsayac nondik eldu".

Gorputzari gorputz aritzen ziren, bada. Adimena eta adimenarenganako leialtasuna arma bakartzat harturik, alegia.

Gaur, lotsa ematen digu eztabaidaren biluztasunak. Beldur diogu gure benetako izaeraren ipurdi gorria erakusteari. ■

Desberdintasunak

Desengaina gaitezen: inoiz ez gara berdinak izango, ez legearen ez geure kontzientzien aurrean, desberdintasunak nagusi diren mundu batean; ez gara aske izango, askatasuna gozatzeko aukerarik ez dutenen ondoan. ■

Ez nintzen ni

"Egun hartan ez nintzen ni vietnamdarrak hil zituen. Estatu Batuen ordezkartzan ari nintzen". William Calley militarrek aberriari egotzi zion Mi Lay-ko sarraskiaren erantzukizuna, eta orain hogeita hamar bat urte esandako hitzok errepikatuko dituzte Bagdadeko torturetan parte zuten militarrek: "Egun hartan ez nintzen ni irakiarrak torturatu zituen. Estatu Batuen ordezkartzan ari nintzen".

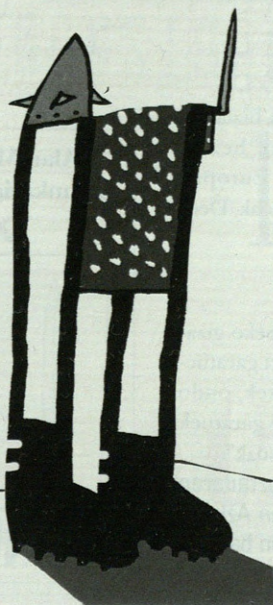
Nahi dutena esango dute mundua deabru guztietatik libratu nahi dutenek, baina moralaren esparruan, politikan ez bezala, ez dago ordezkartzarako aukerarik. Eta eskerrak: bestela Bush edo Blair edo Aznar bezalako piezak autoritate moralak direla irentsi beharko genuke.

Mendez mendeko isilpeko adostasun batez ehundutako gehiengo baten bizi ikuspegia du etikak oinarri. Baina gehiengoaren itzala —berdin dio tradizioak ehundutakoa izan ala une politiko jakin batek aldarrikatua— ez da inoiz gure erantzukizunaren ukendu. Gehiengoak ez du ezer zurretzen etikoki, ezta bizitzeko egokitu zaigun une latz honek ere. Göring-ek "ez dut justizia egin nahi: suntsitu eta txikitu egin nahi dut" esan zuenean, gehiengo absolutua zuen parlamentu alemaniarrean, baina gehiengo horrek ez zuen Göring idiota morala izatetik libratu.

Beti pentsatu dut ez dagoela ezer lastimoso-
agorik atentatu baten ondoren atentatua nork errebindikatzen duen zain geratzea baino. Erantzukizun pertsonala —etikoa— balorazio politiko guztiak baino lehenagokoa da. Oiar-tzuarek ondo dioten bezala, "aurreneko, norberak bere burua zinatut behar du". Gehiegitan utzi izan diogu bakoitzak bere burua zinatzeari, norbera bere buruarekin leial izateari. ■

Izen bila

Mistika juduak dio Jainkoak, hura izendatzeko erabiltzen ditugun izen guztiez gainera, izen ezkutu bat duela. Inork hitz hori deskubritu eta esango balu, mundua lehertu egingo litzateke bing-bang erraldoi batean. George Steiner pentsalariak dio Hitler dela hitz ezkutu hori. Baina ez Hitlerrek egin zituen txikizioengatik; ezta milioika judu heriotzara eramateagatik edo; ezta mundu osoa hainbat urtez bihotza golkoan edukitzeagatik ere. Steiner-entzat, Hitlerrek hizkerara ekarri zuen desordenua da mundua

lehertuko duen izugarrikeria. Eufemismoa —anti-hizkuntza— nagusitu zaigu. Hitza errealtatea izendatzeko tresna izan beharrean, errealtatea ezkutatzeko moztar bihurtu dugu: bizitza modernoa, moztaroen festa bat omen; dantza makabroa.

Zinegile alemanak nazien tragedia kontatzen hasi dira hainbeste urte igaro eta gero. Denbora behar izan dute konturatzeko Hitlerri buruz hitz egitea dela Hitler izeneko lehergailu izugarria desaktibatzeke modu saihestezina. ■

Berez doa

Laissez faire, laissez passer, l'argent va de lui même. Atzo, kontrolerako aukera guztiak estatuaren esku zeudenean, kontrolik gabeko merkatu bat eskatzen zioten fisiokratek estatuari. Gaur,

Fisiokratek inoiz amestuko ez zuten
mugarik gabeko
paradisua bizi du diruak

aldiz, estatuek, kontrola nahi balute ere, ez dute merkatua kontrolatzeko gaitasunik, ez baitute kontrolerako boterarik.

Baina estatuek, fisiokraten mende, oso argi izan dute beti: *L'argent va de lui même*, dirua bere bidetik doa. XIX mendeko fisiokratek inoiz amestuko ez zuten mugarik gabeko paradisua bizi du diruak. ■

Ahotsaren agurra

Mariano Ferrer-ek agur esan dio goizero mikrofonoaren aurrean jartzeari. Ikustekoak izango omen dira oso epe laburrean kontsumoak eta abarrek —orain arteko maiztertza politikotik askatzen ari den eguneroko jardun nora-nahikoak— zer aldaketa ekarriko dioten euskal gizarteari.

Aldaketa hori hemen dago —kalean, etxean, gure buru-eskemetan— ikusi nahi duen guztia-
ren begi-bistara. Marianok hain nabarmenak ziren ikusten lagundu nahi zigen, baina kasu gehiago egin diogu agurraren orduan, begi-bistakoak seinatzen jardun digun urte guztietan baino. ■

DEIA

Falta zaizkigun eztabaidak

Eduardo Madina

"Garapen bidean dauden lurraldeetan bizi den 4.500 milioi biztanletik ia herenak ez du ur edangarririk. Herrialde hauek haurren laurdenak ez du garapen normalerako beharrezkoa den gutxieneko proteina eta kaloria kopurua hartzen.

Nazio Batuen arabera, jana-ri, ur edangarri, hezkuntza eta osasun behar gutxienekoak asetzeko, nahikoa litzateke munduko 225 aberastasun handienekin; munduko aberast-
tasun metatuaren %4a baino gutxiago dena.

Osasunaren esparruan, beharren guztizko asetzeak ez luke 3.000 milioi euro kostatu-ko; hau da, AEBetako eta Europar Batasuneko biztan-
leek urtero lurrinen kontsumo-
an inbertitzen dutena (...).

Munduko lurralde ordeina-
tuenak dira, lurralde ahaztuak.
Hauetako asko deskolonizazio
prozesuen ondorio dira, beren

lehengaiak erauzi eta biztanle-
ria lan-esku merke bezala
esplotatu ondoren, Europak
beren zortera utzitakoak. Den-

Zuzenketa

bora eta espazio gabeko giza-
kiak; munduko herri garatue-
nek, gizarte aberatsek, ondo
bizi diren herrialde garatuek
ahaztutako gizarte osoak".

1.953. alean -uztailaren
18a-, Txillardegiren Azkena
iritzi artikuluan, "Hori baieztat-
zen baldin bada, eta PNVreki-
ko ezkontzari eustearen alde-
koak benetan alderdiaren
barruan gailentzen badira,
EAErekin kontatu beharko
litzateke" idatzita agertu zen.
"Gailentzen" hitza beharrean
"gainditu" hitza behar zen
ordea.

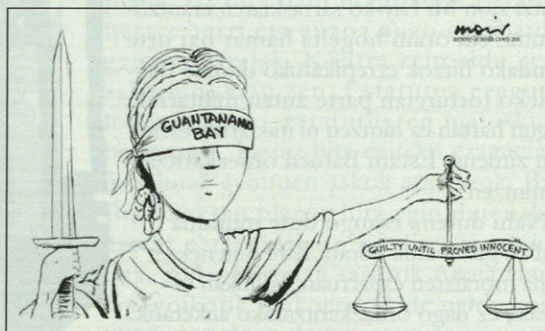
Hona Txillardegik berak
bidalitako oharra:

EA barruko borrokan, PNV-
rekiko ezkontzari eustearen
aldekoak benetan garaituta
gertatzen baldin badira,
orduan bai: orduan EArekin
kontatu behar litzateke euskal
bloke ezkertiar abertzalea erai-
kitzerakoan.

Irailaren 5ean itzuliko gara!

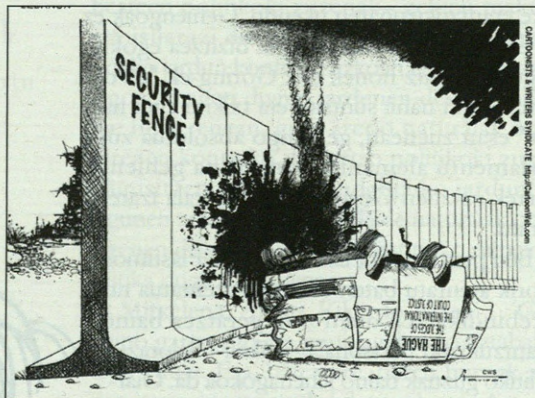
Eskutan duzun ale honekin irailaren 5era arte agurtzen zaitugu.
Bien bitartean, ongi izan irakurle!

◆ Alan Moir, Australiako *The Morning Herald* egunkarian

Estatuaren zapian: Guantanamoko badia.
Balantzan: Errudun, errugabetasuna frogatu artean.

◆ Stavro Jabra, Libanoko *Daily Star* egunkarian

Harresian: Segurtasun harresia.
Kamioian: Haga. Nazioarteko Justizia Auzitegiko
epaileak.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

gizarte ekintza

Ur
Apalategi
azken liburuz
hizketan

□ Ezpalak
□ Argitalpenak
□ Sukaldean

□ Denbora-pasak
□ Ihesi
□ Makina bat kontu

Landareak
Belar txarrak
onak dira

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Kale antzerkia

70eko hamarkadan bizitutako loraldiaren osteko lehortea gaintitzen ari da pixkanaka kale antzerkia. Egun, gero eta gehiago dira aretoetatik irtetea erabakitzen duten konpainiak. Euskal Herrian ere, eskaintza zabalagoa da urtetik urtera.

Espaloietako komediantek

AINARA GURRUTXAGA

Argazkiak: Dani Blanco

LARUNBAT ARRATSALDE LASAI BAT. Jendea kale bazter batean pilatzen hasi da roulotte zahar baten inguruan. Zer egiten du kalearen erdian? Bi gizon irten dira bertatik etxeko bata jantzita. Bizileku berriaren maizterraren-gandik ihesi, gurpildun etxea mugitzeko laguntza eskatzen diote jendeari. Trapu Zaharra konpainiakoak dira, *El pisito* lan berrian.

Beste herri batean, kolorez betetako triziklo erraldoi bat jarri da martxan, inguruan bederatzi bufoi bihurri dituela. Zuzenean jotako musika erritmoak berehala sortzen du festa giroa. Jendeak aho zabalik begiratzen die karriketako farola, eskultura eta kotxeetan saltoka dabilzan pertsonaiei. Hortzmuga konpainia bizkaitarreko kideak dira euren 12K lan berrian.

Beltzez jantzitako hamar pertsonaia misteriotsu dira, beste leku batean, plazan dagoen jendearen harridura piztuko dutenak. Onddo-kapelua buruan jantzita eta maleta eskuan dutela, denak galtzada elkarrekin gurutzatzen dute, edo elkarrekin eseri, denek batera agurtu. Inori zuzenduta ez dauden testuak jaurtitzen dituzte noizbehinka. Gaitzerdiren *Urbe* da, Leioako Umore Azokan euskal ikuskizun onenaren saria jaso berri duen antzezlan.

Euskal konpainiek plazaratu dituzten lanetako batzuk dira hauek, baina badira, uda honetan kaleetan ikusi ahal izango ditugun beste hainbat ikuskizun ere: TEN-Pinpilinpauxa nafarren *Zakarrontzietako abentura*, Markeliñeren *DSO*, Adosen *Antzar zopa*, Kalez kaleren *Zanga*, Pikor arabarren *Al fondo a la derecha*, LaRessistens kolektibo sortu berriaren *Brākala*, Deabru Beltzak taldeak munduan zehar aurkeztu duen *Les Tambours de feu* edo Gorringok haurrentzako atondutako *Munduko arrautzik handiena*, besteen artean. Hainbat proposamen dakarte guztiek, instant batez antzoki bilakatutako plaza, karrika, espalo edo parkeetara.

Kalea, azken lur askea

Kaleak ez du ia mugarik. Bertan edozein adierazpide artistikok bere txokoa izan dezake: malabarrak, musikak, zirkoak, margoak, dantzak, pirotekniak... Guztietatik edaten dute kalean gauzatzen diren arte eszenikoek. Horregatik, adituek, nahiago dute kale antzerki deitu beharrean, kaleko arteak deitzea, adierazpiderik ez baztertzeko.

Dudarik gabe, sortzeko ematen duen askatasuna dela medio, euskal konpainientzat kaleak gero eta erakarpen handiagoa du. Santi Ugaldere hitzetan –Trapu Zaharra beterranoaren zuzendaria– kaleak xarma ukalezina du: "Kalean bizitza asko dago. Gelditzen den espazio libre bakarrenetarikoa izateaz gain, gauza berriak esperimentatzeko tartea ematen du oraindik. Areto-ko antzerkia zurbilagoa da, batez ere gaur egungo egoerari begiratzen badiogu".

Azken urteetan, kale antzerkia soilik lantzen duten taldeez gain, normalean aretoetan aritzen diren talde askok ere, uda parterako kale ikuskizunak prestatzen hasi dira. Era berean, ugaltu egin dira kale antzerki ikuskizunak programatzen dituzten jaialdiak. Ibilbide sendoa duten Lekeitioko, Bilboko edo Zarauzko jaialdiez gain, areto-ikuskizunetako zenbait jaialdik kaleko ikuskizunak eskaintzeari ekin dio. Ezin ahaztu herrietako festek ere kale antzerkiarentzat duten garrantzia. Beraz esan daiteke, konpainiek gero eta aukera zabalagoa dutela euren lanak erakusteko.

Baina zer da kalea? Kalea ez da espazio fisiko soil. Kalea mikro-gizarte baten isla

Kalea libre

Kaleak basamortu bilakatzen ari zaizkigun garai hauetan, kale antzerkiak eremu publikoak berreskuratzearen aldeko apustua egiten du.

IREKI BERRIA

www.campingiratxe.com

948 55 55 55

tua: "Jende artean nahastea da kontua, ezer aldatu edo hautsi nahi izan gabe. Niretzat oso garrantzitsua da kalearen erritmoa ez haustea, horregatik gure lanak ibiltariak izaten dira, ez dugu espaziorik markatzen, ez diogu ikusleari non jarri behar duen esaten", dio konpainiako zuzendariak.

Kalitatea hobetuz

Azken hamarkadan Euskal Herrian kale antzerkiak pauso garrantzitsuak eman ditu, hein handi batean, parte hartzaileen formazio maila ere aldatu delako: "Kale antzerkia beti izan da oso formazio gutxikoa. Azken urteetan, ordea, lanketa handiagoa egin da aktoreen lana hobetzeko, kontakizunaren egituretan... badago efektismoan babesten denik, baina oro har maila asko igo da", baieztatzen du Kepa Ibarrek. Iritzi berekoa da TEN-Pinpilinpauxa taldeko zuzendari Anjel Sagües. Honen aburuz, esperientzia da kalitatearen giltzarria: "Lehen urteetan itsu-itsuan aritzen ginen. Orain ordea, 25 urteko esperientziarekin, ofizioa egin dugu. Honenbestez, planteatzen ditugun lanek kalitate handiagoa dute, istorioak zehatzagoak dira eta hizkuntza garbiagoa. Uste dut, hala ere, oraindik ofizio asko falta dela hemen".

Gaur egun, kalean aritzen diren antzerkilari gehienak autodidaktak dira, gainontzekoek atzerrian egin behar izan dituzte ikasketak. Egoerak halaxe jarraituko du gainera, gurean formazio aukerarik ez dagoen bitartean.

Bestalde, kontuan hartu behar da kale antzerkiak bizirik irauteko, eta emankorra

Laguntza eskasa

Areto antzerkirako baino dirulaguntza urriagoak jasotzen dituzte gehienetan kaleko antzerki sortzaileek. Nafarroako Gobernuaren kasua aipatu digu TEN-Pinpilinpauxako zuzendariak: "Egoera prekarioan bizi gara oraindik ere. Gobernuaren laguntzak makalak dira guztiz eta programazioak zuhurrak benetan. Taldeek esfortzu ikaragarria egin dugu eta administrazioak ez du ezer egin. Bide izugarria dago oraindik egiteko". Gaitzardiko zuzendariak ere diru-laguntzen urritasuna salatzen du: "Kale antzerkiak beti arazo gehiago ditu laguntzak lortzeko. Oraindik hasimasetan gaude. Dena den, bestelako babesa ere beharko luke, tekniko ki eta teorikoki hutsune handiak baitaude. Kale antzerkiak bere markoa eraiki behar du".

izaten jarraitzeko, konpainien esfortzuaz gain, erakunde publikoen babesa ezinbestekoa duela. Gaur egun, gainera, kale gehienentzako giltza politikarien esku dago, kalean

Kaleko arteen aro garaikidea

Kaleko arteen aro garaikidea 60ko hamarkadako astindu sozialaren ostean heldu zen. Hala baieztatzen du, bederen, Michel Crespín Frantziako Centre National de Création des Arts de la Rue-ren sortzaileak. Hauxe dio Artezblaik argitaratu berri duen *Instantánea de lo efímero* liburuan: "Gaur egungo kaleko arteek 60an AEBetan sortutako *happenings* eta *performances* horietan dute iturburua. Fenomenoa mendebaldeko gizarteetan hedatu zen eta 70eko hamarkadan zehar kalean gauzatu zen, ohiko espazio itxietatik at. 80ko hamarkadatik aurrera, ordea, Europan genero hau lekuan-lekuan oso modu ezberdinean garatu zen, herrialde bakoitzaren egoera ekonomiko-politikoak baldintzatuta. Herrialde gehienetan marjinatuta gelditu ziren. Frantzia salbuespen bat izan zen". Euskal Herrian ere korrante horietatik edan du kale antzerki berriak, Kepa Ibarrek azaltzen duen moduan: "AEBetatik heldutako korrante horri gerrilla antzerkia deitzen zitzaien, zeharo politikoa zen-eta. Hemengo konpainia guztiek jaso genuen mugimendu haren eragina". Ordutik gauzak nabarmen aldatu dira Ibarren ustez: "Globalizazioa bazter guztietara heldu da eta egia esan, konpainia askok helburu komertzialekin sortzen dituzte ikuskizunak. Dena den, oraindik gelditzen da militantziaz lanean jarraitzen duen jendea".

aritzeko baimenak direla medio. Antzerkigile eta politikarien arteko harremana, ez da beti erraza izaten: "Askotan erabili egiten gaituzte", onartzen du Ugaldek, "Turistentzat erakargarriak bagara lasai uzten gaituzte edo jaialdi bateko telonero izatera gonbidatzen. Traba pixka bat egiten badiegu, ordea, segituan eskatzen dizkigute paperak, eta kontraturik ez baduzu ospa egin behar. Alde horretatik, garai gogorragoak ezagutu izan ditugu baina baita gaur egun baino askeagoak ere".

Kaleak basamortu bilakatzen ari zaizkigun garai hauetan, kale antzerkiak eremu publikoak berreskuratzearen aldeko apustua egiten du. Trapu Zaharrako zuzendariak genero honen aldeko aldarri garbia egiten du: "Kalea errebindikatzen jarraitu behar dugu, ez gaitzaten zentro komertzial handi horietan ukuiluratu. Ez dezagun euren gaztelu komertzialen aurrean jardun. Kaleak libre izaten jarraitu behar du". ■

Ur Apalategi Idirin

Paris, 1972. Euskal literatura garaikidea irakasten du Paueko Unibertsitatean, bertako irakasle titularra izaki. *La Naissance de l'écrivain basque / Euskal idazlearen sorrera* lanaren egilea da, Bernardo Atxagaren obraren azterketa. Eleberrigile gisa Beterriko liburua saria lortu du (1997) *Gauak eta hiriak* nobelarekin. Hurrenez hurren Elkar eta Erein argitaletxeen eskutik plazaratua. Gaztelaniaz *Las Relaciones imperfectas* (Hiru) izenburuarekin kaleratua.

«Literatura ez da jolas huts eta debaldekoa, literatura tentsioa da»

UR APALATEGI IDIRIN-EN *Gure Gauzak S. A.* eleberriak zer esan franko eman du. Argitaratu aitzin ohiko argitaletxe literarioen ezezkoa jaso zuen, eta azkenik, Utriusque Vasconiae argitaletxearekin kaleratu da. Liburua esku askotatik pasa da, eta dirudienek esku asko erre ditu. Nobelak ez du argitaratzeko bide konbentzionalik aurkitu. Alegia, polemikaren zurrumbiloiaren jalgia zen literatur plazara.

Zergatik Utriusque Vasconiaearen eskutik eta ez *Gauak eta hiriak* kaleratu zuten Elkar eta Ereinekin?

Egia esateko, niri baino argitaldari horiei galdetu beharko litzaieke. Nik bere unean erabakiak hartu nituen, eta horietako bat, nobela muga guztien gainetik argitaratzea izan zen, ohiko ez zen bide batetik bazen ere. Utriusque Vasconiaearen apustua ausarta izan da.

Zer moduz orain arte eleberriak egin duen bidea?

MIKEL
ASURMENDI
Argazkiak: Dani Blanco

“Euskal
literatura
gudu zelai
konplexu bezain
dibertitu bat
bezala ikusten
dut. Gudu zelai
diot, bertan
gauza asko
jokoan
daudelako”

Zorionez erantzun positiboa izaten ari da, bai irakurleen aldetik bai prentsa edo hedabideen aldetik. Lehen edizioa agortzekotan da. Ondo irakurtzen ari dela dirudi.

Nobelak argitaratzeko izan dituen eragozpenak ezagututa, nola ikusten duzu euskal literatura-ren panorama?

Euskal literatura gudu zelai konplexu bezain dibertitu bat bezala ikusten dut. Gudu zelai diot, bertan gauza asko jokoan daudelako. Bere txikian, jende asko ari da, baita era guztietako borroketan ari ere. Borroka horretan, batez ere, hierarkia baten egonkortzea –ez bakarrik idazleen artekoa, baita argitaletxeen artekoa ere– ikusten dut. Normalizazioaren zantzu pozgarria da egonkortze hori batzuentzat. Beste batzuentzat, ordea, inertzia kreatibitateari gailentzen ari zaion seinale. Uste dut egungo euskal idazleak bizi duen problematika berri dela eta egoera berri horren kontzientzia hartzeaz gaudela: zorio-

nez sortzea lortu den industriatxo kultural erlatiboki autonomoak bere baitan sortzen ditu honezkero alienazio mota berriak —bere-ziki ekonomikoak—, ez dago literatur esparrutik kanpo bilatu beharrik egungo idazlearen "etsaia". Garai batean Eliza zen idazlearen askatasuna mehatxatzen zuena, gero politikari profesionalak bihurtu ziren bere ahotsaz profita nahi izan zutenak. Orain ez da hala gertatzen. Hots, borroka eremua desplazatu egin da. Gaur egun literatur sistemaren baitan dago gatazka, idazlearen borroka ez da jada eremu extra-literarioen aurkakoa.

Eta nola ikusten duzu zure burua gudu zelai horretan?

Gudu zelaiaren metaforarekin jarraitzeko, frankotiratzaile gisa-edo.

Azaldu iezaguzu Gure gauzak S.A. izenburuak aditza eman nahi duena.

Izenburuak hiruzpalau konnotazio edo denotazio ditu eta esango nuke. Lehenik, *Gure Gauzak S.A.* euskal argitaletxe handi baten izena da, fikziozkoa noski. Bigarrenik, gure gauzak esanez, euskal kulturaren eta bereziki idazleen artean bizi ditugun bizipenei erreferentzia egin nahi nien. Hirugarrenik, tituluak *Cosa Nostra* famatua ekartzen ahal digu gogora. Azkenik, beharbada, "gu" izenordain kolektiboaz egiten den abusu susmagarria azpimarratzeko modu ironiko bat da.

Liburuaren azaleko argazkian emakumezko bat azaltzen da, bere ahoa esku batzuek tapatua. Adierazgarria.

Argazkiak liburuaren generoan sartzen gaitu, suspensezko nobela bat da, gaur egun komunko *thriller* deitua. Hartara, liburuak irakurri ahala zerbait deskubritzen goaz. Julene Oihanburu protagonistak gauza asko deskubritzen du kulturgintzan gertatzen denari buruz. Gure euskal letren mundutxoan, alegia. Alabaina, zerbaitek edo norbaitek eragozten dio hori egitea. Julene Oihanburu idazle hasi berriak ikusi eta esan ezin dituen artean sortzen den tentsioa da nobela egiten duena.

Fikziozko eleberria da, baina gure errealtatearen oso presente dago. Zerk bultzatu zaitu hau bezalako nobela bat idaztera?

Liburu indartsu bakoitzaren atzean errealtate dago. Errealtate hori gehiago edo gutxiago errefraktatua izan daiteke, baita transformatua edo metaforizatua ere. Baina literatura ez da jolas huts eta debaldekoa. Literatura tentsioa da. Anbizio estetiko eta formala duen zeregina, bai, baina baita bizitza errealekin haragizko lotura duen zeregina, aldi berean. Finean, literatura zeregina nahiko inpurua eta

Gure gauzak S.A. eleberria kaleratu ondoren

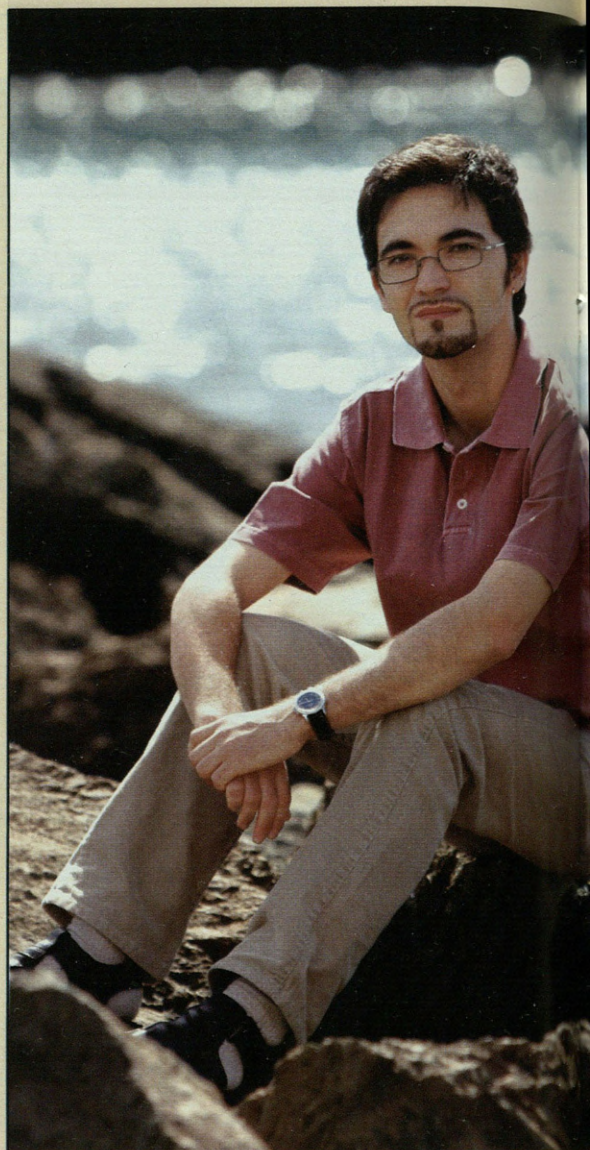
"Ea nola ikusten dudan nire burua euskal industriaren esparruan?"

Oso ondo. Liburuak badu umore dosi bat. Nahiz irakurketa maila ezberdinak eskaintzen dituen, liburuak ezin da lehen graduan bakarrik irakurri. Gaiztoki, baina esango dut, idazleak oso nartzisistak gara eta nahiago dugu gure burua liburu batean erretrataturik agertzea —gaizki agertzeko bada ere— ez agertu baino".

Idazle izatea

"Idazle izateko nahikoa al den idaztea?"

Erantzunik gabeko galdera da. Liburu hau idaztearekin batera, idazletza modu kontziente batean hartu dut nire gain. *Gauzak eta hiriak* aurreneko liburuarekin ez bezala. Lehen liburuak idaztea gauza errazena da, bigarrena da benetan zaila".

bastardoa da, eta nahasketa horretatik dator kio interesa. Horiek guztiek bultzatu naute nolazpait.

Julene Oihanburu da nobelaren protagonista. Gaston Berrizar idazle historikoaren biografia egiteko beka jasotzen duena... Azaldur iezaguzu amini bat eleberraren nondik norakoa.

Istoria hortik abiatzen da. *Thriller* batean beti dago errealtate ikertzen duen pertsona eta berau deskubritzen duena. Nik garbi neukan ez nuela protagonista detektibea izatea nahi. Figura hori ez zait euskal testuinguruan guztiz naturala iruditzen. Bekadunaren figura bektore hobea izan zitekeela bururatu zitzaidan, sinesgarriagoa, egokiagoa euskal literaturaren testuinguruan ikertzailearen figura birsortzeko. Hartara, Julene Oihanburu bekaduna hil berri den euskal idazle baten biografia idazten hasten da. Horren bitartez hasten da bilbatzen nobelaren trama.

Nobela, hala ere, ez da hari bakar batez osatua. Ez. Hari baten bidez Juleneri gertatzen zaiona kontatzen da. Julene hezur-mamizko pertsonaia da, arazo sentimentalak eta afektiboak dituen bekadun gaztea. Bigarren harian idazle historikoen figura agertzen da, Gaston Berrizarrena eta bere bitartez euskal literaturaren iragan hurbila esploratzen da. Bere bizitza kontatzen zaigu, nolabait. Hirugarren harian, Julenek Gastonen biografia prestatu ahala euskal literatur sistemaren funtzionamenduaz ustekabeko hainbat gauza deskubritzen ditu. Hari hau da "errebelazioak" ekartzen dituen.

Nobelak irakurketa bat baino gehiago dauka.

Liburu honen baitan hainbat pertsonen errealtate konkretua dago, pertsona ezagunak. Beraz, liburuaren barne motibazioa ez da, hutsean, estetiko eta artistikoa soilik, beste zerbait ere badago tartean. Esan dudana bezala, literatura bastardo da, errealtatearekin nahasten den zeregina. Hori ezin zaio liburu bati eragotzi.

Halere, ororen buru, inpultso artistikoak gaina hartu behar dio oinarrian dagoen kina edo inpultso errealarari. Bien arteko talkaren emaitza da literatura, nolabait.

Zure inguruak eta ibilbideak ekarri zaitu nobela honetara, antza.

Bai. Arrazoiak arrazoi, hainbat zirkunstantzia tartekatu dira, familiarrak eta beste. Gai bila ibili bitartean, hainbat nobela entsegu bertan behera geratu zaizkit. Hala ere batean ordea, gauzatu nahi nuen nobela idazteko materiala aurkitu nuen. Horrek eman zion hasiera idazketa prozesuari, material hori guztia eskura izan zezakeen bakarrenetakoa nintzelako kontzientziak bultzaturik.

Horren eskandalagarria al da gure testuinguru literarioa?

**"Liburuaren
barne
motibazioa
ez da, hutsean,
estetiko eta
artistikoa soilik,
beste zerbait ere
badago tartean.
Literatura
bastardo da,
errealtatearekin
nahasten den
zeregina"**

Beno, nola gerta edo nola kontatzen du? Berau betaurreko arrosekin edo beltzekin ikus dezakezu. Nire helburua ahalik eta *thriller* eraginkorrena egitea zen, eta gure errealtate betaurreko beltzez begiratzea erabaki dut. Izan ere, euskal kultur industriak *thriller* on bat idazteko lain iluntasun ematen du. Hortik nire eskizofrenia: euskal hiritar gisa nobelan azaltzen den errealtate horrek indignatu egiten nau, baina nola uka idazle gisa ezin gozagarriagoa izan dela hau idatzi ahal izatea.

Antza denez, askori ez zaio gustatu zuk islatu nahi izan duzun mundua horrela islatzea. Literaturak funtzio hori ere bete behar du, ordea.

Literaturak —idazleak alegia— errepikatzen baldin badu prentsak kontatzen duena, modu estetizatu batean eginda ere, gureak egin du. Orduan, idazleok beste zerbait idatzi behar dugu, edo beste gisa batez behintzat. Idazlea ez bada bazter inarroslea, ez badator errealtatearen beste ikuspegi bat proposatzera, ez du merezi idazteak. Nire ikuspegia, agian, erromantikoegia da, baina, niretzat, idazletzari horrek ematen dio zentzua. Idazlea ez da politikari bat, ados. Baina politika egiten du —hitzaren jatorrizko zentzuan—, modu sotilago edo baita batzuetan bihurriago batean.

Nola sentitu zara nobela behin kaleratu ondoren?

Bukatu eta argitaratu bitartean nengoen baino askoz lasaia. Zazpi urte iragan dira *Gauak eta hiriak* kaleratu nuenetik. Nobela hau idaztea atzera begiratze moduko bat izan da niretzat. Idazletzarekin jarraitzeko ezinbesteko baldintza, halaber. Liburu hau idatzi gabe ez nukeen jarraituko idazten.

Nobela edota garai mugarria da zuretzat, beraz?

Bai, liburu honekin berriro sortu naiz idazle gisa. ■

Abiatu baino lehen...

SARTU

Eguraldiak eragina du zure bizitzan. Toki bakoitzeko eguraldiaren berri zehatza izatea oso mesedegarri izan liteke zuretzat. Gure herriko informazio meteorologiko guztia aurkitzeko

www.euskalmet.net

euskalmet
euskal meteorologia agentzia

aurreratzen duen herria

ELKARREKIN JARRAITZAZ GOBIERNO VASCO

Ezpalak

KATIXA GARATE

Juanma Bajo Ulloa

Fragil bere azken filma aurkeztu du Valentziako Cinema del Mediterrani jaialdian. Valentzian aurkeztutako bertsioa ez da aretoetan erakutsiko den bera,

Bajo Ulloa ez baititu bukatu oraindik filmaren muntaketa lanak.

Hasier Larretxea poeta arraiotarrak *Bazaudete?* olerki liburuxka kaleratu du, Juan Angel Perotxenaren ilustrazioekin lagunduta. Iruña Hiria poesia saria eta NUPeko literatur sari bi jasotakoa da Larretxea.

Pablo Sorozabal musikagilearen *La tabernera del puerto* zarzuela taularatuko du Auream produkzio etxeak Euskalduna Jauregian, abuztuaren 14, 15 eta 16an.

Ixone Sadaba artista gazteak *Clip Art* izeneko erakusketa paratu du Billboko Marzana galerian. Freehandekin egindako marrazkiek egoera dramatikoak irudikatzen dituzte, pertsonaia errealetatik abiatuta.

Takolo, Pirritx eta Porrotx

paila-zoen azken lana dugu errodatu berri duten *Gaueko loreak* filma. Hik Hasi elkar-teak ekoiztitako filmaren gidoia Maialen Lujanbiok idatzi du. Agustin Mujika *Takolok* taldea utziko duela jakinarazi du berriki.

ELI GOROSTEGI

Gatuzain argitaletxeak bost urte bete ditu. Egoitza Baionan duen argitaletxea zubi lana egiteko asmoz jaio zen, euskaldunak ez direnei Euskal Herria ezagutarazteko batetik eta eta euskaldunei munduko beste idazleak gerturatze.

Antzerki klasikoa Erriberrin

GURE ARETOETARA gutxitan heltzen den antzerki klasikoa ikusteko parada izango da abuztuaren 6tik 22ra artean Erriberrin egingo den Antzerki Klasikoaren Jaialdian. Molière, Anton Chéjov eta Francisco Zorrillaren antzezlanak ikusi ahal izango dira Nafarroako herrian. Shakespeare gustuko duenak, berriz, hiru obra izango ditu aukeran: *Julio Cesar*, *Hamlet* eta *Noche de Reyes*. Bosgarren edizio honetan, urtero bezala, haurrentzako saioa ere izango da eta Julio Michelek zuzendutako *Retablillo de Cristobitas* obra aurkeztuko dute.

Balentziaga museoa eraikitzen

HITZARMENA lotu du Balentziaga Fundazioak Gipuzkoako Foru Aldundiarekin, museoa finantzatzeko. Eraikina handitzeko aurrekontua 12.020.000 eurokoa da eta horietatik 2.164.000 jarriko ditu Aldundiak. Baita urteko funtzionamendu gastuetarako 320.000 euro ere. Getariako museoak bi urte barru irekiko ditu ateak, baina dagoeneko jostunaren lanetako batzuk ikusgai daude Balentziaga Fundazioaren erakusketa aretoan.

Llanzoleko markesarentzat egin zituen 19 soinekoak eta 22 kapelak, alegia. Maitasun bereziz egindako lana da, Llanzoleko markesa Balentziagaren musa eta lagun mina baitzen.

Poesia bonben orde

ABUZTUAREN 14AN Gernika bonbardatuko dute, bigarren aldiz. 1937ko apirilaren 26an Alemaniako Aire Armadak egindako erasoa gogoratuz, Txileko eta Euskal Herriko poetek 80 poema jaurtiko dituzte, 100.000 aletan, hegazkinetatik. Txileko Casagrande taldearen ekimen honen helburua da jendeak olerkiak jaso, irakurri, trukatu eta etxera eraman ditzala. Lehendik ere horrelako beste bi bonbardaketa

Juan Plazaola arte historialariak zera zioen *Berrian*: «Ondoan inposatzen den estatu handi bat dagoenean, erlijioa, kultura, hezkuntza... ulertzeko modua inposatzen direnean, herri txikiagoen artean ere menpekotasuna agerikoa da. Euskal Herrian ere, menpekotasun egoera oso indartsua izan denean, artearen duintasuna, kalitatea eta kopurua jaitsi egin da, nahiz eta beti egon diren salbuespenak».

Patri Urkizuk hitzok adierazi zizkion *Deiari*: «Nire ustez oraindik badago desoreka nabarmena: oro har gehiegi azpimarratu dira orain egileak eta ahantzi samarrak

ditugu gure tradizioa aberastu eta landu dutenak, egoera askoz zailagoan gainera».

Anjel Alkainek esanak *Administrazioa Euskarazi*: «Aktore lanetan ari garenok espabilitatu egin behar dugu. Interesa sorraraziko duen antzerkia egin behar da; nik ez dut egin nahi batere komunikatzen ez duen antzerkirik».

Txema Murugarrenek honako adierazpenak egin zizkion *Garari*: «Penagarria da egun euskal produktua zein gaizki saltzen eta promozionatzen den gure herrian bertan».

Eszenarako artea, eszenatik at

Antzerki taldeek euren lanak agertzeko gune egokiagoak lortu dituzte azken urteetan eta horrek eszenografia garatuagoak sortzeko aukera eman du. Askotan izenez ez dira ezagunak eszenografoak, baina euren lana —oharkabeen sarri— ikusten dugu taula gainean. Haien lana ezagutarazteko asmoa du Donostiako Tirikitauki galeriak atondu duen *funcion@* erakusketak. Arantza Gabino, Iñigo Altolaguirre, Ramón Ruiz Cabestany, Fernando Bernués eta Iñaki Gonzalez Gurpegi artisten lanak paratu dituzte. Oraingoan euren lanak dira funtzioko protagonistak eta espazio eszenikoa erabat betetzen dutenak.

literario egin dituzte, bata Txileko Santiagon eta bigarrena Kroaziako Drubovnin. Eusko Jaurlaritzak lagundu du proiektua bideratzen, eta Euskal Idazleen Elkarteak itzuliko ditu txiletarren poemak euskarara, eta euskaldunena gaztelaniara.

Folk doinuek hartuko dute Getxo

IRAILAREN 1ETIK 4RA artean egingo da Getxoko Folk Jaialdiaren XX. ekitaldia. Irailaren 1ean Ibon Koteronek albokari astindu ederra emango dio. *Airea* izeneko azken diskoko kantuak aurkeztuko ditu, Europako eta Afrikako soinuak aineratuz. Bigarren egunean soinu bretoiak eta magrebtarrak bat egiten dituen Thalweg taldea arituko da. Irailaren 3an, 30 urteko ibilbidea duen Touré Kunda talde senegaldarra arituko da. Jaialdiko azken egunean, Quebecoko La Volée D'Castors taldeak soinu tradizionalen eta gaurkoen konbinazioak gure belarrietara gerturatuko ditu.

Maitasunak eta arteak bat egiten dute Bilboko Juan Manuel Lumbrerasek zabaldu berri duen *Por amor al arte* (Musu truk) erakusketan. Izan ere, maitasunak lotzen ditu erakusketan parte hartu duten hogeita hamaika euskal artistak. Bikoteak, aita eta seme-alabak, anai-arrebak... denetarik da: Eduardo eta Pedro Chillida, Virginia eta Iñaki García Erguin, Paloma Eraña eta Txupi Sanz, Lide Kaltzada eta Jorge Llanos... Irailaren 15era arte daude ikusgai artiston pintura, eskultura, argazki, zeramika nahiz instalazioak.

Legez kanpoko kultura trafikokoaren aurka kanpaina bat abiatu du Bernako Adierazpena GKE suitzarrak. Urtero 20.000 hilobitan egiten dira lapurketak eta Latinoamerikako eremu arkeologikoetan eta kultuzkoetan ehunka tresna eta bitxi lapurtzen dituzte, kasu batzuk aipatzearen. Bernako Adierazpenak hainbat neurri jarri ditu martxan: arriskuan dauden herrietara doazen turistentzako txartel batzuk sortu ditu legezko erosketak egiteko, erositako bitxiak jatorri agiria eta ordainagiria ekarri beharko dute bidaiatik bueltatzean... Ildo bereetik, Museoen Nazioarteko Batzordeak arriskuan dauden ondare kulturalen zerrenda plazaratu du.

Lekeitio. Foru Enparantzan, Uztailaren 30etik Abuztuaren 8ra arte

Hondarribia. San Pedron, Abuztuaren 11tik Abuztuaren 15era arte

Zarautz. Munoan, Abuztuaren 20tik Abuztuaren 29ra arte

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Spam poemak

Castillo Suarez

ELKAR

108 orrialde
10,80 euro

Castillo Suarezzen azkengo poemak

Iban Zalduak idatzitako hitzaurrearekin kaleratu ditu Castillo Suarezek *Spam poemak*, inork eskatu gabe idatzi eta bidaltzen dizki-gun olerkiak. Bost zatitan banatua dago liburua: *Hasmentakoa* –Olerki usaina. *Damu usaina* dioen hura–, *Arrotzen erretratuei begira nago* –edo besteen errealtateak poetari iradokitzen diona–, *Aldizkari atzeratuak* –oroitzapenak berbiritzeaz ari zaiguna–, *Inurriak irentsi* –munduaren desatsegin mingarria azaltzen duena– eta *Hondarrekoak* –liburuari amaia ematen dion poema luzea–. Maitasuna ageri da Castillo Suarezzen poemotan, desamodiotik, bestearen jarrera politi-

koak ematen dion minetik eta bi pertsonen arteko harremanen zailtasunetik deiadarka edo umore tantaz ari den amodio gartsua. |

Xaho. El genio de Zuberio

Joseph Zabalo

TXALAPARTA
192 orrialde
13,50 euro

Agosti Xaho, lehendabiziko euskal nazionalista

Joseph Zabalo abateak idatzitako Agosti Xaho zuberotarraren biografia honetan lehen lerroetatik hasita argi eta garbi uzten da Atharratzen sortutako gizon hau izan zela, Sabino Arana baino berrogeita hamar urte aurretik, euskal nazionalismo modernoak izan duen lehendabiziko aldarrikatzailea. Aitorren mitoaren sortzailea homosexuala, errepublikazale amorratua, antikerrikala, esoteriazalea, jakobinoa, karlisten lagun Don Carlosi uko egiten zion arren, herri xehearen alde eta dirudunen kontra etengabe egiten zuen politikaria, armak batere gogoko ez bazituen ere hiru duelutan parte hartutako gizona, kazetari sutua, filosofo polemikoa, idazlea, hizkuntzalari, folklorearen aztertzailea eta historiagilea izan zen, gutxienez. |

Euskaraz erraz irakurtzeko eran

Gero argitaletxearen Noski saila euskaraz literatura irakurtzen hasi nahi dutenei eskainia dago. Aitor Aranek euskaratu duen Mary Shelley idazlearen *Frankenstein* euskaltegiko 10. urratetik gorako ikasleentzat prestatu dute, eskoletako B ereduko ikasleek ere erabil dezaketenen arren, Bigarren Hezkuntzan batik bat. Mary Shelley idazleak sortutako *Frankenstein* honek badi-tu aldeak filmatan erakutsi izan digutenarekin, Victor Frankenstein doktoreak gero hainbeste gorrotatuko duen bere izaki itsusi eta beldurgarria pizten duen unearen deskribapena, adibidez. Maitasuna eta adiskidetasuna nahi baina zoritxarra eta bakardade erabatekoa besterik aurkitu ez zuen munstroaren istorioa eta bere buruari su ematen dion arte egiten dituen hilketa guztiena kontatzen dira bertan. |

Frankenstein

Mary Shelley

GERO

132 orrialde
10 euro

Gazteentzako amodio nobela

Gloria Llobet idazle katalanak sortutako amodio istorio hau Antton Olanok euskaratua izan da. Bartzelonako senide urrun batzuen etxera hilabete bat pasatzera datorren neskato frantses baten eta bere lehengusu-lehengusinarene arteko harremanen berri ematen du narrazioak. Hasiera batean gazte katalanek ez dute batere ondo hartuko ustez beren oporrak izorratzera datorren neska. Eskerrak han dagoela izeba Marta, gazte horien ama jatorra, bestela gazte atzeritarrak negar batean pasako baitzuen hainbeste ilusioz itxaron duen egonaldia-eta. Baina poliki-poliki hiru gazteak elkar ezagutzen hasiko dira, eta neska katalanak bere lehengusina frantsesean inoiz izan ez duen adiskiderik onena bezala, bere nebak bihotza lapurtuko dion pertsona aurkitu du harengan. |

Zugan pentsatuko dut

Gloria Llobet

ELKAR

155 orrialde
9,75 euro

Euskal Herriko XV. Eskolarteko bertsolari txapelketa. 2003

Batzuen artean

IKASTOLEN ELKARTEA

90 orrialde

2003ko Eskolarteko Bertsolari Txapelketa

Euskal Herriko eskolarteko txapelketetan parte hartzaile izandako Fredi Paiaren hitzekin ematen dio hasiera Ikastolen Elkartek 2003ko Eskolarteko Bertsolari Txapelketaren finala eskaintzen duen liburu honi. Hamabi urterekin Lesakan hasi eta hemezortzirekin Mungian amaitu zuen bere ibilaldia hitzaurrearen egileak. Eta hain zuzen ere adin tarte horietan zeuden 2003ko ekainaren 21ean Mungian kantatu zuten gaztetxoak. Ordukoan entzun ahal izan ziren bertso guztiak aurkituko ditu irakurleak hemen. Txikien mailan, Hodei Iruretagoienea txapeldun eta Maialen

Valverde bigarren suertatu ziren, eta nagusien mailan Beñat Gaztelumendi txapeldun eta Xumai Murua bigarren. I

JABIER MUGURUZA

«Nahi nuke jarraitu umeei istorioak eta poza eskaintzen»

Erraza al da irakurle gaztetxoentzat idaztea?

Ni behintzat oso gustura sentitzen naiz momentu honetan adin honetako umeentzat idazten. Garai batean, nerabezaro aurrean-edo kokatzen direnentzat idazten aritu nintzen gehienbat, baina orain geroz eta gusturago sentitzen naiz zazpi-zortzi urteko mugan, *principio de realidad* delako muga bitxi horretan kokatzen diren haurrentzat idazten. Errealitatea-fantasia borrokan noraino bereganatu, ez bereganatu, *principio de realidad* hori ez dakitenentzat idazten. Niretzat oso adin interesgarria da.

Istorioari buruz zer diozu?

Bidaia dago liburuan, bidaia fantastikotik-eta baduen bidaia; fantasia eta errealitatea, biak azaltzen dira. Bestetik, guregana datozen etorkinen mundu berri horri egindako begirada bat ere ageri da istorioan. Eta hirugarrenik, alaitasuna ere badu, nire ustez. Umeei alaitasuna eta poza ematen badiegu, zerbait oso ederra ematen diegulakoan nago, eta horretan saiatu, behintzat, saiatu naiz.

Musikaria izateaz gain, idazlea ere bazaitugu, beraz?

Idatzi ere egiten duen musikaria naiz ni. Denborarik gehiena musikari eskaintzen diot, baina jarraitu nahi nuke istorio batzuk idazten. Umeak tankeetan ezkutu gisa erabiltza ikusten ditugun garai hauetan, niri Saramago etortzen zait gogora, aipatu zuenean ez garela inozoak, badakigula okerreana eta hoberena daramatzagula gure baitan, baina guk onenaren alde egiten dugula apustua. Nik bat egiten dut horrekin, eta nahi nuke jarraitu umeei istorioak eta poza eskaintzen.

ALBERTO ELIZATEGI

egileari galdezka

Jabier Muguruzaren istorio fantastikoa

Jabier Muguruzak idatzi eta Manu Ortegak marraztutako kontakizuna da *Asteburu bat*

tren zaharrean, Erein argitaletxeak zortzi-hamar bat urteko irakurleei begira antolatu duen Mandolina sailan plaza-ratutako liburuxka. Istorioko kontalariak tren zahar-zahar batean bizi diren bi ikaskide ditu. Urrutitik etorri ziren hona, eta hemengook baino beltzaranagoak dira, baina bestela, gu bezalakoxeak. Haur horien gurasoek ez zeukaten diru nahikorik etxe bat erosteko, eta bizitzeko leku bat behar zuten, jakina. Orduan, galdezka ibili ziren herrian barna, eta azkenean norbaitek esan zien herri ondoko soro nagusian bazegoela tren zahar bat, aspalditik han abandonatua. Joan zen familia osoa hara, trena ikusi eta bi bagoi txukundu zituzten eta bertan jarri ziren bizitzten. Herrian denetarik

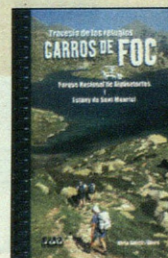
Asteburu bat tren zaharrean

Jabier Muguruzak, Manu Ortega

EREIN

34 orrialde
8 euro

entzun zen kanpotarren erabakia jakitean, batik bat erokeria hutsa zela. Baina kontalaria bezalako haurrei inbidia pixka bat ere ematen zien jende hark. Zer izango zen tren batean bizitzea? Horri buruz mila galdera egin eta gero, kontalariak suertea izan zuen, bere ikaskide beltzaranek asteburu tren zaharrean pasatzera gonbidatu zutelako, eta han barruan bizitzea izan zuelako. ■

Carros de Foc

Núria García i Quera

SUA

95 orrialde
16 euro

Denbora-pasak

LUMA

Hitza gezidunak

	Hitza	▼	Bizkaieraz, garesti	▼	Sail	▼	Abandonatuak	▼	Argentina-ko talde parafaxista
	Aspertuta		Gori-gori ipini		Iridioa		AEBetako estatua		
		▶		▼		▼		▼	
	Aztarna, arrastoa	▶							
	* HERRI-ALDEA								
Egunkariak	▼	Hori argi	▶	▼	Laborarien lanabesa	▶			
Nahastu		Ibarra			Izkinak				
▶		▼			Bokala	▶	Hektarea	▶	Zuhaitz mota
					Senidea	▼	Hizki baten izena		
Zapatagin	▶						Errep., txori mota	▶	
Ortzi							Barazki mota		
▶			Ugaztun mota	▶				Röntgen	▶
			Gipuzkoako herria					Garai	
Sortzetiko akatsa	▶			▼	Larruak	▶			
Handinahia					Potasioa				
▶				▼			Jardun	▶	
							Bokala		
Nasa, moila	▶				Intsektu mota	▶			

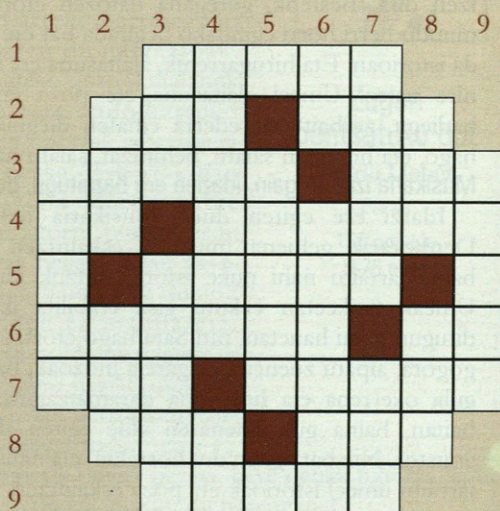
Hitza gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Afrikako ipar-ekialdeko estatua. 2.- Bizkaieraz, duk. Hiru, zenbaki erromatarren arabera. 3.- Bizkaieraz, nola. Erregai mota. 4.- Ogi, hitza elkartetan. Belardi. 5.- Kontsonantea. Zuen, guri. Kontsonantea. 6.- Basamortu, eremu. Bokala errepikatua. 7.- Euskaraz eta kitto! Pisu apalekoa. 8.- Gipuzkoako herria. Ernel. 9.- Irudi geometriko.

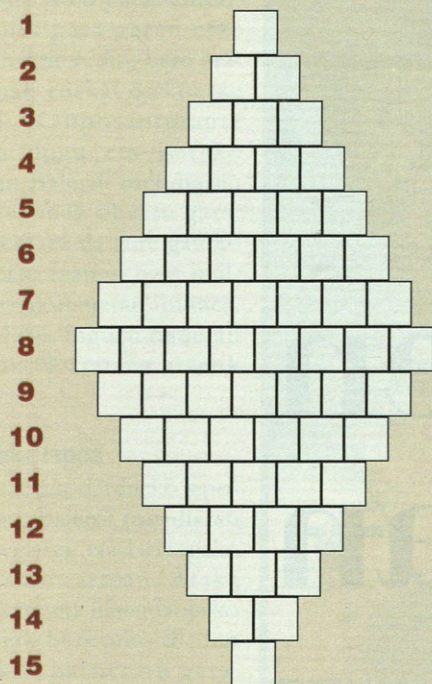
GOITIK BEHERA

1.- Hegazti mota. 2.- Gipuzkoan, dut. Infusio mota. 3.- Musika nota. Sexu ar. 4.- Esku itxi. Bokala errepikatua. 5.- Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. Urtaro hotza. Uranioaren ikur kimikoa. 6.- Atx! Lursailak. 7.- Niregan. Zezen zikiratu. 8.- Joan den urtean. Niri. 9.- Arra gurasoekiko.

Piramide bikoitza

Goiti eta beheiti letra bat gutxiago edo gehiago du
asmatu beharreko hitzak

1. Kontsonantea
2. Iridioaren ikur kimikoa
3. Jardun
4. Gipuzkoako ibaia
5. Patua
6. Zerua
7. Goiztiar
8. Zurgindegi
9. Giza-lagunarte
10. Garo
11. Afrikako ibaia
12. Interjekzioa
13. Euskal alderdi ohia
14. Atx!
15. Iodoaren ikur kimikoa

Virgo veneranda,
samenta debekanta

Peñagarikanok hurrengo bertso saioan erabiltzeko moduko hizkera darabil Lapuebla de Labarcako sarreran topatu genuen seinale honek.

Badirudi debekatuta dagoela kantatzea eta saltzea, baina ostegunetan izan beharreko "EHIC" horrek zаланtza handiak sortu dizkigu. Azkenean ordea, Interneten aurkitu dugu soluzioa. European Health Insurance Card (EHIC) izeneko zerbitzu baten publikitate subliminala da. Eta gero esango dute "eukarak ez duela satzen!"

Soluzioak

+	K	A	I	A	+	A	K	A	R	O	A
H	A	N	D	I	K	I	A	+	A	R	I
+	T	A	R	A	+	A	Z	A	L	A	K
Z	E	R	U	+	U	N	T	X	I	+	R
Z	A	P	A	T	A	R	I	+	K	U	
N	A	H	A	S	I	+	E	H	A	+	
+	K	+	L	A	R	U	+	L	A	I	A
+	L	O	R	R	A	T	Z	A			
G	O	G	A	I	T	U	T	A			
S	+	K	+	A	+	U	+				

1. R. 2. It. 3. An. 4. Oria. 5. Zoria. 6. Oria. 7. Gioria. 8. Aozeg. 9. Gioria. 10. Iria. 11. Zait. 12. Arit. 13. Eia. 14. Ait. 15. I.

Hitz guruzatuak

Ezker eskualde 1. Sudan. 2. Dok. III. 3. Zelan. Gas. 4. Or. Bhaec. 5. Z. Zigm. 6. Or. Bhaec. 7. Afr. Anna. 8. Aia. Ait. 9. Iauk.

Gotik behera: 1. Zozia. 2. Det. Ica. 3. Sol. Zaki. 4. Ukabil. Aa. 5. D. Nega. U. 6. Ait. Iarrek. 7. Negan. Iat. 8. Zait. Iat. 9. Senca.

Piramide bikoitza

foRoa
E-PosTa
TxaT
BerRiak

EusKara (Z) Berriak

<http://www.euskaraz.com>

Euskara hutsezko ataria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ANDONI OTAMENDI
MIKEL ZARAUZ

Azkaratetik Txindokira

Mariren lurretan

Nafarroan hasiko dugu gure gaurko zeharkaldia: Araitz udalerriaren parte, Araxes bailaran dago kokatua Azkarate, Balerdi mendiaren magalean. Itzulia egiterako, ordea, Gipuzkoako bihotzean egongo gara. Harrizko paisaia honetan, suzko dama izan dugu gidari.

Ehun biztanle inguru ditu Azkaratek eta etxe eta baserri dotoreek osatzen dute. Herriko frontoi aldamentetik irten gara. Ondo-ondotik pasa garen etxe batean egiten ditu bere grabazioak euskal diskoetxe batek. Kanposanturantz hartu dugu eta gorako bidean Balerdi mendiaren edertasunaz ohartu gara. Hala ere, ez da gure gaurko helburua izango bere malakar arrisksuetan ibiltzea. Gu Marik inguru hauetan utzitako lorratzen atzetik goaz.

Urdileko lepoa

Ohartzerako Urdileko lepoan gara, Balerdi mendiaren amildegiaren eta Urreagako haitzaren tartean. Ataka zeharkatu eta lehendabiziko izerdiak baretuko dituen ordekan barneratu gara. Urritzagako larreak zeharkatu ondoren, baso itxi batean alerzuek inguratuko gaituzte. Infernuko errekatxora iritsi aurretik, Bedaiora doan bidea utziko dugu eskuinetara eta aurrerago, baita Amezketara doana ere. Ezkerrari helduta altuera eta gosea irabaziz hasiko gara. Ohartzerako, txabolatxo batzuk aldamentean utzita, eta jaitsiera baten ondoren, Buruntzuzineko txaboletara iritsiko gara. Orain arte bidelagun izan ditugun marka edo arrastoak alde batera utziko ditugu.

Mariren arrastoan

Haran eder bat dugu ikuspegi. Garai batean meatzeak izan ziren inguru hauetan. Ezkerretara joanez gero, Pardelus iturritik Igaratzara iritsiko ginateke. Gure asmoa oso bestelakoa da, ordea. Hamaitetako txiki bat egin ostean behera jaitsiko gara eta begien aurrean dugun malda igöko dugu Txindokirantz. Mendiaren edertasunaz gain, Mari jainkosaren arrastoak garmatza bertara. Aztertzaile eta aditu guztiek aho batez aitortzen dute Mari dela euskal mitologiako pertsonaiarik ospetsuena. Bera da Euskal Herriko ahozko tradizioa osatzen duten jeinu, sorgin, numen,

Nola iritsi Azkaratera

-Tolosan N-130 hartu.
Lekunberrirako bideak Araitzko baila-
ran murgilduko gaitu.

Nola iritsi Larraitzera

- Alegiatik Gi-2133 Amezketatik
barrena.
- Ordizian Gi-2133 Zaldibitik barrena.

Ibilbidea

- Azkarate
- Urdileko lepoa (0:45 ordu)
- Buruntzuzineko txabolak (2:30)
- Muitzeko ubidea (4:00)
- Txindoki (5:20)
- Larraitz (7:00)

Txindokira bidean ikusitako oinatzek gogorarazten digute Larrunarri edo Txindokira bisita egitea zein derrigorra den.

Mari eta Kattalin

Zazpi urte joanak ziren azkeneko aldiz Mari Txindokin izan zenetik. Han zuen, izan ere, egundo inork ikusi ez, baina denen ahotan zebilen bizileku eder bat. Ziote-nez, haitzuloaren barnealdea urrez estalirik zegoen eta altzariak ere urrezkoak ziren. Dama iritsia zela erraz jakin zuten, zaldi hegalarri bat ikusi baitzen zerua zeharkatzen, eta, horren ondoren, aspaldiko urtetan ezagutu ez bezalako euri jasa hasi zuen. Euriteak asteetan iraun zuen, egunsenti batean atertu zuen arte. Zerua oskarbi zegoen, Txindoki mendia tontorra zen hodei txuri batez estalia zegoen bakarra. Damak labea piztu zuela esaten zuten amezketarrek.

Behin Kattalin izeneko artzain alaba gazte batek mendi hegalaria eraman zuen larrera bere artaldea. Eguzkia distiratsu zegoen eta udaberriaren hasiera nabari zen. Neska gazteak denbora luzea eman zuen loretxoei eta zuhaitzez zuhaitz zebiltzan txoriei begira. Arratsaldean, etxeratze garaia zela iruditzi zitzaion eta ardiak biltzen hasi zen. Bat falta zitzaion, ordea. Neska gaixoa ardi galduaren bila hasi zen. Eta, ardi hori harkaitzetara edo mendi tontorrera igo bazen, zer? Hamaika aldiz entzuna zuen herrian Mari Txindokin zegoen bitartean hobe zela hara ez igotzea. Hamaika aldiz entzunak zituen desagertutako pertsonen buruzko kontu izugarriak. Baina igo ahala, lasaitu egin zen. Ez zir-

dien aparteko gauzarik gertatzen zenik han, dena lasai zegoen. Azkenik, bere ardiaren marraka entzun zuen.

Sastraka batzuk baztertzean, ardia haitzulo baten sarreran zegoela ikusi zuen, urrezko goru batekin iruten ari zen andre eder baten oinetan etzanda. Bere bizitzan ez zuen ikusi halako dama ederrik! Neska han geratu zen. Kristalezko kanpaitxo bat zirudien damaren ahotsak zer egiten

zuen galdetu zion. Erantzunik jaso ez zuenez, bere burua aurkeztu zion: "Nire izena Mari da eta hau nire etxea da. Ez beldurrik izan". Kattalinek ere bere burua aurkeztu ostean, laguntzaile bat behar zuela esan zion Marik, horrela, egunen batean bere artaldea izango zuela.

Kattalinek baietz esan zion eta zazpi urtez geratu zen Marirekin. Marik erakutsi zizkion jakin beharreko guztiak, haria egiten, ogia egiten, landareen tasun zoragarriak bereizten, animalien hizkera ezagutzen... Ohartzerako joan ziren urteak. Behin, zintzo portatu izanagatik eta berak erakutsitako guztia ikasi zuelako opari bat eman zion. Ikatz zati handi bat. Gero, desagertu egin zen sugarrez inguratutik. Kattalin, harrituta, ikatz zatiari begira geratu zen.

Harridura ez zen txikiagoa izan ikatz zati hura urte bihurtzen ikusi zuenean. Herrira jaitsi zen. Aspaldi hiltzat zeukaten eta ez zuen inork espero. Denei kontatu zien gertatutakoa eta urrearekin etxea eta artalde bikain bat erosi zituen.

espiritu... eta gainerakoen burua. Euskal Herri osoan dago hedaturik Mariren sinestea. Elezaharretan emakumezko gisa agertzen da.

Batzuetan dama eder baten itxura du; beste zenbaitetan, sugarrez inguratutako andre bat da; ilargierdi, zekor, bele edo zaldi itxura ere har-

tzen du; baina zerua zeharkatzen duen suzko igitai gisa agertzen da maizenik.

Haitzulo edo leize ugari ditu bizileku, Euskal Herriko leku askotan. Aparteko ahalmenak ditu eta saritu bezalaxe zigortzen ditu beregana iristen direnak. Mendian galdu denari lagun diezaioke, baina baita haize eta ekaitzak igorri ere.

Kontuak kontu, behera jaitsi gara eta Larraone eta Uzkuiti mendien tarterantz abiatu gara. Aldapa dago gero! Lasai-lasai, borda baten ondolik, belardi ederretatik helburu dugun lepura goaz. Goia jo eta zer ikusiko dugun irrikak arindu egin dizkigu, geldoak ziren hamaiketako astunaren ondorengo pausajeak.

Muitzeko errekastora

Harriak inguruan, borobildua dago-

Eskalatzaileek ere oso gustuko dute Txindoki. Aralar-ko mendirik garaiena ez izan arren -Ganboa altuagoa da-, edonor gustura uzteko tontorra da.

ANDONI OTAMENDI

en ikuspegiak hartu gaitu. Ezkerretik joanda, bidea luzea; aurrera eginda, zokora jaitsi ostean igo egin behar. Biak hala biak, gustura egiteko modukoak. Guk aurrera jarraitu dugu Muitzeko errekastrora. Itzulera hemendik egingo dugu. Ordubete eskasean Larraitzen geundeke. Aurretik, ordea, Txindoki tontorretik dagoen paisaia ez galtzekoa izanik, gora egin dugu 15 minutuz.

Txindoki tontorrean

Egurrale izeneko lepora iritsi garenean, mendizale ugarirekin egin dugu topo. Bisitari ugariak Mariren arrastoak uxatuko dizkigun beldur gara. Baina ez da hori atzera egiteko aitzakia. Tontorrera bidean bisitarien oin arrastoez markatutako bide nabarmenak pentsarazi digu Larrunarri edo Txindokiri bisita egitea zein derrigorra den. Igotzeko ez dago hain zaila, eta uste baino lehen gara goian. Mendebaldeko ertza ikusgarria da, zorrotza eta bortitza. Eskalatzailerek ere estimatua izan eta soka eta guzti

ANDONI OTAMENDI

Argi ibili Mariren lurretan. Zuhaitzak botatzeko moduko tximista edo haizeak eragin ditzake.

iritsi dira bi lagun. Aralarko mendirik garaiena ez izan arren –Ganboa altuagoa da–, edonor gustura egoteko gailurra da.

Ostera, Muitzeko haranera jaitsi eta bertatik abiatu gara ibilbidearen azken zatira. Bide ezezagunagoa izanik, arrastoak ez dira hain mar-

katuak. Bidea bera ere, estuagoa da. Ur-jauzi txiki batetik igaro eta han goaz, Larraitz inguruetara noiz iritsiko. Urritzaren gainean katagorri bat ikusi badugu ere, Mariren suzko bolarik ez da inon ageri. Beste egunen batean itzuli beharko gara bila... ■

Esaten dutena baino askoz gehiago

Gertaera historikoen gune dela esaten dute: wolframio metala hemen aurkitu zen eta bertan berretsi Lehenengo Karlstadari amaiera eman zion hitzarmena. Gainera, bertako Santo Kristo Hilzorikoaren imajina Barroko garaiaik Europan eman duen maisulanik handiena dela esaten dute eta bertan paseatzean erai-kuntza bikain eta jauregi zoragarriak miresten direla. Eta hemengo errellenu eta tostoien zapore ezitia gogoangarria dela ere esaten dute. Hori guztia egia da. Baina bertaratu gabe ez dago jabetzerik. Zatoz.

Esaten dutena da gutxienezkoa.

Arantzazutik 20 km.ra eta

Loiolatik 26ra

duzu:

Bergara.

BERGARAKO UDALA

Gidatutako bisitaldiak **doan** Egunero.
Turismo Bulegoa - tf. 943- 77 91 28.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Ozeanoek xurgatzen duten CO2-ak kaltea eragiten ote du?

ITSASOAK Lurrean produzitzen den CO2ren zati handi bat xurgatzen dute. 1800. urtetik gaur arte giza-kiak isuritako CO2ren erdia baino gehiago xurgatu dutela dago kalkulatu eta horregatik, negutegi-efektua ez da hain bortitza izan. Hala ere, *Science* aldizkarian Christopher Sabine, Richard Feely eta lagunek argitara eman berri duten artikuluak plazaratu ditu itsasoak CO2 xurgatzeagatik ordaindu dezakeen prezioaren inguruko burutazioak. 1800. urtean CO2ren kontzentrazioa Lurraren atmosferan 280 ppm-koa –milioiko parteak– zen eta gaur egun 380 ppm-koa da. Atmosfe-

ra eta itsasoaren arteko oreka lortzeko itsasoak xurgatu egin behar izan du CO2a eta itsasoan bizi den hainbat izakiren kimika eraldatu dela uste da. Planktona osatzen duten hainbat izakik, foraminiferoak kasu, kaltzio karbonatozko hezurdura du. CO2ren kontzentrazioa handitzen bada, hezurdura sortzeko karbonatozko ioien produkzioa txikitu egiten da. Ondorioz, itsas hondoa karbonatozko ioien kantitatea ahula denez, hezurdurak deuseztatu eta itsas hondoa hondakin gisa metatzen dira. Ikerlarien arabera, itsasoaren azidotasuna handitzeak gero eta gehiago oztopatzen du mikroorganismoek hezurdura eratzea. Beraz, gero eta mikroorganismo gehiago desagertu daiteke. Zer ondorio ekarriko dituen ez dakite oraindik, baina ziur daude espezie askorengan eragina izan dezakeenaz. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Malariak aurrera egin ez dezan ikerketak ugaritu dira

MALARIA EDO PALUDISMOAREN agente eragilea giza-kiei transmititzen digun *Anopheles gambiae* izeneko eltxoaren hiru gene identifikatu berri dituzte ikertzaileek. Eta itxura batean hutsala dirudien aurkikuntza horrek erroten alda dezake gaixotasun hori borrokatzeko estrategia. Osasunaren Munduko Erakundearen arabera, urtero milioi bat pertsona baino gehiago hiltzen da gaitz horrekin, beraz, ez da harritzekoa zientzialariak oso kezkatuta egotea malaria edo paludismoarekin, eta laborategiek baliabide ugari bideratzea gaixotasun horren kontrako borrokara.

Gaitza eragiten duen parasitoa *Plasmodium falciparum* izenarekin ezagutzen da, eta duela urte eta erdi bere kode genetiko deszifratu ondoren, ikerketa-lerro nagusia eltxoaren sistema immunologikoa aztertzea bideratu zen. Zientzialariek jakin nahi zuten ea zergatik espezie bereko eltxoen artean batzuek bakarrik transmititzen duten parasitoa –eta horrekin gaitza–, eta beste eltxo batzuek ez. Susmoa zen zalantza horren gakoa intsektuaren geneetan zegoela, eta ikerketak frogatu du

susmoa zuzena zela.

Gene horietako bik immunitatea ematen diote eltxoari, parasitoaren erasoaren aurrean. Eta gene horiek kodetzen dituzten proteinak aztertuz, ikertzaileek zera ikusi dute: eltxoaren immunitate-sistema gai dela, bere kabuz, infekzio horretatik babesteko. Ikerketaren asmoa zera litzateke: defentsa natural horiek indartuz, parasitoei/eltxoak zikloa blokeatzea. Horrela, gizakiei gaixotasuna ez transmititzea lortuko genuke.

Science aldizkari ospetsuan argitaratu den aurkikuntza horrek bide berri ugari ireki du. Baina, hala ere, Europako Biologia Molekularreko Laborategian egindako ikerketak beste gauza bitxi bat frogatu du: eltxoaren beste bi

proteinek erabat kontrako eginkizuna dute, parasitoei babestu egiten baitute, honek eltxoaren sistema fisiologikoa inbaditzen duenean. Beraz, itxaropenari ate batzuk irekitzen zaizkion bitartean, beste kasu batzuetan zalantza berriak agertzen zaizkigu. Ikusi egin beharko, hortik zer ateratzen den.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Belar txarrak
zainak luze

BELAR TXARRAK edo belar gaiztoak... beti bezala: ezin gure definizio antropomorfikoetatik alde egin! Landutako lur sailetan geuk jarritako landareez gain bertan sortu edota hazten diren landareei deitzen zaie belar txar edo gaizto. Oker, arerioen paisaia buruan. Asko bai, baina denak ez dira belarrak eta txarra edo gaiztoa gizakia izango da, inoiz ez landarea... Landareez komunikatzean ere subjektibotasuna hobe: zeure patata sailean tomate landare bat belar txarra izango da baita neure tomatetzan patata landarea ere.

Baratzea duenak badu belar txarren berri. Lore eta barazki artean uztaoa, pasmo belarra, barrabasa edo zibelar latzak enbarazu egiten dute. Erabat naturaren kontra ari gara: geuk jarritako horiek bakarrik ikusi nahi ditugu, txukun-txukun ilara zuzen-zuzenetan soildutako sailean. Gure kuxidadea, txukuntasuna, zuzena... kontzeptu erabat artifizial eta atzeratuak dira. Itxurakeriak utzi eta etorkizunean soilik pentsatzen du naturak.

Lurra soildua dagoen tokian laster erretuko dira landare berriak. Landarerik gabe lurra galduko litzateke eta lurrarekin bat etorkizuna. Belar txarrak, beraz, onak dira.

Landare artean belarrak ez ikusi nahiz gero, hona bi aukera: hauen lana betetzen duen zerbait jarri edo sortu ahala kendu. Azienda beltz, larri edo xeheari bezala etxekotutako landareei ere azpiak

jarri behar: inorkinak –lasto, ira edo dena delakoa– lurrari eutsi egingo dio landarepean eta bertan sor daitezkeen belar txarrak erauztea ikaragarri errazten du. Sortu ahala kentzeak lan gehiago dakar: eskuz kentzea da errazena, baina zenbait sailetan amaierarik gabekoa. Jorrai dantzatzea beste aukera, maiz aldeko baino etxekalteago dena: aitzurrak haziak hedatu eta erretzen laguntzea eta zatitutako sustrai batetik landare asko sortzea dakarke.

Lan deseroso honetan lagundu asmoz lagun bat baino gehiago herbizida naturalen aukera zabaltzeko saioetan ari da: ospina –%5 azido azetikoaren duena–, artoaren glutena, xaboiak gantz-azidoen potasio-gatzak, eugenola –iltze landarearen olio–, kakahuete esentziak...

Baratzea estrategia guztiekin jorratzea onena: azpiak jarri, eskuz edo jorraiak jorratuz... eta landareak lagunak balira bezala iraindu beharrean, zeure lurraren etorkizunaren zaindaria gisa tratatuz.

INFORMATIKA

Buztin birtuala

UKIMEN BIRTUALA lortzeko tresna berri bat garatu dute Buffalo Unibertsitateko Virtual Reality Lab-eko ikerlariek. Sistema honekin, buztina edo beste material moldagarriekin egiten dena errepikatzen du ordenadore batek, buztin birtualarekin. Emaiza hiru dimentsioko irudi elektronikoko bat da eta ondoren, CAD/CAMEko –ordenadorez lagundutako diseinua– programa batekin eraldatu egin daiteke. Ikerketa honen buru den Thenkurussi Kesavadas-en arabera, produktu diseinatzailerak, eta zergatik ez, artistek, eskura izango dituzten tresnekin objektu birtualak aldatu, itxuratu edo manipulatzeak aukera izango dute,

mundu errealean eskulturekin edo buztinarekin lan egingo balute bezala. Buztina lantzeko ModelGlove deituriko eskularrua erabiltzen da eta honek behatzek buztinaren gainean egiten duten presioa neurtzen du. Datu honekin batera eskuaren kokagunea eta behatzak higitzeko abiadura on-line bidaltzen zaizkio ordenadoreari. Monitorean buztin birtuala azaltzen da pieza errealearen ezaugarriak erakutsiz. Honek, azkar samar diseinatu daitezke piezen prototipoak eta gero diseinu programa baten bidez hobetu. Oraingo eskularruak ukimen-sentsore bakar bat du, hatz erakuslearen muturrean, baina laster hatz guztien muturrean eta eskuazpian kokatuko dira sentsoreak eta

honela ekintza konplexuagoak kontrolatzerik izango da. I

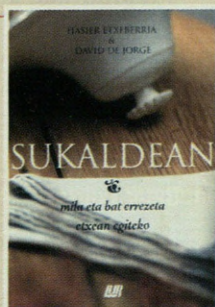
Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Mugurdi ur izoztua

IRABIAGAILUAN osagai guztiak sartu. Minutu batez dena xehatu eta nahastura iragazki batetik pasaraziko dugu. Edaria botiletan sartu eta hozkailuan freskatzen utzi. Hotz-hotza edan behar da. ■

Osagaiak

- Kilo bat mugurdi (franbuesa)
- Kalitate oneko ardo beltza, 375 cl
- Limoi baten zukua
- Ur hotz-hotza, 1,7 litro
- 300 gramo azukre

Oinarrizko kontuak

Haragi zati handi bat nola erre

HARAGI ZATI handi bat erretzeko gizenak eta erretze prozesua oztopa dezaketen ehunak kentzeko eskatuko diogu harakinari. Nahikoa izango da azala goitik behera garbituta. Garrantzitsua da haragiari gatzik ez ematea. Labea gori edukiko dugu, aurrez 210º-tan berotua. Labera baino lehen, alde guztietatik gorrituko dugu haragia erretzeko erretilu, kazola edo padera zabal batean, xorta bat oliba olioarekin. Azaletik txigortuko dugun heinean gordeko ditu haragi piezak barruko zukuak.

Erretzerakoan, labe-erretilu batean ipiniko dugu haragia, eta beste hainbat gai haren ondoan, puska handiak betiere, erre ez daitezten: baratxuri-buruak, molde guztietako barazkiak, eta ongi bustiko dugu halaber erretiluaren hondoa ura, ardo zuria edo zorrotada on bat brandy edo armagnac isuriaz. Erne beti alkoholarekin, ez da gehiegi erabili behar, azkarrak eta garrantz xamarrek baitira haren eraginez haragi zukuak.

Oro har, kilo bakoitzeko 25 minutuko labealdia behar du haragiak puntu zapoetsu gorrixka lortzeko. Garrantzitsua da hondoa beti bustirik edukitzea, behar den aldi guztietan bustiko dugu hondoa lehortu dela sumatzen badugu. Garrantzia badu, halaber, haragi pieza irauli ahal izateak, alde guztietatik berdin erre dadin; bestal-

de, erretiluaren erdian egokituko dugu haragia, baina labearen hondoa ongi sartua, atetik urrun. Astiz jokatu dugu haragia erretzerakoan, inoiz ez dugu haragi erre labetik atera bezain laster jan behar. Gutxienez, 15 minutuan pausatzen utziko dugu, aluminio-paperean bildua, erretzen ari zen bitartean azalera atera den zukua berriro barrura joan eta haragiaren mamira bil dadin. Mami-tsu eta gorri egongo da haragia orduan.

Erretiluaren geratzen den zukua oso zapoetsua izaten da: berotu, iragazi eta zerbitzatuko dugu. Tanta bat ozpin erantsi ahal izango diogu, baita limoi zukua ere, edo gurina, ziapea, eta abar. Ez da beharrezkoa saltsa baten modura loditzea eta batzea, haragiaren zukua polita da begietarako eta naturala.

Azkenik, pieza labana zorrotz batez xerratan zatitu eta gero, gatz leun bat emango diogu haragiari –Guérande, Malddon, itsa-

soko gatz larria–, piperbeltz eho berria erantsi ahal izango diogu, eta bere zukuan aurkeztu. Errekiarekin jateko eta haren koipearen emana leuntzeko, ohiko barazki eta entsaladaz gainera, ez ditza-gun ahantz labearen erretako baratxuriaren mamia, ogi puskek bustitzeko erabiliko duguna. Eta soberan geratu den haragiarekin, zer egin? Tomatearekin maneatu edo kroketak egin.

Haurrak Donibane Garaziko gotorlekuaren patioan.

1937 Gerrako haurren koloniak

Udalekuek, barnetegiak eta koloniek umeak zein gazteak laketzeko lekuak dirudite. Uda garaian, mendian ala lautadetan, itsasaldean nahiz eremu lehorretan, milaka nerabek aisialdia eta abentura uztartzeari ekiten diote. Aspaldiko kontua dugun horrek hainbat berezitasun izan ditu historian zehar. Horietako batzuk, Espainiako Gerra Zibila zela medio, euskal umeek ezagutu zituzten. Izan ere 1937ko udaberriaz geroztik, oso bereziak izan ziren milaka euskal haurrek izan zituzten ikastaldiak, ikastetxeak eta Europan zehar buruturiko koloniak eta bidaiak.

Gehienak estraineko aldiz itsasoratu ziren ikaragarritzko barkuetan, 24 orduko itsas zeharkaldiak egiteko. Bonbardaketek irauten zuten bitartean burutu behar izan zituzten egonaldiak, hainbatentzat -Errusiara joan zirenentzat, esate baterako- ia-ia bizitza osokoak bilakatu zitzaizkien. Beste batzuei, uda garaiko koloniaren bat izan beharko zuena, bizpahiru urterako barnetegia bilakatu zitzaien.

JOSU CHUECA

Argazkiak: Josu Chueca

UME HORIEN ERBESTERATZEAREN errudun frankistek egindako erasoaldiak ditugu. Irun frankisten menpe gelditu zelarik hasi ziren lehen erbesteraldiak. Gipuzkoatik alde egindakoek aterpea eskuratu zuten Katalunian eraturiko kolonietan. Baina arazoa larriagotu egin zen 1937ko martxoaren amaieraz geroztik, Molaren armadak Bizkaiaren aurkako erasoaldiari ekin zionean, alegia. Orduan hasi ziren antolatzen Pirinioz bestaldera jo zuten umeen irteera masiboak. La Rochelle aurrean zegoen Oleron irlara joandakoa izan zen aitzindari, 400 ume inguru hara eraman zituztenean. Gero, Durango eta Gernikaren aurkako bonbardaketen ondorioz, nabarmen azkartu zuten barkuen joan-etorria. Izan ere *Habana*, *Goizeko Izarra*, *Alice Marie* eta antzekoak izan ziren milaka ume gerraren triskantzatik at eraman zituzten itsasontzi salbatzaileak. Bizkaiko zeruetatik frankistek izua hedatu zuten heinean, horrelako barkuak euskal umeekin behin eta berriro bete ziren, *Almirante Cervera* gerra barku frankistari bizkarra emanez, mugaz bestaldera eramateko. Durangoren edo Gernikaren aurka izandako bonbardaketa bezalakoetatik libratzeko, Eusko Jaurlaritzaren ekimenez, giza gaiez arduratzen zen Juan Gracia sozialista eta kultur arloko Jesus Maria Leizaolaren agindutara, ume espedizioak biderkatu zituzten. Ondorioz, 30.000tik gora euskal ume mugaz bestaldera bidali zituzten. Horietatik gehienak, 22.000 inguru, Frantziako Estatuan egokitu zituzten arren, beste

Kepa Larrearekin batera —goiko ilaran, ezkeretik hasita bosgarrena da— Jose Maria Bilbao, Sabin Gezala, Xabier eta Iñaki Anabitarte eta beste batzuk ageri dira argazkian.

Pelayo Bernedo, Fortunato Unzueta eta Pello Zubeldia irakasleekin batera Martin Ugalde —ezkeretik hasita, zutik dagoen bigarrena da Ugalde— eta beste ikasle batzuk.

aunitz —4.000 inguru— Britainia Handira, 3.000 Belgikara, eta 2.000tik gora SESBra eraman zituzten.

Iparraldeko euskal koloniarik handiena

Frantzia hiruzpalau egonaldi mota atondu zituzten bertako arduradunek zein Eusko Jaurlaritzakoek umeen jardunak aurrera eramateko: batzuk babes familietan egonik, herriko eskolara joaten ziren bertako mutiko eta neskekin batera. Beste batzuk barnetegietan edo aterpetan egoten ziren, baina Frantziako

30.000tik gora euskal ume mugaz bestaldera joan ziren. Horietatik gehienak, 22.000 inguru, Frantziako Estatuan egokitu ziren

ikastetxetan eskolak hartzen zituzten. Eta azkenik, baziren barnetegian edo kolonien bertan euskal eskola hartzen zutenak. Azken horien artean, handiena eta iraupen luzeena izan zuena Donibane Garaziko *Zitadelle* edo Gotorlekuan kokatu zen kolonia dugu. Hara eraman zituzten ia-ia 500 ume —5 eta 15 urte bitartekoak— 1937ko ekainetik, 1939ko azaroa arte, bi ikasturte luze igarotzeko. Garazira joatearen arrazoia bertan zegoen gotorlekua zen. Hutsik zegoen orduan eta eraikin nahiko itzelak zituen makina bat gazte, irakasle eta laguntzaile aterpetzeko.

Pilare Alba Loiarte, garaiko irakaslea

"Umeek ez zuten denbora galdu, guk irakatsi egiten genien eta etxean bezala bizi zitezen saiatzen ginen"

Iruñean jaio zen Pilare Alba 1913ko azaroan, baina Goizuetan hezi eta hazia da. Eta bertan bizi da gaur egun. Donostian Magisteritza ikasketak burutu ondoren, Elizondoko lehen ikastolan andereño izan zen 1935-1936 ikas-turtean. Gerra hasi zenean Bizkaira jo zuen eta Mundakako Euskal Eskolan irakasle izan zen umeekin erbestera joan arte. 23 urte zituen Donibane Garazira, andereño joan zenean.

Gerraz zer oroitzapen dituzu?

Ikastoletako kontuekin andereño bezala eza-gutzen nindutelako, euskal eskoletara deitu ninduten eta Mundakan aritu nintzen gerra bitartean. Bermeora joaten ginen denbora pasa baina gero ez, ezinezkoa zelako. Orduan Bilbora, Ibañez de Bilbao kalean izaten genuen etxe batera joaten ginen asko. Ber-tan ikusten genuen umeen dokumentazioa, zein joaten zen kan-pora eta zein geldituko zen. Umeez eta jende guztiaz arduratzen ginen. Bestalde, beti beldurrez, lasterka eta ezinean.

Zer nolako harrera izan zenuten Donibane Garazin?

Jende asko joan ginen. Ziutadela dena moldatu zuten gu sartu ondoren. Nik herriko familiekin egiten nituen tratuak, euskaraz bazekitelako. Gainera familia bat neukan, gure familiak ezagutzen zuena, Aranburutarrena, eta haiengana joaten nintzen igandero bazkaltzera. Frantziako agintariak ez ziren hurbiltzen eta herrikoak ere hasieran gaizki, baina gero ikusi zutenean zein zen egoera, dena aldatu zen. Guk Ibarnegarayri ez genion kasu egiten. Gure bizimodua egiten genuen. Gerra zen, eta gerratik kanpo geunden

Pilare Alba andereñoa.

gu, baina familiak banatuta zeuden, haurrak gurekin eta familiak ahal zuten moduan.

Koloniaren antolakuntzaz, zertaz oroitzen zara?

Ni ume txikiekin nengoen, bost urtekoe-kin. Beraiekin egiten nuen lo ere. Kortina batzuk jartzen genituen tartean, baina gela berean geunden. Entretenitu behar nituen eta irakatsi ere bai. Ni euskaldunekin ibili nintzen beti. Zatituta baitzeuden, euskal-dunak eta erdaldunak. Jende asko ginela-ko, bazkaltzeko esate baterako, txandaka ibiltzen ginen. Umeek ez zuten denbora galdu, guk irakatsi egiten genien, eskola eta guzti, eta etxean bezala bizi zitezen

saiatzen ginen.

Bi gerra handien artean ibili zineten. Nolako izan zen itzule-lera?

Hemengo gerrarri buruz jasotzen genuen informazioa. Amaitu zenean etxera etorri behar izan genuen eta, jakina, etxea beti etxe da. Familiak nola zeuden ez genekien, haurrak jaso zitzaizketen edo ez. Batzuek, kargua zutenek, ezin zuten hona itzuli eta Ameriketara jo behar izan zuten. Besteak itzuli egin ginen. Franco egotea ez zitzaizgun inporta. Kasu gutxi egiten genion, ez genion beldurrik. Ni Guardia Zibiletik pasatu nin-tzen. Nire familia oso ezaguna zen, Loiaartetarrak, abertzale porrokatuak gainera... baina deus ez ziguten egin. Gero 70 urte bete arte, ikastoletan egin nuen lan. Dena ahaztu zait, urteek ez dute barkatzen.

1628 eta 1640 urteen artean Pirinioetako mugetatik gertu paratu zuten gotorlekua zen: Antoine Deville ingeniariak diseinaturikoa eta geroxeago Sebastian Vauban ospetsuak birmol-datua. Garazikoek "gaztelu" deitutakoak 600 metroko luzera eta 400 metroko zabalerako lau-kizuzena eratzen zuen, eta bere lau bastioiekin,

akropoli baten gisara, Donibane menpean har-tzen zuen 80 metroko hormatzarrekin. Belau-naldiz belaunaldi, euskal Pirinioetako mugetara begira zegoen gotorlekuak gerra giroa zekarren Garazi aldera. Esate baterako, Konbentzio gerran edo Independentziakoan, Frantziako sol-daduen abiapuntu edo babesleku izan zen. 1914-

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx
bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

● Gerrako haurrak Donibane Garazin

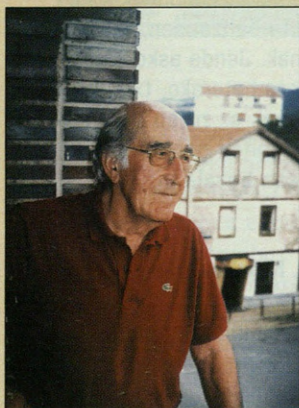
1918ko gerraren ondorioz, aldiz, gatibu alemaniarren kartzela izan zen. 1920tik, militarrek hustu eta gero, abandonaturik gelditu zen 1936an Donibaneko udalak erosi zuen arte.

Jabe horren menpe eta hutsik zegoenez, hara eraman zituzten trenez, Bordeletik euskal umeak. Bilbo erori baino egun pare bat lehenago ateratako haurrak ziren gehienak. Sondika-

tik, Areetatik, Bilbotik, Plentziatik... zetozen haurrak. Gordexolan bildu zituzten geroxeago Santanderretik ihes egiteko. Han, *Ploubazlanec* ikatz ontzia hartu eta bere sotoetan Frantziako Pauillac itsas portura eraman zituzten. Handik, Bordeletik Baionara trenez eta gero Donibane Garazira. Kantabriako hiriburuan ekainaren 22an itsasoratu zirenak, bi egun beranduago

Kepa Larrea Garai, gerrako haurra

«Donibanen izan genuen harrera oso ankerra izan zen: elizkoi peto-petoak izanik, *gorri-separatistak* omen ginen gu»

Kepa Larrea Donibane Garazira eraman zuten 15 urterekin.

Kepa Larrea Garai 1922ko ekainaren 29an jaio zen Sondikan. 15 urterekin eraman zuten Donibane Garazira. 1988-1998 urteen artean 37an Atzerriraturiko Haurren Elkarteko lehendakari izan da. Gaur egun Sondikan bertan bizi da.

Gerraz zer oroitzapen duzu?

Oso txarrak. Ni aireportuan bertan (Sondikakoan) bizi nintzen. Gure etxetik 100 metrora pilotuek eta langileek bonben kontrako aterpea zuten eta nire amak horko hainbat langileei bazkaria prestatzen zien. Hori dela eta asko eza-gutzen nituen. Sondika sarritan bonbardatu zuten eta behin behargin bati ogitarteko bat eramaten ari nintzenean, sirena hotsak hasi ziren jotzen. Guztiak niri oihuka zeuden. Azkenean, lubaki batean sartu nintzen eta hortik gertu hiru bonba lehertu ziren. Han zegoen langile bat, nik ikusten nuen horietako bat, desagertu egin zen. Txikituta eta kiskalita hil zen hantxe bertan. Hori izugarria zen... Oroitzen naiz gerra hasi zenean, hemen zeuden hainbat pilotuk, familia oneko semeek, alde egin zutela. Santanderreko Pormbotarrak, Getxoko Lezama Legizamondarrak... Hegazkinak ez, hemen gelditu ziren. Orduan Del Rio pilotu ospetsua ekarri zuten. Firestonen egiten zuen lana eta ekarri zuten hegazkin gudetan aritzeko. Hegazkin alemaniarrek izutzen zituen, bera ere hil zuten arte. Nik gerra gertu-gertutik bizi izan nuen, bonbardaketak bereziki. Milizianoen eta hegazkinen artean hazi nintzen eta hori izan zen nire bizitza alde egin nuen arte.

Nola erabaki zenuten Frantzia aldera joatea?

Bilbo erori baino egun batzuk lehenago, esan ziguten Sondika utzi behar genuela. Auzokoekin Enekuritik alde egin nuen. Han bertan bonbardatu gintuzten. Hala edo nola miliziano batzuekin Deustura iritsi nintzen eta, galdezka, La Casillaraino, osaba baten etxearen bila. Jendea izututa zegoen bonbardaketekin eta jakin genuen andre eta mutiko talde bat izena ematen ari zela Frantziara joateko: orduan, gure amak galdetu zidan ea guk ere abiatu nahi genuen. Nik baietz. Eta izena eman genuen bi arre-bek -Gotzone 12 urtekoak eta Mari Carmen 7 urtekoak- eta nik. Txikiena ez zen nigandik urruntzen ezta segundu batean ere. Hori

ekainaren 18an zen. Santanderrera eraman gintuzten eta Magdalena aldean zeuden txalet batzuetan egon ginen. Hirugarren egunean itsasoratu ginen.

Itsas zeharkaldia nolako izan zen?

Ikatz garraiatzeko barkua zen gurea. 1.000 ume baino gehiago eraman zituen bidaia horretan. Itsasoan 24 ordu luze eman genituen, Pauillacera iritsi bitartean. Gauez atera ginen eta hurrengo egunean, itsasontzi frankista batek geldiarazi gintuen. Ume koskorrenok sotoetan sartu ginen, kapitainari galderak egiten zizkion bitartean eta azkenean jarraitu ahal izan genuen. Irtsi gine-nean Pauillacera, ekainaren 24a zen, Sondikako jaien eguna. Hortik Bordelera, Baionara eta azkenean Donibane Garazira tre-nez eraman gintuzten.

Garaziko egonaldiari buruz zer diozu?

Nik ezagutu dudan gauzarik hoberena. Den-dena oso ondo pres-tatu zuten. Baina Donibanen izan genuen harrera oso ankerra izan zen. Frantziak oso gogoan zuen oraindik 1914-1918ko gerra, eta ahaztu gabe zituen orduan hil ziren Iparraldeko soldaduak. Nazionalismo frantziarra oso indartua zegoen eta horren bozera-maile bero-beroa zen bertako diputatu Ibarregaray. Horrek gure aurka izugarrizko propaganda egin zuen. Gu elizkoi peto-petoak izanik, *gorri-separatistak* omen ginen. Ikaragarria zen, ez zuten irekitzen ez aterik, ezta leihorik ere. Baina gero herriak aldatu zuen gurekiko jarrera, sei hilabete baino lehenago gurekin ongi moldatzen ziren, nola jarduten genuen ikusi baitzuten. Nagusiak herrira jaisten ginen, ogi edo esne bila, elizara joaten ginen... Eta jendeak esaten zuen: baina horiek dira *gorri-separatista arrisku-tsuak*?

Itzuli zinean zer nolako egoera aurkitu zenuen?

Frantziako armadak gotorlekua behar zuelako beste kolonietara eraman gintuen. Ni Cagnottera, beste batzuk Donibane Lohizunera. Batzuek Ameriketara jo zuten. Baina hortik gutxira, etxeko bidea hartu behar izan genuen. Mugara iritsi ginelarik, nire bizitzako tris-teziarik handiena izan nuen. Andere falangista batek "Gurutze san-tuarena" egitea eskatu zigun. Gu euskaraz hasi ginenean, bera garrasika hasi zen ez zuelako ulertzen! Gu jaunartze egunerokoak eta "aitarena" egin behar! Irunen sartu eta... hor zegoen kalapita, zikinkeria... izugarria izan zen. Gero ogi beltza eta ogi beltza, beste-rik ez zegoen. Garazin jaten genuen ogi onarekin alderatuta... Son-dikara helduta, berdintsu. Etxeak botata, dena suntsituta. Ikaraga-rria zen. Badut lagun bat, berriro Frantziara itzuli zena. Egundoko talka izan genuen. Politikoki, berdin, hori guztia oso tristeia izan zen.

Hainbat haur Donibane Garaziko tren geltokian.

iritsi ziren Nafarroa Behereko hiri nagusiko gotorlekura.

Herri euskaldun peto-petoa zen orduan Donibane Garazi, bere ingurua bezala. Hala ere, Espainia aldeko *gorri-separatistak* ez zituzten maite. Fronte Popularra Frantzian nagusi bazen ere, eskualde nafar hori eskuin muturrekoek aise menperatzen zuten. Jean Ibarnegaray, ondoko herrixka Uharte-Garaziko auzapeza izateaz gain, Frantziako parlamentuan diputatua zen eta 1940tik aurrera Petainen gobernukidea. Bera nabarmendu zen euskal errefuxiatu guztien aurkako ekimene-tan eta Francoren aldeko goraipamenetan. Antzeko zerbait erran daiteke Iparraldean kaleratzen zen *Eskualduna* astekariaz. Mola-

ren aldeko jarrera sutsua ez ezik, euskal nazionalistak ere bortizki arbuiazen zituen, gorriekin bat eginda zeudelako.

Gotorleku izatetik ikastetxe izatera

Garazira iritsi zirenean, gotorlekura doan aldapa estua baino latzagoa izan zen beraientzat garaztarren hoztasuna. Hala eta guztiz ere, Munoa, Iparla, Autza, Mendimotxa, Ortantzurieta ikusgai zituztelarik, gotorleku hori babeskelu izan zuten bi urte luzez, mendi horiez bestaldean gerrak iraun zuen bitartean.

Euskal eskolen ereduari jarraituz euskal irakaskuntza martxan jarri zuten bertan Bingen Ametzagaren agindutara kementsu bildu ziren irakasleek. Aipaturikoa, lehen zuzendaria izan zen, Eusko Jaurlaritzak

Donibane Garaziko gotorlekua
udalaren menpe eta
hutsik zegoenez, Bordenetik hara
eraman zituzten trenez euskal
umeak

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Gerrako haurrak

Bartzelonara antzeko lanak burutuzera bidali zuen arte. Luis Arbeloak ordezkatu zuen ondoren. Honekin batera, euskal irakaskuntzaren teorizatzaile eta irakasle esanguratsuenak ziren Pelayo Bernedo, Mikel Arruza edo Diego Pascual Eraso aritu ziren zuzendaritza lanetan. Eguneroko jarduera, aldiz, irakasle andana luze baten eskutan gelditu zen. Beste askoren artean, bertan aritu ziren Pilare Alba, Polixene Trabudua, Libe Altuna eta Genoveva Leibar. Euzkadiko eskoletatik, euskal eskoletatik edo estatuko irakaskuntzaren sailetatik zetozen irakasle horiek, bat eginik, ikastaldeak eratu zituzten Garaziko gotorlekuan, hizkuntza eremuen eta adinen arabera. Euskaldunak alde bateatik, erdaldunak bestetik; 14 urtetik gorakoak, lanbide ikasketetara batzuk eta batxilergora besteak. Ordutegia eliz jardunek mugatzen zuten, nabarmen gainera: eguna mezarekin hasi eta errosarioarekin amaitzen zen. Bitartean, klaseak, otorduak,

Donibane Garaziko Zitadelle, gaur egun.

baita dantzak eta kirolak ere egin zituzten. Higiene kontutan, gotorlekuak eskas zituen bainugelak ordezkatzeko zituzten inguruko Errobi eta Laurhibarreko ibaiek, baita negu gorrian ere.

Euskal dantzak eta musika ikasteak garrantzi handia hartu zuen orduko jardunean. Martin Anuzita maisu zela, euskal dantzak eta kantak ikasteari eta gero hedatzeari ekin zioten bertako gazteek. *Zitadellen* bertan emandako ekitaldiez gain, inguruko herrietan eta elizetan hasi ziren dantzatzeko eta kantatzeko arrakasta handiz. Hori dela eta inguruko euskaldunekin harremanak gorpuzten hasi ziren. Espainiako gerra amaituta, zenbait hilabete gehiagoz iraun zuen koloniak, Frantziako armadak berreskuratu zuen arte. 1939ko udazkena zen eta orduan euskal umeak Armendaritzeko, Poyanne, eta Cagnotte bezalako herrietan zeuden beste euskal kolonietan barreiatu zituzten. Zaharrenek nekazal lanetan –mahatsa biltzen bereziki– laguntzen zuten bitartean, txikiek beste ikasturte bati ekin zioten. Dena den, urte horretako azaro aldean, behin betiko bueltatzea gauzatu zen, bertako koloniei amaiera emanez. Orduan ez zen barku zeharkaldirik izan etxeratzeko. Lasterbidea egina zegoen: Baionatik Iruneraino trennez abiatzen ziren eta, frankisten galbahetik pasa ondoren, Donostiara edo Bilboraino. Mugaz bestaldean egoera gazi-gozoa zen: familiakoekin berriro elkartzearen irrika batetik, diktadura frankistaren egoera latza bestetik. Kolonietan egondakoen testigantzek bat egiten dute kontraste hori azpimarratzerakoan. Horien arabera, 40ko hamarkadan bizi behar izan zuten egoera politiko eta ekonomiko larriak –ogi beltzak, lehen-gaien gabeziak eta espekulazioak laburbiltzen dutena–, Garazin igarotako urteak estimu handiagoz gogorarazteko akuilu gisa balio izan zien behien baino gehiagotan. Era berean, gotorleku horretako sotoetan, ikasgeletan eta patioan bizi eta ikasitakoa oso baliagarria izan zuten frankismoaren tunel luzea duintasunez zeharkatzeko. ■

helduentzako barnetegiak

euskara klaseak - tailerrak - mendi irteerak - txangoak...

BAKAIKU (Nafarroa)

Sakana bailaran, Aralar eta Urbasa artean, naturaz inguraturik eta eskualde euskaldun batean kokaturik

- ABUztuAren 2tik 14ra
 - ABUztuAren 16tik 28ra
- PREZIOA: 350 €

ARRIGORRI (Ondarroa)

Itsas ostalua, hondartza gainean

- IRAILAren 6tik 18ra
- PREZIOA: 404 €

www.gabrielaresti.com

San Bizente kalea 2 - 4.a BILBO

Tel: 94 423 75 91

ZUBERERAREN EGOERA

Zuberera bere azken hatsetan?

"Dolü gabe, dolü gabe, hiltzen naiz..." hasi liteke kantuan zuberotarra. Erdiak Parisera joan ziren aspaldian, eta beste erdiengana Paris bera dator. Izan ere inkestagile baikor batek Ipar Euskal Herrian euskara 2051rako galduko zela aurreikusi zuen. Ondradua izan balitz, euskararen iraungitze data askoz lehenago emanen zuen. 2041? 2031? Ez jakin. Baina mediorik hartu ezean, zuberera lehenago isilduko dela jakina da.

AMETS ARZALLUS

HERRI BATEAN berrogeita hamar urte-tik gorakoek, ia denek, euskara baldin badakite, eta hogeit urtetik beherakoek, ia inork, ez badaki, bada zerbait ez doana ongi. Transmisioa seguraz ere. Lapurdi eta Nafarroa Beherean bezala Zuberoan ere familiako euskararen transmisioa ez da beti egiten. Euskara ez da aita-ametarik haurrengana pasatzen, eta maleruski herentzian ere ezin da utzi. Beraz, 13.000 biztanleko probintzia txikian, aitatxi gehienak euskaldun zaharrak dira eta gazte gehienak frantses berriak.

Esperantza irakaskuntza omen da, ikastola. Eta egia da azken urteetan Seaska gero eta handiago, zabala-

go egiten ari dela Zuberoan ere. Baina etxean egin gabekorik nekez egingo da etxetik kanpo, eta lau zenbakik azkar erantzuten diote euskararen agonia ikastolen bidez luzatu nahi duten baikorrei. Zuberoan, lau irakaskuntza mota daude: murgiltze eredua –ikastolen sarea, euskarazkoa–, elebitasun eredua –Ikas-Bi deitua, euskara hein bateraino erakusten duena–, hastapen eredua –frantsesa, euskara poxi bat sartzen duena–, eta frantses eredua. Lehen mailako gazteetan, bi urtetik hamar urtera bitartekoetan, erdia hastapen ereduaz hezia da, laurden bat baino gehiago frantses ereduaz, %15 elebidunean, eta %8ak baizik ez du ikastolan ikasten. Bigarren mailan haurrak handiagoak dira, eta zenba-

kien arteko diferentziak ere bai. Ondorioz, 79 haur, horra ikastoletako esperantza zenbakitan.

Lau irakaskuntza ereduen artean, euskararen transmisioa ikastoletan baizik ez da segurtatua. Elebidunean zerbait, baina han ere mirakulu gutxi. Gainera, ikastolatik landa, bertsu eskola bat kendu, eta ez da beste haurrentzako aktibitate euskaraz ari denik. Ez errugbirik, ez pilotarik, ez dantzarik, ez deus. Beraz, egun 79 haur baldin badira ikastoletako esperantza, bihar arriskua dago esperantza hori emeki-emeki frantsesen artean, bakantzen, galtzen joateko, ardi beltza artaldean nola.

Zuberera baturantz

Datu kezagarriak dira inolaz ere, baina ez dira gaur goizekoak. Badira hogeit urte bederen eguraldi asmatzaileek ekaitza iragarria zutela, eta badira hogeit urte baino gehiago Zuberoan euskara irakaskuntzan eta komunikabideetan sartua dela. Irakaskuntza esaten denean ikastolak dira aipagai, eta komunikabideak aipatzean aldiz, partikulazki Xiberoko Botza irratia. Horiek ziren orain hogeit urte Zuberoa utzi eta Parisera abiatu ez ziren bakarretakoak.

Jean Baptiste Coyos hizkuntzalaria eta irakaslea

«Ez da oraino galdua»

Jean Baptiste Coyos zuberotarra hizkuntzalaria eta irakaslea da Baionako fakultatean. Euskal Herriko Unibertsitatearen Bilboko udako jardunaldietan hitzaldi bat eman zuen zubereraren egoera larria azalduz.

Zer neurritan ari da zuberera batura hurbiltzen?

Batua sartzen ari da lexikoan, ez oraino syntaxian. Baina hori ere gertatuko da emeki-emeki. Orain baitira garraioak, eta zuberotarrak askoz gehiago mugitzen dira. Orain zuberotar bat mintzatzen ahal da lapurtar batekin, gipuzkoar batekin, eta hori lehen ez zen sekula gertatzen. Adibide bat jartzeko, nire aita zena mintzatzen zen biziki ongi euskaraz, joan zen behin Azkoitira eta hasi zen mintzatzen euskaldun batekin. Baina ez zuten elkar-batere ulertzen. Eta azkenean, erdaraz mintzatu zen, ahal bezala. Beraz, beharrezkoak dira bai euskalkiak eta bai batua.

Zubererak zenbat bide egina du batuari buruz?

Oraino ez da anitz hurbildu, zeren eta gauza inportanteena, lehen itxuraz, fonetika da, eta fonetika biziki ezberdina da zubereran. Entzutez instantean ulertzen duzu ez dela gipuzkera edo batua, fonetikari esker.

Zergatik huts egin da hainbeste etxeko euskararen transmisioan?

Familietan ez zuten transmititzen euskara, gazteei erratez inportantea zela frantsesaren ontsa jakitea. Erraten zuten inportantea zela frantsesa eskolan, unibertsitatean, ontsa ibiltzeko. Ofizio on baten ukateko ere euskarak ez zuen batere balio. Konplexua baino handiagoko zerbait izan da, zerbait lagarria. Orain hori gaingitua da, iragana, baina gaitza egina du. Nik, adibidez, berrogeita hamabi urte ditut eta guri, haurrei, etxean ez zitzaizkigun sekula mintzatu euskaraz, nik ikasi dut gerora. Aitak eta amak bazekiten euskaraz, ontsa mintzatzen ziren, baina

haien artean mintzatzen ziren, haurrei sekula ez.

Irakaskuntzak zuzendu ote lezake galdutako hori?

Alde batetik behar da irakaskuntza; baina bestetik euskal giroa behar da bultzatu. Adibidez, joan den astean izanen zen pastorala eta hori gauza ona da, itxura ona ematen du. Baina guhaurrek badakigu pastoralaren arizaleek behar dutela euskara ikasi. Mintzatzen dira euskaraz baina mintzatu gabe, testua ikasten dute ulertu gabe zer dioten.

Hemendik hogeita bost bat urtera zuberera galdua izanen da?

Beharbada ez. Badira ere gazteen artean mintzatzen direnak euskaraz, militanteak eta. Hemendik hogeita bost urtera gutxi izanen dira, Zuberoako bi ikastoletan 79 ikasle bakarrik baitira, baina ene ustez ez da horrela, supituki, desagertuko. Nik ez dakit geroa nola izanen den, baina ene ustez ez da oraino galdua.

Baina Parisera begira ez jartzeak manexei begira jartzea ekarri zuen. Manexak, Zuberoan, beste euskaldunak dira, zuberotarrak ez besteak, alegia. Ezaguna da Garruzeko merkantuan zuberotar batek beste zuberotar bati esan ziona. "Zer, merkantuan jende anitz?" "Ez, manex anitz, baina jende gutxi". Zuberotar gutxi, alegia. Baina

gutxi horiek belarria erne, eta manexen hitzak ikasten hasi ziren. Irratigintzarako eta irakaskuntzarako, zuberera lexiko egokirik gabe baitzen, zuberotarrek euskara batuaren edo bederen ipar batuaren hitz asko mailegatu zituzten. Ordura arte, frantsesak eragin baldin bazuen zubereran, handik landa euskara batua bihurtu zen Zuberoako hitz iturri berria.

Esan behar da, lehena-gotik ere, Zuberoako idazleei esker, euskara batua Zuberoako idazkietan lekuño bat egiten hasia zela, baina batik bat 80ko hamarkadan hasi zen zuberera euskara baturantz lerratzen. Oraindik

orain, lerratze eta hurbiltze fase horretan da. Egun, beraz, Zuberoako ikastoletako ikasleek zuberera bezain bat dakite euskara batua. Ikas materialak

ere, frantsesez ez diren poxiak, Ipar Euskal Herri osorako eginak dira. Ikas pedagogia zentroan, eta beraz, ipar batuaz dira. Horrek denak egiten du, menturaz bihar euskaraz ariko diren 79 zuberotarrek euskara batua ere ongi jakitea. Tira, ongi, gazteen hizkuntza gaitasuna ere ez da zoratzekoa, baina ez du merezi hiltun berrien gaitasuna aztertzen hasteak, bestela ere aski datu ezkorretara iristen baita kalkulua.

Eta ezkorretan ezkorren, kalkularen emaitza. Pentsa daiteke hemendik hogeita-hogeita bost urtera euskara oso-oso gutxi entzungo dela Zuberoan. Eta entzungo den gutxi hori, zubereratik baino hurbilago izango da ipar batutik. Beraz, bide honetan segituz zuberera galdua izanen da. Baina lasai, orduan ere jende anitz bilduko da pastorala ikustera, eta haurrek jakinen dute euskaraz kantatzen. Gora kantatuko dute aita-amekin batera: "Agian, agian, egün batez, jaikiko dira egiazko zuberotarrak...". Bai, agian. ■

Zuberera irakaskuntzan

2003-2004 ikaskurteko datuak

Lehenengo mailan (2-10 urte)

Murgiltzea (euskaraz)	79 ikasle %8
Elebiduna (euskaraz eta frantsesez)	151 ikasle %15
Hastapena (ia dena frantsesez)	500 ikasle %49

Bigarren mailan (11-18 urte)

Elebiduna	30 ikasle %5,26
Hastapena	132 ikasle %23,15
Murgiltzea	24 ikasle (Donaxiti kolegioan 21 eta Baionako lizeoan 3)

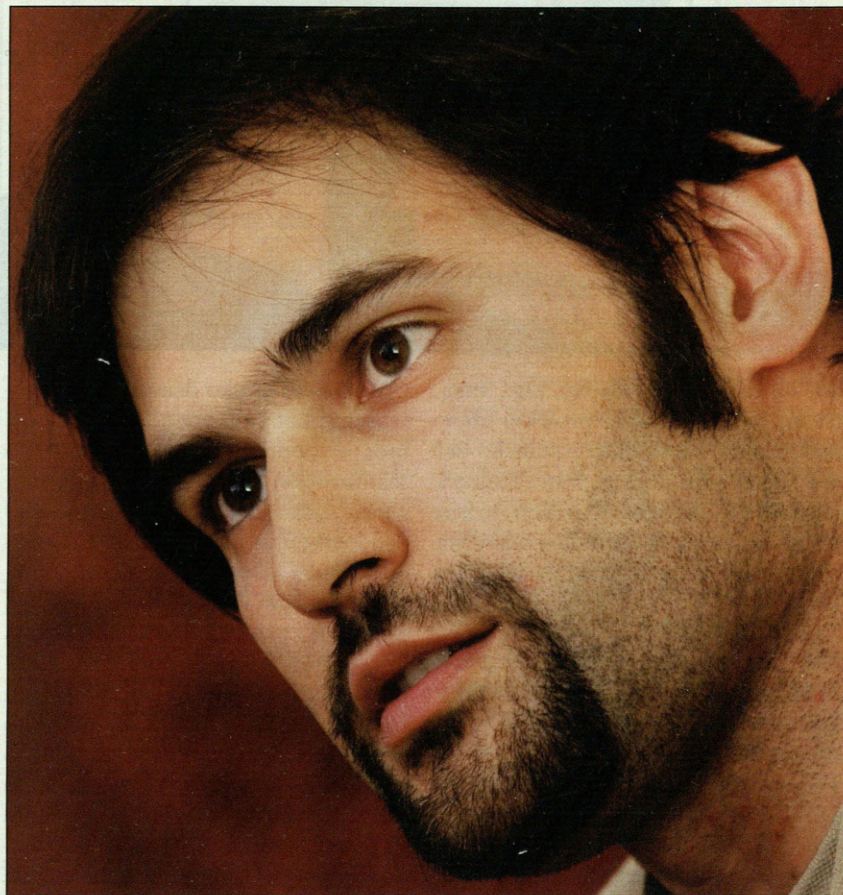
«Gatazkari bide zibiletik aurre egin dakiokeela onartzen hasiak dira ezker abertzalean»

Martin Aranburu

Martin Aranburu (Urretxu, 1974). EAKo zuzendaritzako kidea eta Nazio Biltzarreko Gatazkaren Konponbidea Sustatzeko batzordekidea da. EAEko legebiltzarkidea, bestalde. Alderdiaren betebeharretan aritzeaz gain, gatazkaren konponbide lanetan ari da azken urteotan. Bizkaia, Araba eta Gipuzkoaz gaindi ez ezik, zazpi lurraldeetan barrena ibiltzen da sarri. Euskal Herriko gatazkaz nahiz bere alderdi barruko gorabeheraz aritu gara.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Martin Aranburu Bilbon bizi da. Gasteizen nahiz Bilbon betetzen ditu bere lan ordu gehienak. Gu, aldiz, Donostiako EAren egoitzan bildu gara berarekin: "Nire lanean kilometro askotxo egiten dut, baina oso gustura ari naiz", esan digu. Gatazka konpontzeko ekimenetan sarritan ikusi dugu hedabideetan azkenaldian. EAKo beste zenbait kideren modura, bere burua ezker abertzalekotzat ote duen galdetu diogu: "Nire moduko ezker abertzalekotzat, bai". Martxoaren 11ko -Madrilgo- atentatuaren ostean zuhurtziaz agertu zen prentsa eta hedabideen aurrean: "Ezker abertzaleko hainbat jenderekin harremana daukat eta horrek haien inpresioak

eta nireak kontrastatzeko aukera ematen dit. Bere abantailak dauzka eta -etxe barruan- bere desabantailak ere bai, nabarmenak gainera. Batzuek ez dute egoki ikusten eta horrek badu bere ordaina".

“Guk ere boterearekiko

dependentzia badugu.

Beraz, ‘espainolak’

datozelako beldur horren

eta botereak dakarren

erosotasunaren aurka

borrokatu behar dugu”

Non dago EA, eta zuk non egotea nahiko zenuke?

EAJtik jaio zen arren, bide propioa urratu nahi duen alderdia da EA. Espektro politikoaren ezkeralderako bidea egitea konplikatu da ordea, sinesgaitza batzutan. Ezker abertzalearen eremura hurbiltzera, ezkerreko espektro independentista politikoa betetzera pasatzea esan nahi dut. Gure zuzendaritzan ez da orain arte aldaketa nabarmenik izan, baina gutako hainbat kidek bide hori urratu nahi genuke. Orain bi urte baino hurbilago gaude eta hemendik bi urtera are hurbilago izango gara. Dena den, ni ez naiz bide horretan ezker abertzalearen izena neure egiteko lehian

ari, ez naiz nomenklatura zale. Fun-tsean, herri honek bi proiektu aber-tzale nagusi behar ditu: eskuineko bat eta ezkerreko beste bat. Kultura ezberdinak bilduko lituzkeen azken honek ezkerrekoa eta independentista izan behar du eta EAk parte hartu behar luke.

EAn urak ez dira bare jaisten, antza. Bizkaiko zuzendaritzak Sabin Arana Bizkaiko enplegu diputatua kargutik kendu du. Zer iritzi duzu gertatutakoaz?

Lehenik, ez dut ulertzen alderdi politi-ko batek kargu politiko bat aldatzen duelako horrenbeste asaldaterik. Alda-keta hauek logikotzat jo beharko lirake, baina, dirudienez, hedabideek ez dute zertaz hitz egin edo idatzi. Bigarrenik, Sabin Arana Bizkaiko EAKo zuzendaritzak izendatu zuen. Orain, berriz, zuzendaritza gazte eta berri horrek berak, Sabin Aranak ez zuela bere karguaren soslai ondo betetzen erabaki du. Eta ez du betetzen, Sabine-
k EAren ezkerreko izaerari erantzuten ez diolako. Beste kide bat hobetsi dute karguan. Hori da guztia.

"Alderdiaren talde independentzia zaleak" desagerrarazi nahi dituztela esan du Sabin Aranak.

Bera sektore independentistako kidea omen da. Bizkaian sektore hori badago. Askoren harri durarako ordea, EAren azken kongresuan sektore horrek

Gipuzkoako kritiko deitzen den sekto-rearekin bat egin zuen. Sektore hori independentista da eta Gipuzkoako sektorearekin batu zen zuzendaritzaren aurka. Zaila egiten zait bere burua inde-pendentistatzat daukan batek EAJreki-ko ulermen sakon bat garatu nahi dute-nekin bat egin duela ulertzea. Sabine-
k jakingo du zergatik hartu duen jarrera hori. Jarrera hori Bizkaiko hauteskun-deetan bere sektoreak galdu zuenean hartu behar zuen, eta ez orain. EAKo zuzendaritza nazionalak Gipuzkoako sektorearekin dituen diferentziak eta EAJrekiko aldeak azpimarratu nahi dituelarik, gure etxeko sektore indepen-dentista batekin amaitu nahi dugula esatea zeharo harrigarria da.

Begoña Erraztiren "demokratizazio gogorra" aipatu du Aranak, halaber.

Erraztik bere kudeaketan "gogortasu-na" aplikatu duela? Bai, baina, EAn gogortasun hori behar dugu. Nik aniz-tasuna eta barne estrategia ezberdinak defendatzen ditut, baina ez -alderdia-ren zuzendaritza nazionalaren eraba-kiei uko eginez- norberak bere buruta-zioaren araberrako estrategiak aplikatu nahi izatea.

Zer dago borroka luze honen ostean?

Zaila da azaltzen. Oso ulergaitza baita Anjeles Iztueta, Sabin Intxaurrea eta Gorka Knörr Gipuzkoako sektoreare-kin bat eginda ikustea. Nire ustez, kon-

"EAJrekin batera ez ditugula gure helbu-ruak errazago lortuko ulertarazi behar diegu gure kideei eta herritarrei. Herri honek EAJ oposizioan ikusi behar du".

gresuan batek baino gehiagok hanka sartu zuen. Zehazki zein motiboenga-tik ez dakit, baina analisi politikoaren ikuspegitik Bizkaiko sektoreak hanka sartu zuen. Nik sektore horretako kide askorekin harreman ona daukat eta ideologikoki ehuneko ehuneko bat egi-ten dut hainbat gaitan. Beraz, konpli-katua egiten zait oraingo zuzendaritza-ren aurkako borroka ulertzea.

Barne gorabeherak direnak direla ere, EAJtik aldenduta, ezkerreko proiektu bat gauzatzeko moduan al dago EA?

Alderdiaren gehiengoak proiektu pro-pio bat gauzatu nahi du, EAJrenganako diferentziak ondo markatuta. Baina, horretan sinesten duen jende askok, "espainolak" datozelakoan, EAJ-EA koalizioaren beharra ere ikusten du. Ezin dute lehendakari espainolista bat onartu. Nik hori ulertu dezaket, baina horrekin puskatzeko bidea landu behar dugu. EAK ausardia gehiago behar du. Gure jendeari nahiz herritarrei EAJre-kin batera ez ditugula gure helburuak errazago lortuko ulertarazi behar diegu. Herri honek EAJ oposizioan ikusi behar du, Herri eta abertzale bezala komeni zaigu.

Lehendakari espainolista baten beldurra izateaz gain, boterearen morrontzak ere eragingo du ziur aski EAren baitan.

Hori egia da, eta gogorra. Gobernu batean sartzea erraza da, baina gero konplikatu da berari uko egitea. Boterean eroso egoten da, eragiteko aukera daukazu eta hainbat egoera aldatzeko aukera ematen dizu. Baina kontuz gero, jendea ohitu egiten da gobernatzen. Guk ere boterearekiko dependentzia badugu, noski. Beraz, "espainolak" datozelako beldur horren eta botereak dakarren erosota-sunaren aurka borrokatu behar dugu. Baina, hara, nik orain esandakoa duela bizpahiru urte esatea tabu zen gurean.

Bestalde, zer deritzozu Batasunak Jaurila-ritzaren proposamenaren hitzaurreko hiru puntuei buruz egin duen eskaintza. Hau da, Euskal Herria, autodeterminazio eskubidea eta herri kontsultari buruzkoa.

Ezker abertzaleak bere diskurtso politikoari Nazio Etabaidagunearen bidez eutsi ahal izan dio. Batasunak gatazka gairatzeko gakoa kontsulta izan daitekeela ikusten du, nonbait. Alderdi gisa, EA eta Batasuna aritu gara zeregin horretan, nagusiki. Batasunak EAjri kontsultaren proposamena eskaini badio, kontzeptuak balio diola dirudi. Nazio Etabaidagunearen bidez EArekiko ate bat zabalik eduki nahi izan du eta Ibarretxe Planaren hitzaurrearen bidez beste bat EAjrekiko. Batasunaren eskaintza ateak zabalik mantentzeko ahalegin bat bezala ulertu behar da. Nik, batetik ondo ikusten dut, baina bestetik Batasunaren definizio falta ikusten dut. Batasunak ez du garbi ikusten zein bide landu behar duen gatazka konpontzeko. Ez daki zehazki EAjrengana edota PSErengana hurbildu behar ote duen. Batasunak Nazio Etabaidagunean burutu duen lana ez dator bat orain arteko bere planteamenduekin. Batasunak abertzaleen arteko akordioa lortu nahi zuen. Orain, aldiz, PSErekiko atea ez du itxitzat jotzen. Erabaki bat hartu behar du ordea. Abertzaleen arteko akordioa bilatu behar du edo akordio zabalago baten bila joan.

Gatazkaren Konponbidea Sustatzeko Batzordean alderdi eta eragileen arteko hitzarmena adostea gakoa dela diozue. Gero osatuko omen duzue alderdien arteko mahaia. Horrek baina, gutxienez, alde zuzenetik beste mahaia bat eskatzen du, sukaldeko mahaia edo dena delakoa?

Hasieran aurre-mahai anitza osatu nahi izan dugu, aurrebaldintzak jarri gabe, baina ez da posible izan. Alegia, ezin dugu Lizarra-Garaziko Akordioan izan genituen akatsak errepikatu. Fase hone-

tan kontua ez da zein alderdi garen, zer egin nahi dugun baizik. Beraz, lehenbizi, mahaia oinarria jarri dugu, ondoren, gainontzeko alderdiek mahaian landu beharreko puntuak adostu dituzten. Alegia, prozedura aldatzea erabaki dugu. Mahaian eseri aurretik hainbat puntu adostu behar dugulakoan gaude.

Hasteko, alderdiei gatazkari buruzko bere kontzeptua azal dezatela eskatu nahi diegu. PPK izan ezik, denek aitortzen dute gatazka politi-

“Batasunak abertzaleen arteko akordioa lortu nahi zuen. Orain, aldiz, PSErekiko atea ez du itxitzat jotzen. Erabaki bat hartu behar du, ordea”

koa egon badagoela. Puntu horren inguruan abiatu gaizteke gatazkaren soluziobidean. Ondoren, kontsultara iristeko baldintzez hitz egin beharko dugu, eta baliteke adostasun bat lortzea. Hori posible ote den jakiteko, bakoitzaren iritzia behar dugu.

Adibidez, Elkarri-ren mahaiak zertarako balio du, orduan?

Elkarrik alderdi guztiak mahai baten inguruan bilduz gero, gurea bertan behera geratuko litzateke. Elkarriren proposamenarekin alderatuta, honek abantaila bat dauka, ordea.

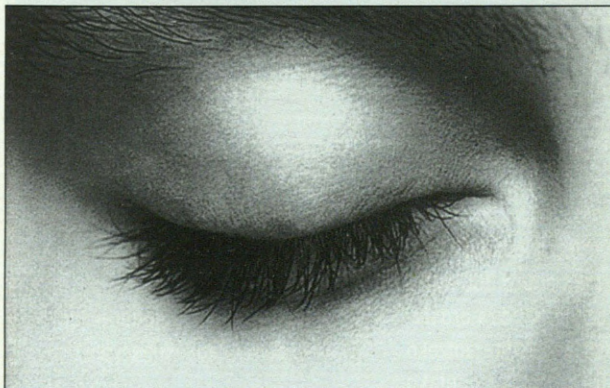
Zein?

Gure proposamenaren abiapuntuan Batasuna eta EAren arteko kultura politikoaren akordioa dago. Bi aldeak

mugitu gara, erdi akordio moduko bat dago. Elkarrik ez zuen hori lortu. Baina gu ez gara horregatik Elkarri ordezkatzeko ari. Elkarriarekin harreman ona dugu eta errespetuz ari gara biok. Gure lorpena ezker abertzaleak aurrera pausoak emateko borondatea agerrarazi izana da. Hainbat dogma erori da. Aurrera pauso horiek zerbait zehatzago ekarri beharko dute aurrerantzean, ordea.

Zein dira pauso horiek?

Lehena, gatazkaren konponbidea sustatzeko batzordea sortu eta erakuntza nazionalari buruzko debata bigarren fase baterako geratu izana. Batasunak fase hori geroko uztea onartu du, alegia. Pauso handia da hori onartu izana. Bigarrena, gatazka militarra gairatuta ere, gatazka politikoak jarraituko duela konturatu da Batasuna, gatazka politikoak ez duela ezinbestean militarra izan behar onartu du. Ezker abertzalearen baitan gatazka politikoari bide zibil eta demokratikotik aurre egin daikiokeela onartzen hasiak dira. Ez da ezer sinatu, baina filosofia hori indartu da. Eta hirugarrena, eta oso inportantea: gatazka definitzeko unea, Batasunak orain arte gatazka Frantzia eta Espainiarekin zela esan du; orain, gatazka euskaldunon artean ere badela onartzen du, euskaldun izateko modu asko dagoela eta barne konfrontazio bat badagoela. 1998ko ezker abertzalearen jarreretik aldaketa eta mugimendu nabarmenak eman dira. Aukera hauek ez aprobetxatzea akatsa litzateke. Nire ustez, gizarte eragileak eta gainontzeko alderdi politikoak pauso horietan guztietan erreparatzea funtsezkoa da. ■

G A R A N T I A

Konfiantza delako garrantzitsuen

Egunez egun zure konfiantza geureganatzen dugu, etengabe produktu berriak eta zerbitzu berriak bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

Bero-beroan

Guardia Zibilaren material bueltatze iraingarriak

2003ko otsaileko *Egunkariaren* aurkako polizi operazioan Guardia Zibilak eramandako material mordoaren zati bat itzultzen ari da apurka. ARGIAri duela hilabete batzuk iritsi zitzaizkion zenbait ordenagailu eta uztailearen bukaeraren beste bi kutxa handi iritsi ziren Lasarteko egoitzara, Madrildik bidalitako kamioian. Kutxen barruan, kartoizko artxibategiak zeuden eta argazki digitalak gordetzeko egurrezko CD artxibategiak, hori bai, dena hutsik, CD -10.000tik gora argazki ziren- eta dokumentaziorik gabe. Pello Zubiria, ARGIAko zuzendari ohia, Eusko Jaurlaritzaren Euskararen Aholku Batzordeko kide izan zen garaiko karpetak ere bazeuden, baina denak hutsik. Enpresetako materialez gain, atxilotuen material erabat pertsonala ere -liburuak, artxibo lanak...- bere eskuetan atxikitzen ari da Guardia Zibila.

Ibarretxe planaren indar zentripetoan konfiantza dute haren bultzatzaileek

Zalantza handiak dira Ibarretxe Planak ekarriko duen egoeraz, arrazoi desberdinengatik bada ere, alderdi gehientsuenetan. Hirukoak eta ezker abertzaleak hitzaurreari buruz dituzten negoziazioak nola bukatzen diren ikusi behar, baina, gainerakoan, alderdi bloke nagusiek beren lubakietan jarraitzen dute. Planaren indarrean sinesten dutenek argi dute honek sortuko duen dinamika politikoak alderdi eta eragile guztiak mugiaraziko dituela, eta hirukoaren baitan izan daitezkeen erresistentzia guneak ere planerantz zentripetatuko dituela.

Batasunaren ilegalizazioa Estrasburgon

Giza Eskubideen Europako Auzitegiak erabaki beharko du orain Batasunak bere ilegalizazioaz jarritako helegiteari buruz. Bi hilabete iragan orduko jakingo da helegitea onartzen den ala ez, hori izango da tramitazio juridiko luzearen lehen urrats zaila. Onartzekotan, ondoren urteak pasatu beharko dira Europako auzitegiak berea ebatzi arte. Batasunako defentsaren ardatz juridikoa batez ere Giza Eskubideen Europako Ituneko zenbait artikuluren urraketan oinarritzen da: adierazpen askatasunarena, biltzeko eta elkartzeko askatasunarena eta helegite eraginkorrerako eskubidean. Batasunaren abokatuek jadanik adierazi dute beren ustez Europako auzitegiak arrazoi emango diela, eta horretarako Turkiak zenbait alderdi kurdurekin bultzatutako ilegalizazioen aurrean, auzitegiak erabilitako jurisprudentzian oinarritzen dira. Oraingoz, dena den, Batasunaren eta beste indar politikoen lasterketa irailean hasiko da, datorren urteko udaberriko EAEko hauteskunde autonomikoetan egon ahal izan dadin.

Zer da...

Borondatezko Gizarte Aurreikuspeneko Erakundeak (BGAE)

EAEko kasuan, erakunde horiek Euskadiko Gizarte-Emendiotarako Borondatezko Erakunde Batera-kundea izeneko federazioan daude elkartuak, eta berau Gizarte-Aurreikuspeneko Erakunde Legearen babespean eraturiko elkarte bat da. Federazio horrek elkartzen ditu pentsio osagarriak eskaintzen dituzten ia BGAE guztiak eta bestelako estaldura sozialak eskaintzen dituzten besteren batzuk. BGAE elkartuek EAEko langileen erdiak baino gehiagoren ekarpenak jasotzen dituzte, 10.000 milioi euroko ondarea dute, eta dagoeneko 300 milioi euroko prestazioak ari dira ordaintzen. Nafarroan ere badira antzeko elkarteak. BGAE horiek honelako prestazioak eskain ditzakete: bazki-

dearen erretiro edo heriotzagatiko edota lanerako ezintasunagatiko pentsio aldi baterakoak edo bizitza osorakoak; bazkide edo onuradunarentzako prestazio bakarrak edo aldizkakoak desenpleguagatik, zahartzaroagatik, heriotzagatik, eta abar; asistentzia sanitarioa; etxebizitzan, laneko tresnetan... izandako kalteak konpontzeko diru-ekarpenak... Bazkide izateko, ez dago inolako mugarik, eta bazkideen eskubide eta betebeharren berdintasuna mantentzen da. Elkarteak irabazi-asmorik gabe jarduten du, eta haren egitura eta gobernu-organismoak demokratikoki osatzen dira.

Daniel Udalaiz

Kultur Errota urteko azken txanpan

TOPAGUNEKO 44 elkarte ari dira antolatzen aurtengo Kultur Errotako ekitaldiak. 90 ikuskizun dituzte eskaintzeko eta aurten 155 kultur emanaldi egitera iritsiko dira. Horietatik 65 Gipuzkoan, 60 Bizkaian, 16 Araban eta 14 Nafarroan egingo dituzte. 10.000 ikusentzulek gozatu ahal izango dute eskaintza honetaz eta hori guztia egin ahal izateko 163.000 euroko aurrekontua dute. Azken sei urteotan 700 kultur emanaldi eskaini dituzte. Kultur Errota 1998an sortu zuen Topaguneak, Euskara Elkarleen Federazioak, kulturaren bidez euskara sustatzeko asmoz.

ALBERTO ELOEGI

Elvi sabelhiztuna.

Oarso Telebista egoitzarik gabe

PASAIA, ERRENTERIA, LEZO ETA OIARTZUNEN ikusten zuten Oarso Telebistak zortzi urtez egoitza izan duen lokala utzi behar izan du. Udalak hala eskatuta. Oiartzungo Udalak haurtzaindegia jarriko duela jakinarazi zien Oarso Telebistako (OTB) kideei eta bertako gela bat gorde dute telebistarentzat. OTBk iazko abenduaren 31z geroztik programazioa etenda zuen nahiz eta seinalea mantendu. Oarsoaldeko *Hitz*a sortu ondoren Oiartzualdeko Hedabideak taldeak hartu zuen

ALBERTO ELOEGI

bere gain OTB eta telebista berriz abian jartzeko proiektua urrirako prest izatea nahi zuten. OTBren kanala baliatu nahi dute euskarazko telebista berrirako, baina orain emititzeko egoitza aurkitu beharko dute. Oarso Telebistakoek diotenez horrek proiektua atzeratuko du.

Hizkuntza Plagintza ikastaroa

INTERNET BIDEZKO GRADUONDOKOAN matrikulatzeko epea irekita dago urriaren 15 arte. Eusko Ikaskuntzako Asmoz Fundazioak eta Euskal Herriko Unibertsitateko Soziologia Sailak antolatuta dute 2004-2005eko laugarren edizioa. Soziolinguistikaren funts teorikoak landuko dituzte datorren ikasturtean eta hautazko gaiak ere izango dira, hala nola, gazteen euskararen erabilera aztertuko dute.

BAHEA Sabin Aranaren kargugabetzea dela eta EAK Bizkaian bizi izan duen krisia zuzendaritzaren alde itxi da, herrialde batzarrak, botoen ia %70arekin berretsi baitzuen foru diputatuaren ordezkape-na. EAREN zuzendaritzak egoera kontrolpean duela ikusi da, baina sektore kritikoekiko aldea azken kongresutik ona nabarmendu egin dela esan liteke.

Espainiako Auzitegi Gorenak ez du aintzat hartu hirugarren eurodiputatu galtzea zela eta Galeuscak jarritako helegitea. Hauteskundeak ekainaren 13an izan ziren eta Espainiako Hauteskunde Batzorde Zentralak ekainaren 29rako egin zuen behin-betiko kontaketa. Honen ondorioz, Galeuscaren hirugarren eurodiputatu, BNGko Camilo Nogueirari zegokiona, PPreu eskuetara iragan zen. Horrela, bada, PPK 24 eserleku izango ditu Europako Legebiltzarrean, PSOEk baino bat gutxiago.

Jose Maria Aznar gobernuburu izan den garaiko kontuak azaleratzen ari dira apurka. Horien artean azkena izan da AEBetako Kongresuaren domina lortzeko ahaleginean, bere gobernua bi milioi dolar ordaindu zizkiola abokatu bulego bati, honek Kongresuan bere hautagaitza bultzatzen zela. Aznarrek berak, halako informazioak zabaltzen dituztenekiko mezpuzua adierazi du, eta PPK gogorarazi du PSOEk oraindik ez duela lobbyarekin egindako hitzarmena apurtu. Aznarren irudia, dena den, kaltetua ateratzen da, baita bere jarraitzaile askoren artean ere.

Hostal BERTIZ Ostaturua

San Juan 16, 31720 OIEREGI (NAFARROA)
Tel: 948 59 20 81
www.hostalbertiz.com
info@hostalbertiz.com

Web ozeanoan Tokelautik dator ipar-haize epela

Mundu osoko hainbat pertsona, elkarte eta enpresak Interneteko beren guneei .tk matrikula ipini diete. Tokelau esan nahi dute hizkiok: hiru atoloi txiki Hawai eta Samoa artean non-bait galduta daudenak. Lineako baporea hamabost egunean behin iristen da Pazifikoko paradisura.

TOKELAU izenaren lehen albistea lagun baten bidez izan nuen estreinakoz. WWW galaxian adituak diren sateliteek askoz lehenagotik ezagutuko zuten, baina astronauta amateurrok horrela enteratzen gara askotan.

Javier Irigoien izena ikusi eta irakurle gazteek haren arrastorik ez dute aurkituko beren disko gogorretan. Beteranoak garen batzuk aldiz gogoran dugu *Egin* egunkariaren kontseilari ordezkaria izan zela. Azken urteotan Antxon Perez Calleja ekonomialari ezagunarekin elkartuta egiten du lan. Bikotearen zerbitzuez gain Perez Callejaren koiuntura analisiak ere eskaintzen ditu www.irigoien.tk gunek. Bere zibertxaluparen matrikula aurrerantzean ".tk" izango zela abisatu zigun behin batean Irigoienek adiskidetzat gauzkanoi, eta berandua-go jakinarazi zigun peonia lore zoragarri buruzko gunea ere jarri zuela martxan, www.peonies.tk.

Euskal Herrian .tk matrikula duten gune gehiago badira. Adibidez, www.euskara.tk eztabaidagunak "gure hizkuntza sarean berbagai" izatea lortu nahi du. Leintz Ibarreko Eskoriatzatik ari da beharrean www.3arrano.tk euskalgintza taldea. Badira .tk gehiago gure ingurukoak: lizardi, hilunetan, erromo, navarra, duodeno, akerberri, eta beste hainbat.

Egunen batean euskaldunok gure matrikula -.eh- izateko ahalegina

aspaldi abandonatu genuen. Ez dakit beste herrialdetako jendeek -Kataluniakoek adibidez- beren domeinua eskuratzeko lanean segitzen duten, baina ezker abertzale maioritarioak EH siglak bereganatu zituenetik ez da gai hauetaz gehiago hitzik egiten gure artean. EH operazioa bukatu zen, ondorengo tresnak banan-banan Madrildik desegin dituzten bezala, baina EH hizki konbinazioa anatema geratu da betiko, antza denez. Horrelakoak gara.

Total, .com, .net eta .org ohikoen aldamenean .tk erakargarri egiten zaigula: domeinu exotiko baten jabe da Pazifikoko hiru atoloi txiki biltzen dituen Tokelau, eta paradisu urrun hartan bizi direnei Internet eta bestelako zerbitzuak eskuratzen laguntzeko aukera eskaintzen du.

Interneterako giltza Adan eta Ebari

Polinesiar dago Tokelau, Hawai eta Samoa arteko erdibidean. Atafu, Fakaofa eta Nukunonu atoloiek osatzen dute. Nukunonu da hiruretan handiena eta erdian dagoena: bertatik 92 km daude Fakaofora eta 64 km Atafura. Koral gainean dauden lur eremu meheak dira atoloiak eta erdian laku bana daukate. Bakoitzean 500na pertsona bizi dira, hiru herriuharteetan.

Duela 1.000 urte inguru iritsi ziren atoloi hauetara Polinesiako biztanle

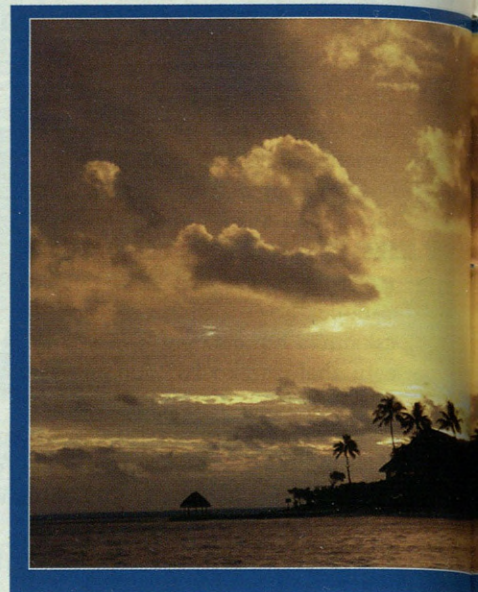
hauek, Samoatik seguruenik. Uhartetxo bakoitza independente bizi izan zen XVIII. mendea arte: mende horretan Fakaofa egin omen zen hiruetan nagusi.

XVIII. mendean azaldu ziren lehen europarrak ere, John Byron komodoro ingelesaren aginduetara zeuden gizonak iritsi zirenean. XIX. mendean amerikarrak iritsi ziren, eta hauekin misiolariak ere bai. Apaiz katolikoek beren federa eraman zuten Nukunonuko biztanleria osoa, protestanteek Atafuko guztiak konbertitu zituzten, eta bi konfesioen artean erdibanatuta geratu zen Fakaofa, uharte nagusia.

Ez da demagogia erraza egiteagatik, baina zibilizatuekin iritsi ziren kalamitateak ere Tokelaurak. 1885ean Perutik etorritako esklabo trafikanteek 250 gizaki eraman zituzten, misiolariak beste 500, eta horiei disenteria bezalako gaitz berrien eragina gehituta, azkenean hiru atoloien artean ez zen 250 biztanle baino gehiago geratu.

1929az geroztik "Ipar Haizea" esan nahi duen Tokelau Zeelanda Berriaren babespean dago. Atzerri arazoetako ministroa egiten da atoloi hauen kargu, eta 1996tik legeak egiteko ahalmena berreskuratu du Tokelauk.

Gaur kristau oso kontserbadoreak dira hemengo biztanleak, baina misiolariak iritsi arte Tui Tokelau izeneko jaunkoa gurtzen zuten; Tui iru-

Munduko uharterik urrunenetan arrainez betea dago itsasoa, hotzik ez du ezagutzen eguraldiak, kokondoak oparoak dira... eta 1.500 pertsona autorik gabe bizi dira. Tokelau ez da Eden, baina bertako bizilagunek merezi zuten Internet eskura edukitzea.

dikatzen duen koral harria oraindik kontserbatzen dute.

Hemen ez dago nekazaritzako lurrik, are gutxiago industriarik. Gizonak arrantza, fruitu bilketa eta etxolak eraikitze lanetan ari dira egunero, eta emakumeen gain daude garbiketa eta osasun kontuak. Atoloi bakoitzean egunero sortzen diren gorabeherak biltzar batean erabakitzen dira: herriko zaharrek eta familien ordezkariak erabakitzen dute ia dena. Hemen zaharren kontakizunak dira historia, eta etorkizuna doi-doi bihar arte iristen da: egun bakoitzean egunekoa eta kito. Eraikuntza lanak, kokotero eta beste zuhaitzen fruituak eta egunero

itsasoari harrapatzen zaizkion arrainak, dena partikatzen da familia guztien artean. Talde barruko lokarriak estu edukitzea da biziraupenaren gakoa.

Ordainetan, Tokelaura iristen diren bisitari apurrei eskatzen zaie taldearen arauak zorrotz errespetatzeko. Soineko diskretoak erabili, ez ibili bikinian eta are gutxiago nudismorik, okurritu ere ez zuhaitzetik koko bat hartzea, eskaintzen dizutena jan eta zalaparta gutxi atera. Ura ere aurreztu, dagoen bakarra euriak dakarrena delako. Mundu isolatu hau ederra da... eta oso pobrea ere bai. Tokelautar askok kanpora emigratu behar

izan du, eta gaur hiru atoloieta 1.500 biztanle badira, Zeelanda Berrian beste 5.000 bizi dira.

Ez dakigu Tuvalu uhartearen .tv domeinuak izan zuen arrakastagatik –telebista batentzako zer erakargarriagorik?– edo zerk bultzatuta, baina 2003. urtean .tk domeinua ustiatzeko elkarteak sortu zuten. *www.dot.tk joint venture* bat da Tokelauko gobernuak eta Taloha enpresak osatua. AEBetako San Francisco eta Holandako Amsterdamen egoitzak dituen multinazional hau domeinuen ustiakuntzan dago espezializatua. Eta Holandan dagoen Foundation Tokelauk biltzen ditu uharte horietako kideak eta unibertsitate eta antropologiako jakintsuak aholkularitzat.

2003ko irailean Amsterdamdik Tokelaurako bidaiaria egin zuen fundazioak bidalitako teknikari talde batek. 30 ordu aireplanoan eta 40 ordu baporez. Lehendik Tokelauk duen satelite bidezko telefonoari Internet kanala erantsi zioten, eta ondorioz Fakaofok gaur Internet zerbitzua dauka. Ez ordea beste bi uhartetxoek, eta haiei aurrerapen hori eskuratu nahi zaie. Horretan laguntzen dute .tk domeinua daukaten milaka herritar eta enpresak munduan.

Bidaiaren prezioa eta hara joateko debekuak ahaztuta, plazerez paseatuko gara opor hauetan Fakaofu, Nukunonu eta Atafuko koral, hondartza eta kokoteroen artean. Eta Tui jainkoari otoitz egingo diogu lurraren bertzeak paradisuko gure lehengusuak ito ez ditzan. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago,
ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak,
eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

Uda-haize, txoro-haize?

Ez dira udako kontuak bakarrik, baina bai udan areagotzen direnak. Badirudi halako giro kolektibo bitxi bat sortzen dela, non ezinbestean lasaieria euforikoa nagusitzen den gutaz, dena *light*-ago bihurtuz. Normala den orok hartzen ditu oporrak, edo ezin behintzat lan serio-rik egin, zenbait astetan dena ixten da eta bertan behera geratzen, arazorik larrienak ere irailerako aparkatuz. Eta giro horren ispilu garbiena egunkari edo irratietako programazioa izan ohi da: iji-aja, itzalean giro, dena jai eta festa... kito programa serio eta mamitsuak!

Eta oporrak, opor izateko, etxetik eta herriatik urrun eman behar; zenbat eta urrunago joan, orduan eta oporrago! Eta horrelakoetan ohi bezala, nahi eta ezin duena etsipenaren putzutxoan murgiltzen da: ezagutzen dut bere diru-kontuengatik ezin, ohi bezala, lagunekin ez-dakit-nongo apartamentuetara joan, eta gezurra esan diena aparte kanpinera doala zuritzeko.

Dekretuzko opor-hartze orokortu hau une batzuetan konbultsiozko, histeriko eta estresagarria ere bihurtzen da: irteera-operazioak lekuko! Baina ez noa langileari kostata lortutako opor-eskubidea ukatzera, eta badakit etenak ondo etortzen direla egunerokotasunean. Halere, 11 hilabeteko ondorenean nekez erremediatuko du hilabeteko atsedanak. Osasun-ministrotei nekez entzungo badiezu ere, lan-egoera txarrak dira hemen, zalantzarik gabe, osasunaren kaltegarri nagusiak. Eta ez da erraza urtean zehar lanean lasai eta gustura ari den langile asko aurkitzea. Ez ote gurek ahailekin hantxeagoa egin beharko 11 hilabete horietako bizimodua —gehienbat, lanak baldintzatua— hobetzeko?

Uda-giro txatxu honen beste adierazgarri bat gorputzitisa da. Herriko ama gazte bat haserretu zitzaidan aurrekoan, ez nintzelako ohartu azken asteotan 10 kilo argaldu zela. "Halako sakrifizioa egin eta hainbeste sufritu ondoren!", esan zidan. Eta nik: "Baina konturatu gabe nengoen 10 kilo gizendu zinenik ere!" Kilo batzuk gorabehera, ederra, atseгина, maitagarria eta urrea baino baliotsuagoa da emakumea; baina uda-haizearen biktima.

Bestalde, gorputz lirain eta beltzaran horiek seduziorako izango dira, ez? Badirudi udan —uf, hau beroa!— kopulazio-kopurua

DANI BALICO

nabarmen igotzen dela, gauaren babesean eta edabe etilikoen laguntzaz. Dena den, egunez eguzkitan urtu edo gauetz alkohole-tan ito direlako garunak... kontua da nerabeen haurdunaldi nahigabeak gehiegi ari direla ugaltzen. Ez nago ni ariketa osasuntsuen kontra, bai zera! Baina egunez eta alkoholik gabe eta neguan ere ikasi beharko genuke lotsa galtzen, eta zentzuz gozatzen, gero aieneka biharamunean erremedio bila hasi gabe!

Udako festa-giroak areagotzen duen beste izugarrikeria gazteen goizaldeko auto-istripuena da. Eta oso sentibera nago arazoarekiko, kasu gehiegi eta hurbil izan ditugulako azkenaldian. Gaztea beti izan dela beldurgabea? Bai. Benetako festak beti duela berekin

«
Udako festa-giroak areagotzen duen beste izugarrikeria gazteen goizaldeko auto-istripuena da. Eta oso sentibera nago arazoarekiko, kasu gehiegi eta hurbil izan ditugulako azkenaldian. Gaztea beti izan dela beldurgabea? Bai. Benetako festak beti duela berekin araua eta neurria haustea? Bai. Baina... EZ!!!

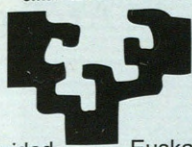
»
araua eta neurria haustea? Bai. Ez dagoela festarik alkoholik gabe? Bai. Baina... EZ!!! Madarikatzen ditut horrenbeste haragi gazte zentzugabekiaren aldarean gure eromenaren jainkoari sakrifikatzen dizkioten pentsamoldeak! Abiadura handiaren kulturaren, lasertasuna kotizatzen denean, nola eskatu baretasuna, gogoeta, isiltasuna, garbitasuna... beste era bateko festak eta bizimodua?

"Gizarte osoa estresatuta dago; hori horrela izateko gogo bat badagoela uste dut", zioen Jesus Cosido psikoterapeutak —berria, uztailek 11—. Gizarteari abiadura handiko trenak edo errauste-plantak edo beste ez-dakit-zer ziri sartu nahi bazaio, komeniko da agian estresatuta edukitzea, bai lanean... eta bai oporretan! Kontua da pentsatzeko moda ez zabaltzea asko. Esanak esan, ondo pasa oporrak! ■

EGAN

Euskal Literatur Aldizkaria

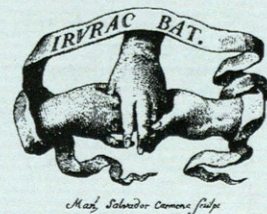
eman ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

10 beka

EGAN euskal literatur aldizkariak
EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAREKIN batera
10 beka eskaintzen ditu
2004 Uda Ikastaroetarako

● Abuztuak 19 eta 20

HONELA IDAZTEN DUT LIBURU BAT
Zuzendaria: Bernardo Atxaga

● Irailak 1/3

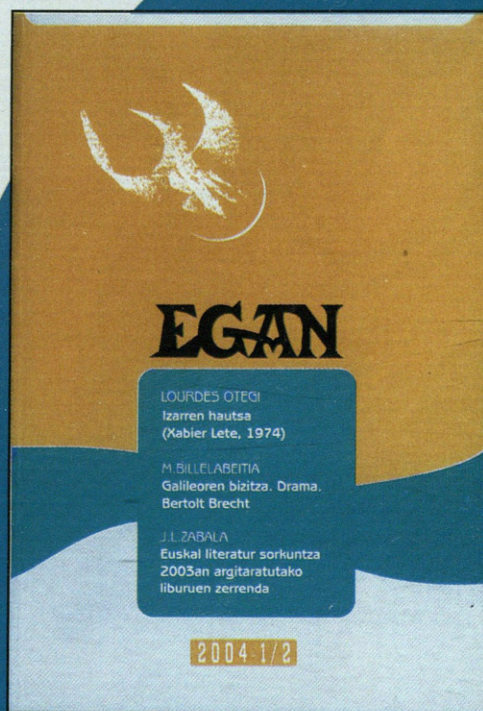
**HAUR ETA GAZTE LITERATURA
MILURTEKO BERRIAN**
Zuzendaria: Mari Jose Olaziregi

Harpide bazara, eskatu ikastaro hauetarako beka: 10 bakoitzeko.
Nahi baduzu, eskatu biak. Eskariak eskaintzak baino gehiago badira,
ZOKKETA egingo dugu.

Harpide ez bazara, egin zaitez harpide eta eskatzeko eskubidea
izango duzu.

Beka eskatzeko epe berezia
Abuztuak 13

Gure helbidea: **EGAN literatur aldizkaria**
Peña y Goñi, 5-2 • DONOSTIA 20002
Tel. 943 28 55 77 • Faxe 943 27 25 74

EGAN literatur aldizkariaren
ale berria argitaratu dugu.

Ezagutu nahi duzu?

Eska ezazu bat doan
Ondo irakurri duzu: **DOAN**

EGAN

Bizkaiko Foru
Aldundia
Lan eta Trebakuntza Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Empleo
y Formación

Azpiegitur

LANDAKO ERABILERA ANITZEKO - DURANG

